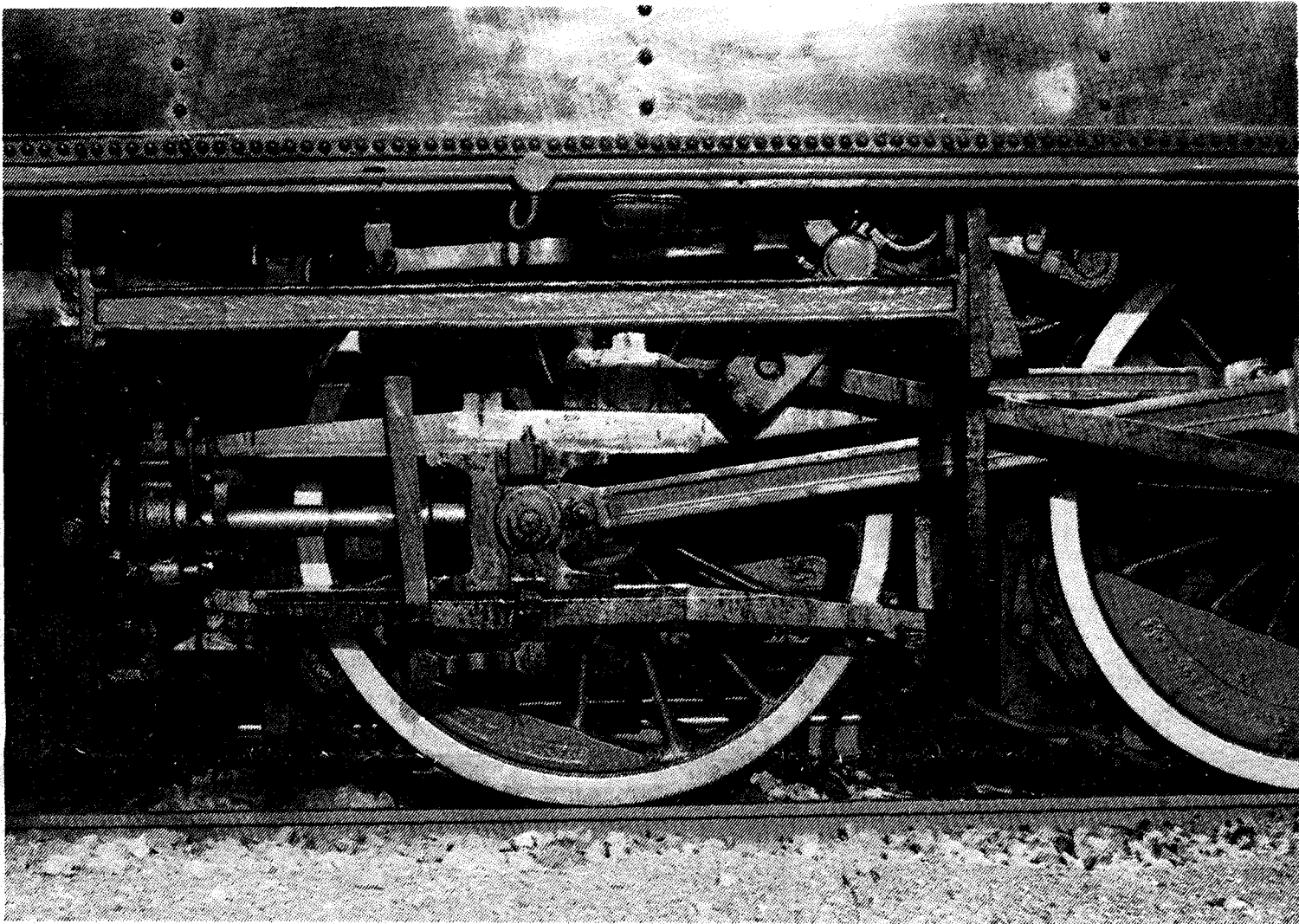

tv-15 naš TOVARIS

Št. 15
14. aprila 1988
Leto XXVI

15. april je dan
jugoslovanskih železničarjev

Glasilo borcev narodnoosvobodilnega boja in rezervnih vojaških starešin Slovenije

Iz vsebine
današnje
številke:

»Bodi
pozdravljena,
Poljska, želim te
spoznati
drugačno,« pravi
na koncu zapisa
naš reportažist
Milenko Strašek

na 8. in 9. strani

O ustvarjalni
življenjski poti
Mateja Bora, ob
njegovi
petinsedemdeset-
letnici pišemo

na 10. strani

Ob dnevu
železničarjev
opisuje Jože Vidic
spominski dogodek
iz vojne

na 15. strani

KOLESA SE NE VRTIJO V PRAZNO

Kaj vse se nam je v teh zadnjih letih neljubega zgodilo tudi zato, ker smo v svoje številne načrte in delovne ter razvojne naloge vgrajevali predvsem pobožne želje in zgolj predvidevane možne rezultate, ne pa dejanskega stanja! In vse to delovni ljudje že kar krepko občutimo na lastnih plečih.

Kljub temu pa se, kot je videti, še vedno dogaja, da v predvidevanjih segamo »po zvezdah«, saj se zlepa ne zmoremo spustiti na stvarna tla, da bi na njih delali sicer manjše, a bolj zanesljive razvojne korake. Očitno je, da bo vsakršno dodajanje nestvarnih želja in predvidevanj naš razkorak z razvitimi deli sveta le še povečevalo in neizpolnjene želje bodo v nas puščale vse več in več grenkobe ter občutja nemoči.

Tako nekako je bilo razumeti razpravo, ki se je ondan vila ob predlogu smernic za spremembe in dopolnitve dolgoročnega načrta Slovenije v obdobju do leta 2000 (oziroma družbenega plana naše republike v letih 1986–1990) – na seji sveta za varstvo okolja pri predsedstvu republiške konference socialistične zveze. Razpravljalci so bili sicer zadovoljni sprčo dejstva, da je lanskoletna velika ekološka konferenca doživela tolikšen odmev in naletela na tolikšno razumevanje, in še posebej zavoljo tega, ker so bile priprave na spremembe medtem vendarle že sprožene. Hkrati pa so, govoreč z vidikov različnih strokovnih področij, opozarjali, da posamezni podatki, ki so lani – ni še leto tega – še veljali, letos ne veljajo več, vsaj ne docela. Predvsem vsi močno dvomijo v predvideno 2,5-odstotno rast družbenega proizvoda v naši republiki, ko pa vemo, da že lep čas tičimo pri številkah pod ravni enega odstotka.

Sest glavnih smeri sprememb in dopolnitve dolgoročnega plana sicer všteva predvi-

deno rast našega družbenega proizvoda kot še sprejemljivo, vendar bo stvari, kot so menili člani sveta za varstvo okolja, najbrž potrebno še krepko preudariti.

Na področju energije je temeljnega pomena usmeritev k zagotavljanju trajne, stanovite in kakovostne oskrbe, prizadevati pa si bo treba tudi k manjši obremenjenosti okolja, in to s približevanjem k ničelni točki rasti naše porabe primarne energije, kar pomeni bistveno skrčenje njene porabe na enoto proizvoda. V široki potrošnji je predvidena preusmeritev k večji porabi plinastih in tekočih goriv ter kakovostnega premoga. Pri komunalni energetiki so nosilci načrtovanja opozorjeni na strogo in neizogibno upoštevanje varstva okolja ter na takojšnjo izdelavo in uveljavitev programov za oskrbo z energijo in toploto.

Na področju prometa je predvidena preusmeritev velikega dela težjega prometa s cest na železnice, medtem ko naj bi promet v mestih prehajal na razširjeno mrežo javnega prevoza – v zameno za prevažanje z osebnimi avtomobili.

Kar zadeva **gospodarjenje z gozdovi** zahtevajo že opravljene študije o propadanju slovenskih gozdnih območij takojšnjo pripravo »strategije« o njihovem zdravljenju ter drugačnem gospodarjenju, kot smo mu bili priče v zadnjih letih.

V kmetijstvu je bila že večkrat izrečena zahteva po doslednejšem varovanju slehernega koščka plodne zemlje, kar vsebuje tudi jasno zahtevo po prenehanju pozidave teh zemljišč ter po vsestransko preverjenih posegih, kot so hidromelioracije, urejanje vodotokov ter komasacijski postopki. Smotno kmetijsko načrtovanje nas usmer-

ja k uvajanju energetske varčnih načinov proizvodnje oziroma pridelovanja hrane, kar pomeni, da moramo trošiti manj energije ter manj umetnih gnojil in zaščitnih sredstev.

Kar zadeva **pridobivanje rudnin**, naj bi bile raziskave opravljene do izteka leta 1990

Svet je ugotovil, da spremembe in dopolnitve družbenih načrtov razvoja zadevajo bistvena vprašanja nadaljnega razvoja Slovenije. Te spremembe se dogajajo v času, ko smo priče zelo zaostrenim gospodarskim razmeram, ki le skromno odmerjajo domet naših sicer velikih ambicij na tem področju. Zaradi tega je svet še posebej izpostavil potrebo po tem, da se sprememb in dopolnitev planov lotimo realno.

Svet je ugotovil, da danes kljub učinkom problemske konference še ni opaziti bistvenih kvalitativnih gospodarskih premikov.

Pri tem je še zlasti pomembno spoznanje, da je prav odnos do urejanja in varstva okolja še najbolj odvisen od vrednot, po katerih družba uravnava svoj razvoj in smotrnost uporabe družbenih sredstev.

in s tem preučene možnosti za ustrezno pripravo srednjeročnih načrtov na tem področju.

Vsi, ki se še posebej zavzemajo za **upoštevanje naravovarstvenih vidikov slovenskega razvoja**, opozarjajo na nujnost sku-

pinskega delovanja strokovnjakov z različnih raziskovalnih področij, saj nas dozdajšnje ozko obravnavane teme, zadevajoče zgolj posamezne dele celote, pač niso obvarovale pred vrsto hujših napak.

Strategija razvoja, kakršno s svojimi priporočili in predlogi uveljavljajo naravovarstveniki, ni na prvi pogled niti poceni niti zlahka izvedljiva. Od vseh delov družbe terja nova in dodatna prizadevanja, ki bodo morala zapolniti tudi »finančne vrzeli«, izhajajoče iz novih, v razpravi – in v tem sestanku – naštetih zahtev. Končni, svetovnemu trgu prilagojeni ceni proizvoda, se seveda ne moremo izogniti.

Ugotavljajo pa, da v teh smernicah manjka narodnogospodarski vidik, torej natančnejši in za vsako področje posebej opredeljen popis tega, kako bomo varovali naravo: na področju energetike, na področju prometa, na področju kmetijstva, na področju industrijske proizvodnje...

Zamude pri usklajevanju načrtov odmi-kajo konkretizacijo nekaterih projektov, zato tudi še vedno ni dokončan načrt očiščenja spodnjega savskega korita v Sloveniji, kar je, kot je znano, pogoj za gradnjo savskih hidroelektrarn... takšnih primerov pa je mimo Save in Mure še več.

Da pa bi vse le ne bilo videti kot »poševni stolp v Pisi«, je vendarle treba povedati, da so v tej naši deželi na novo prebujeni naravovarstveni glasovi – sploh prvič, odkar pomnimo – zazveneli v odločnem skupnem glasu, ki je zdaj dovolj močan, da ga ne more nihče več niti prezreti niti utišati.

B. Ž. J.

O Stanetu Kavčiču in njegovem času oziroma: refleksije v naš čas

S svobodne katedre na ljubljanski Ekonomski fakulteti

Kadar gre ljudstvu slabo, se njegovi intelektualni potenciali ozirajo nazaj in naprej, v obzorja in v pokrajine, ki smo jih že zapustili za seboj. To počno iz enega temeljnega razloga: treba je nenehno tehtati storjeno, da bi odmerili naslednji korak v prihodnost, da bi počeli čim manj enakih napak, da se ne bi v slabem ponavljali in da ne bi nastavkov dobrega iz preteklosti popolnoma prezrli.

Stane Kavčič in njegov čas nas, kot je dejal v enem izmed treh uvodnih razmišljanj Igor Bavčar, zanima ne zaradi njegovega časa, ampak v povezavi s sedanjostjo in z našim časom. Dnevnik in spomini, ki so izšli pred kratkim pri Časopisu za kritiko znanosti, so znova spodbudili zanimanje predvsem mlajših generacij za to slovensko politično osebnost; za katere čas je znano, da smo v njem vsaj navzven gledano, ekonomsko »najbolje stali«, čeravno je bilo obilo težav, dilem in nejasnosti, ki so že nakazovale današnje krizne čase.

O vsem tem so skušali v nevezani in ne pretirano uokvirjeni razpravi spregovoriti na zadnji (že četrti po vrsti) svobodni katedri na ljubljanski Ekonomski fakulteti (v prepolni veliki predavalnici), ki naj bi bila hkrati prva iz cikla pod naslovom »Kot domine padajo tabuji«.

Način, kako je bila postavljena ta javna tribuna, kaže na željo avtorjev, da bi govorili o Kavčiču in njegovem času nepristransko in nikakor ne glorifikantno, saj so tako Igor Bavčar kot Janez Janša in Bogo Kovač pokazali tudi na tiste Kavčičeve značajske in politične poteze, ki niso vrline, oziroma so na določen način tudi pomembno vplivale na njegov odhod.

Kavčiča predstavlja Bavčar kot predstavnika tako imenovane srednje in mlajše politične garniture, ki ji starejši vrh ni nikoli do kraja zaupal. Njegov čas, meni isti avtor, je do neke mere zaznamovan z demokratizacijo v družbi, z občutjem olajšanja in gospodarskega vzpona. Za raz-

merja znotraj slovenske politike da je bilo pomembno vprašanje oblasti, saj ne neposredni gospodarski ne družbeni pogoji niso bili do te mere zaostreni, da bi sprožili padec vlade.

Tako Kovač kot nekateri drugi, ki so se vključili v razpravo, so opozarjali na Kavčičevo vizionarstvo in izjemen politični instinkt, pri čemer pa tudi on ni imel izdelane vizije razvoja Slovenije do te mere, da bi resneje segel na področje prestrukturiranja slovenskega gospodarstva.

Čeprav so v zvezi z imenom Staneta Kavčiča predvsem izpostavljali številne konkretne akcije v boju za družbeno reformo, pa je Bogo Kovač menil, da je tudi Kovač še vedno in predvsem otrok revolucije, ki je mislil in deloval po načelu »zrušiti staro, zgraditi novo«.

Prenekatera analitična in idejno napredna misel, ki jo najdemo v dnevniških zapisih S. Kavčiča, so opozorili poznavalci tega dela, je šele plod njegovih kas-

nejših opažanj in premišljevanj in gre dalje od tistega, kar je Kavčič v svojih času dejansko delal. Iz njegovih zapisanih besed opozarjajo na Kavčičeve misli in razglabljanja o vprašanju lastnine, družbene lastnine... o čemer prav danes širše razmišljamo v naši družbi, ki tehta in domišlja svoj temeljni državni dokument.

V razpravi so se zvrstili filozofi in raziskovalci, pa tudi nekdanji sodelavci in »odstavljeni« iz Kavčičeve garniture. Končno je bilo slišati tudi glas najmlajših, ki so v Kavčičevem času hodili še »v vrtec«. Pravi pa so poudarili, da hočejo vsa ta razmerja iz naše polpreteklosti podrobneje poznati zaradi merjenja poti v boljši jutri. Večkrat so ponovili, da ne gre za nikakršno »odkrivanje« Kavčiča in nikakršen poskus glorifikacije njegove osebnosti ali njegovega časa. Zdelo bi se jim morbidno, če bi danes hoteli Kavčiča rehabilitirati, morda prav tisti, ki so ga »nesli«.

B. Ž. J.

Vrstni red

Koordinacijski odbor zvezne konference SZDLJ za kadrovske politike v organih in organizacijah federacije je 20. maja 1986 sprejel vrstni red volitev za najodgovornejše funkcije federacije.

Predsedstvo SFRJ

1988/89 SR Bosna in Hercegovina (Raif Dizdarević)
1989/90 SR Slovenija (Stane Dolanc)
ter 90/91 Srbija, 91/92 Hrvatska, 92/93 Črna gora, 93/94 Vojvodina

Predsedstvo CK ZKJ

1988/89 ZK Hrvatske (Stipe Šuvar, Ivica Račan)
1989/90 ZK Makedonija (Milan Pančevski, Vasil Tupurkovski)
ter 90/91 ZK Slovenije, 91/92 ZK Črne gore, 92/93 ZK Kosova, 93/94 ZK Srbije

Skupščina SFRJ

1988/89 Makedonija
1989/90 Srbija
ter 90/91 Bosna in Hercegovina, 91/92 Črna gora, 92/93 Vojvodina, 93/94 Kosovo

Predsedstvo ZK SZDLJ

1988/89 Kosovo (dr. Božidar Čolaković)
1989/90 Vojvodina (Jovan Dejanović)
ter 90/91 Hrvatska, 91/92 Bosna in Hercegovina, 92/93 Slovenija, 93/94 Makedonija

Svet zveze sindikatov

1988/89 Slovenija (Marjan Orožen)
1989/90 Bosna in Hercegovina (Andjelko Vasić)
ter 90/91 Kosovo, 91/92 Makedonija, 92/93 Vojvodina, 93/94 Črna gora

ZZB NOV Jugoslavije

1988/89 Vojvodina (Petar Matić – narodni heroj, general-polkovnik)
1989/90 polkovnik
ter 90/91 Makedonija (Risto Džunov)
Črna gora, 91/92 Slovenija, 92/93 Kosovo, 93/94 Srbija

Konferenca ZSMJ

1988/89 ZMS Makedonije (Ace Kocovski, Borče Georgijević)
1989/90 jevski
ter 90/91 ZSM Črne gore (Miodrag Vlahović, Ivan Brajović)
ZSM Bosne in Hercegovine, 91/92 ZSM Srbije, 92/93 ZSM Vojvodine, 93/94 ZSM Hrvatske

Navedeni so možni kandidati, vendar je treba upoštevati, da lahko pride do sprememb.

V mandatnem letu 1988/89 – od letošnjega maja do maja prihodnje leto – bodo predsedniki: predsedstva SFRJ iz BiH, predsedstva CK ZKJ iz Hrvatske, Skupščine SFRJ iz Makedonije, predsedstva zvezne konference SZDLJ s Kosova, sveta zveze sindikatov iz Slovenije, zveznega odbora ZZB NOV iz Vojvodine ter zvezne konference ZSMJ iz Makedonije.

J. O.

Politkomisar Sime zbira in komentira

Vidmar in Caporetto

Duga, beograjski ilustrator, se skoraj v vsaki številki z daljšim ali krajšim člankom spodtakne ob Slovence. Glede tega tudi tokrat Duga (št. 368 od 2. do 15. aprila) ni spremenila svoje navade.

Pod naslovom Vidmar Duga piše (citiram):

»Opet Vidmar. Bard slovenačke i jugoslovenske literature još jednom je pokazao potpuno odsustvo sluha za zajedništvo. On naime, u intervjuu »NIN«-u tvrdi, da je Slovenija ekonomski eksploatisana zato što svi ma daje, posebno nerazvijenima, više nego što može i što treba da daje. Kaže još Vidmar:

»Zar narod koji u našoj zajednici predstavlja nekih osam ili deset odsto nema nekih posebnih zasluga ako njegov ekonomski efekat čini više od 30 odsto svih jugoslovenskih prihoda? Do svojih prihoda smo, naime, mogli doći svojim rukama i glavom?« Ako mu je već do istine, Vidmar bi trebao »svojim rukama i glavom« da doda i »jugoslovenske sirovine i na jugoslovenskom tržištu«.

Usput: zašto su vse naše federalne jedinice prikraćene u Jugoslaviji? (konec citata).

Nimam namena braniti Josipa Vidmarja, ker bo to sam opravil vsekakor bolje od mene, seveda, če bo presodil, da je za potrebno in koristno. Kolikor ga poznam, bo ob tem napadu skoraj zagotovo le aristokratsko odmahnil z roko, ker bi se mu zdelo izpod časti, da bi odgovarjal...

Mene je spodbudil k pisanju stavek, ki ga je avtor napada Zoran Sekulić zapisal: »Če mu je res do resnice, bi moral Vidmar »svojim rukam in glavi« dodati še »ju-

goslovenske surovine in na jugoslovenskem trgu«.

Pri tem je Sekulić (namerno ali ne) spregledal:

– da slovensko gospodarstvo plačuje domače surovine po cenah, ki veljajo tudi za ostalo gospodarstvo,
– da prodaja svoje izdelke tudi na jugoslovenskem tržišču ob enakih pogojih,

– da so domače cene surovin velikokrat višje od svetovnih in da Slovenija sorazmerno veliko več izvažata tudi na sila zahtevne konvertibilne trge.

Če pa je pri tem Slovenija bolj uspešna kot drugi, pa to ni njen problem! Pri tem pa seveda slovenski delavec veliko več prispeva jugoslovanski skupnosti!

To je resnica brez olepšav! Ob tem pa še menim, da je že skrajni čas, da začnemo meriti pripadnost jugoslovanski skupnosti z dejanskim prispevkom tej skupnosti vseh njenih pripadnikov, ne pa da namesto teh meril neprestano ponavljajo že nešteto krat prežvečene nabuhle fraze!

Danes smo po mojem mnenju v pogojih razvitega revnega jugoslovenskega socializma na najboljši poti, da dokončno spremenimo staro delavsko geslo »Delu čast in oblast« v danes prevladujoče edino zveličavno jugoslovansko »Delitvi čast in oblast«. Pri tem seveda ne morem zanikati uspešnosti Mikuličeve vlade pri prerazdelitvi rezultatov dela slovenskih rok in glav.

S tem bomo tudi enkrat za vselej odpravili Marxovo geslo: »Pravica proizvajalcev je sorazmerna njihovim prispevkom dela; enakost je v tem, da se meri z istim merilom, z delom!«

Hudič pa bo, ko naši najbolj vplivni in odgovorni, kot vse kaže, kaj kmalu ne

bodo imeli kaj več deliti...

Sedaj pa pride na vrsto Caporetto. Duga v tej številki objavlja že tretji obširnejši odlomek iz knjige Renata Barneschija Jelena Savojska. Gre za monarhistično sentimentalno zgodbo Jelene (Elene), črnogorske princeze, hčerke vladarja in pastirja, kralja Črne gore Nikole I. Ta je imela, kot piše avtor, razen dobrote, velikodušnosti in enostavnosti še odlike prave, rojene kraljice.

Zgodba je preračunano namenjena širokemu krogu predvsem nezahtevnih bralcev, ki jih ne moti idealizirano predstavljanje življenja savojskega kraljevskega para.

Kaj je pritegnilo mojo pozornost v tem odlomku v Dugi, katere ustanovitelj je tudi RK SZDL Srbije! Gre za navedbo kraja Caporetto, za katerega prevajalka Tijana Džerković in Dugina lektoričica Srislava Radonjić, če navedem le najodgovornejši, ne vesta, da je to Kobarid, v občini Tolmin, v SR Sloveniji!

Res je, da je bil Kobarid pod savojsko-fašistično okupacijo Caporetto, kar pa seveda ni spremenilo narodnostni značaj Kobarida, kot tudi ne ostale zaslužene Primorske!

Takega grobega spodrsljanja si Duga v letu 1988 ne bi smela privoščiti! Na neopravičljivo napako opozarjam zategadelj, da se le-ta ne bi ponovila v že napovedani knjigi!

Pomilostitev

Zaradi sovražne propagande in škodovanja ugledu SFRJ je sodišče v Tuzli obsodilo na štiri leta zapora zdravnika dr. Bogdana Antića iz Zvornika. To kazen je kasneje Vrhovno sodišče Bosne in Hercegovine zmanjšalo na dve leti, te dni

pa je predsedstvo SFRJ obsojenega zdravnika pomilostilo.

Po obsodbi sodišča v Tuzli so od žene obsojenega dr. Zorke Antić zahtevali, da se odreče moža. Ker tega ni storila, so jo izključili iz ZK, z utemeljitvijo, da je »delila posteljo in mizo s sovražnikom, ki ga ni razkrinkala in prijavila!«. Zorkini partijski tovariši so ji takrat rekli: »Če se ne odrečeš moža, nimaš kaj iskati v ZK!«.

Dr. Bogdan Antić je bil še pred pravnomočnostjo obsodbe mimo vseh zakonitih predpisov odpuščen z dela v Zdravstvenem domu. »Kakšen zakon? Mi ga odpuščamo v imenu revolucije!«, je postopek utemeljil direktor Zdravstvenega doma v Zvorniku.

Dr. Zorka Antić je ponovno sprejeta v ZK, vendar je s pomiloščenim možem že zapustila Zvornik. To so storile tudi priče, ki na procesu v Tuzli niso obremenjevale obtoženega dr. Bogdana Antića.

Portekod so še vidni brki Velikega Gruzince...

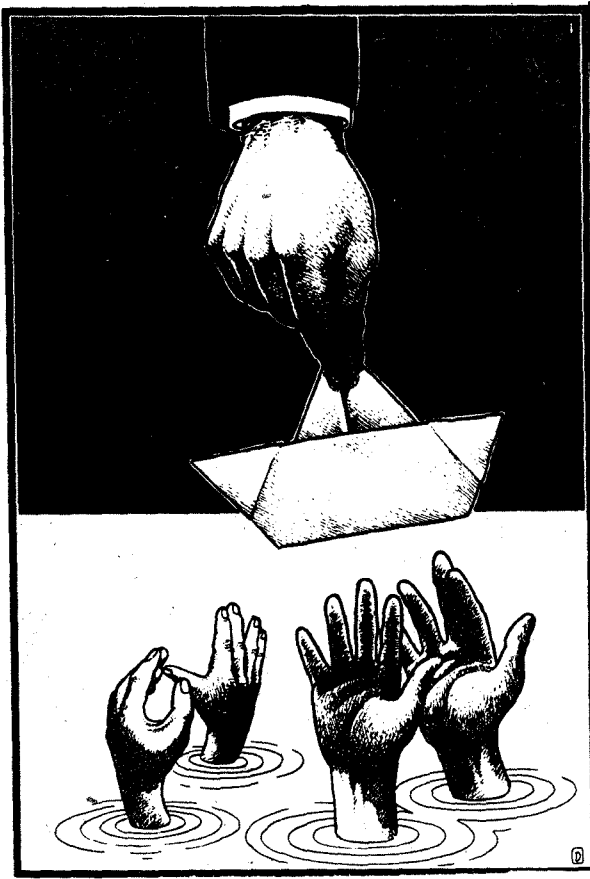
Kleveta

»Esesovska enota, v kateri je bil Xamil Sela, je leta 1944 pri vodnjaku Šedrvan v Prizrenu obesila deset domoljubov. V tej enoti, ki je pripadala SS diviziji »Skenderbeg«, je imel Xamil Sela čin narednika; po osvoboditvi pa je Sela igral dvojno vlogo in bil vohun albanske obveščevalne službe. To nesporno potrjujejo dokumenti.«

Tako se je pred občinskim sodiščem v Prizrenu energično branil prizrenski prvoborec Boro Kujundžić, ki je bil obtožen klevetanja. Sodišče ga je osvobodilo obtožbe klevetanja.

Pri tej točki pa je najbolj zanimivo dejstvo, da je »oklevetani« Xamil Sela na-

S tušem

mestnik okrožnega javnega tožilca v Prizrenu in član predsedstva občinskega odbora ZZB NOV Prizren!

Še pred tem je bil »oklevetani« Sela predsednik občinske konference SZDL in predsednik občinskega so-

dišča v Prizrenu. Bil je celo predsednik komisije za preprečevanje izseljevanja Srbobor in Črnogorcev s Kosova...

Moj komentar: Nil admirari ali ničemur se ne čudi!

Vaš Sime

S seje Republiškega komiteja za borce in vojaške invalide

Zdraviliška zdravljenja in drugo

Republiški komite za borce in vojaške invalide se je sestel 6. aprila 1988 na svoji 8. seji. Obravnaval je Poročilo o izvajanju zdraviliško-klimatskega zdravljenja udeležencev NOV, problematiko mirnodobnih vojaških invalidov (in vprašanja boleznih), poročilo o financiranju borčevsko-invalidskega varstva v SR Sloveniji v letu 1987 in pregled obsega ter načina financiranja v letu 1988, predlog pravilnika o usklajevanju denarnih prejemkov po zakonu o vojaških invalidih in zakonu o civilnih invalidih vojne ter osnutek pravilnika o natančnejših kriterijih za ugotavljanje upravičenosti do dodatka za postrežbo in tujo pomoč civilnih invalidov vojne.

Republiški komite je sprejel **Poročilo o izvajanju zdraviliško-klimatskega zdravljenja udeležencev NOV, ki kaže, da zagotovljena finančna sredstva v letu 1987, ko je bilo zdravljenje**

po zveznih predpisih zagotovljeno le 2.048 najtežjim invalidom od sicer večjega števila upravičencev, niso zadoščala za ohranitev števila zdravljenj na nivoju prejšnjih let, ko je odhajalo na zdravljenje v naravna zdravilišča cca 2.500 do 3.000 upravičencev. Na število odobrenih zdravljenj so tudi v letu 1987 vplivale cene oskrbnega dne v zdraviliščih, ki so se v primerjavi z letom 1986 povečale v povprečju za 118%.

Skupno, po vseh osnovah, je bilo v letu 1987 zdraviliško klimatsko zdravljenje zagotovljeno 5.984 udeležencem NOV, za kar je bilo porabljenih 2.224.199.674 din.

Za leto 1988 je bilo ocenjeno, da bodo odobrena sredstva (800.520.000 din) upoštevale cene, dogovorjene s pogodbami s slovenskimi zdravilišči do konca I. polletja, zadoščale za približno enako število zdravljenj kot v letu

1987. Takšna ocena predpostavljala ob doslednem upoštevanju sprejetih normativov in kriterijev za delo zdravniških komisij tudi večjo orientacijo v zdravilišča v drugih republikah, kjer so cene oskrbnega dne še vedno približno za 50-100% nižje kot v SR Sloveniji.

Raziskava o problematiki mirnodobnih vojaških invalidov na podlagi bolezni je bila opravljena z namenom ugotoviti vzroke in stopnjo invalidnosti na podlagi bolezni, ki je nastala ali je do njenega poslabšanja prišlo v JLA ter podati mnenje o primernosti kriterijev za ocenjevanje zdravstvene sposobnosti mladincev za odslužitev vojaškega roka. Namen analize je bil tudi prikazati delo zdravniških rekrutnih komisij, vojaških zdravniških komisij ter zdravniških komisij, ki dajejo izvide in mnenja o invalidnosti in vzročni zvezi bolezni oz. njenega poslabšanja z obvezno vojaško službo uprav-

nim organom, ki odločajo o pravicah po zakonu o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev na I. oz. II. stopnji.

Na podlagi izsledkov raziskave, ki je zajela 622 mirnodobnih vojaških invalidov po osnovi bolezni od 626 registriranih ob koncu leta 1986, so bila dana naslednja priporočila: opazno naraščanje na novo odkritih TBC obolenj (največje število invalidov po bolezni je invalidov zaradi TBC pljuč) bi bilo treba upoštevati pri zdravstvenih pregledih nabornikov in v ta namen zahtevati in pregledati vso zdravstveno dokumentacijo, od cepljenja do s ciljem opredeljenih preiskav; prizadevati si je potrebno za izboljšanje prvega kontakta vojaških obveznikov z zdravstveno službo ter za dvig kvalitete zdravstvenih pregledov ob naboru, kajti le tako bo mogoče doseči zmanjšanje števila invalidnih vojaških oseb po osnovi bolezni; uvesti bi bilo potrebno psihološko ali analogni testiranje nabornikov z ustreznih spreminjanjem in strokovnim ukrepanjem ob pojavih tudi manjših odklonov v vedenju posameznikov z vključitvijo zato

usposobljenih strokovnjakov vsaj v srednje velike operativne enote; v večji meri bi bilo potrebno vplivati na rehabilitacijo mirnodobnih vojaških invalidov v vseh dimenzijah, ob večjem angažiranju strokovnih in upravnih organov. Sklenjeno je bilo, da se gradivo pošlje Zveznemu komiteju za vprašanja borcev in vojaških invalidov, Poveljstvu ljubljanskega armadnega območja in Republiškemu sekretariatu za ljudsko obrambo.

V nadaljevanju se je bilo podano poročilo o financiranju borčevsko-invalidskega varstva v SR Sloveniji v letu 1987 in pregled obsega in načina financiranja v letu 1988. Sredstva za urejanje borčevsko invalidskega varstva so v letu 1987 znašala 2,69% celotnega republiškega proračuna (v absolutnem znesku 8.969.532.997 din), za leto 1988 pa so povečana z indeksom 180, kar predstavlja za 7.163.717.003 din več sredstev kot v preteklem letu. Republiški komite je poročilo sprejel, strokovno službo republiškega komiteja pa zadolžil, da se na tem področju še bolj angažira.

Republiški komite je

obravnaval in z določenimi modifikacijami sprejel še predlog Pravilnika o usklajevanju denarnih prejemkov po zakonu o vojaških invalidih in zakonu o civilnih invalidih vojne in osnutek Pravilnika o natančnejših kriterijih za ugotavljanje upravičenosti do dodatka za postrežbo in tujo pomoč civilnih invalidov vojne. V slednjem je republiški komite v skladu s pooblastilom iz drugega odstavka 7. člena zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o civilnih invalidih vojne (Ur. l. SRS, št. 11/88) določil natančnejše kriterije za ugotavljanje upravičenosti civilnih invalidov vojne I. in II. skupine do dodatka za postrežbo in tujo pomoč in za razvrščanje v prvo ali drugo stopnjo dodatka po zakonu o civilnih invalidih vojne. Gre za natančnejšo opredelitev, kdaj je invalidu potrebna stalna postrežba in tuja pomoč za vse ali za večino osnovnih življenjskih potreb in za natančno opredelitev slepote ter nepokretnosti kot osnovnih zakonskih kriterijev za upravičenost do dodatka za postrežbo in tujo pomoč.

Republiški komite za borce in vojaške invalide

Predsedstvo Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije

Borci odločno proti predlogu ZIS o reorganizaciji

Na nedavni seji predsedstva ZO ZZB NOV Jugoslavije, ki jo je vodil predsednik tega organa Dušan Pecotić, so obravnavali vprašanja o vključevanju borčevske organizacije in borcev v delovanje SLO in DS, pregledali so, kako poteka javna razprava o ustavnih spremembah in med drugim obravnavali tudi predlog ZIS za njegove notranje organizacijske spremembe.

Zanimivo je, da so sprejeli oceno, da je bil doslej uspeh sistema SLO in DS v praksi skromen, za kar so navajali nekaj kriznih dogajanj v zadnjih letih v državi.

O ustavnih razmerah so ugotavljali, da sredi njihovega poteka ni mogoče povedati kakšnih dokončnejših ugotovitev, nekateri predstavniki ZO ZZB NOV Jugos-

lavije pa so na podlagi obiskov nekaterih javnih borčevskih ustavnih razprav menili, da prevladuje vzdušje zadovoljstva ob gospodarskih amandmajih, več nezadovoljstva pa v tistih delih, ki zadevajo na politično področje. Dogovorili so se, da bo zvezni borčevski odbor sklical na ustavno temo poseben sestanek približno čez mesec dni, ko bodo tudi republiški odbori posredovali zveznemu več vsebinskih sklepov in mnenj.

Več razprave se je razvilo ob predlogu ZIS za zmanjševanje zaposlenih v zvezni upravi, pri čemer je bila predlagana tudi reorganizacija Komiteja za borce in vojaške invalide. Glede na to, da gre v celoti za reorganizacijo in zmanjšanje števila zaposlenih od sedanjih 15.000,

so menili borci, ne bi preformiranje zveznega borčevskega komiteja (kjer je zaposlenih 21 ljudi), prispevalo pravi nič produktivnega, saj bi se sedaj relativno dobro vpeljalni red na tem področju spet porušil in bi nastala vrsta novih težav.

Menili so tudi, da mora biti oddelek, ki razporeja finance za borce in vojaške invalide, ostati v sestavi sedanjega komiteja, za kar so navedli celo vrsto argumentov. Hkrati so še menili, da bi morali imeti za kakršnokoli uspešno reorganizacijo zveznega komiteja za borce in vojaške invalide najprej pred seboj natančno analizo o dosedanjem delu tega zveznega organa.

B. Ž. J.

Predsedstvo je obravnavalo tudi prve rezultate znan-

stvenoraziskovalnega projekta o vlogi in dejavnosti ZZB NOV Jugoslavije na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozastite. Lado Kocijan je uvo doma poudaril, da je temeljni cilj raziskave ugotoviti prispevek borčevske organizacije k krepitvi družbene in hkrati s tem tudi lastne usposobljenosti za obrambe in samozastitne naloge. Borčevsko organizacijo so pri tem obravnavali kot družbenopolitično in hkrati bojno organizacijo, ki združuje osnovne nosilce dejavnosti v vojni in revoluciji, deluje pa na temelju revolucionarnih izkušenj. Kot takšna je v praksi pomembna politična in moralna sila družbe. Vloga in vpliv ZZB NOV še vedno zagotavlja njeno pomembno stopnjo aktivnosti in angažiranja pri razvijanju družbenopolitičnega sistema, še posebej pri zagotavljanju njenega kontinuiranega obrambnega in samozastitnega delovanja.

K raziskovanju so pristopili z dvema instrumentoma; globalnim za vse družbenopolitične organizacije, kjer se lahko parcialno oceni ZZB NOV in s tistim, ki je namenjen ZZB NOV, razdeljen pa je v štiri skupine vprašanj. Anketa je bila opravljena v vseh republikah in pokrajinah, in ko so bili nekateri negativni družbeni procesi, kot so Agrokomerc, javnosti še neznani.

Svojo dejavnost na področju SLO in DS so anketiranci ocenili kot zadovoljivo. Kot vzrok za zmanjševanje intenzivnosti pa navajajo starost, zdravstvene in socialne razloge in seveda tudi deformacije in politično ter gospodarsko krizo. Več kot polovica anketirancev je označila borčevsko organizacijo za še vedno aktiven dejavnik na področju SLO in DS. Največ pozitivnih odgovorov na to vprašanje je bilo v BiH, najmanj pa v Črni gori.

Največ dejavnosti in vpliva kaže borčevska organizacija na področju ocenjevanja varnostopolitičnega položaja in pri sprejemanju obrambnih in varnostnih načrtov. Ta dva odgovora kažeta na delovanje borcev v organih, ki opravljajo te naloge in so paritetno sestavljeni iz predstavnikov vseh DPO.

Pomen in vpliv borcev na odločanje v sistemu SLO in DS v krajevnih skupnostih je po oceni anketirancev podoben kot je ZSM, vendar pred sindikatom ter za ZK in SZDL. V določenih KS ni več mogoče oceniti vpliva borčevske organizacije, njihova dejavnost se čuti skozi ZK in SZDL.

Kot je med drugim poudaril Lado Kocijan, anketirani borci menijo, da pomanjkljivosti v sistemu SLO in DS ne izpodbijajo teoretičnih načel in koncepcije modela, zahtevajo pa temeljito analizo vloge, odgovornosti in ravnanja subjektov sistema. B. K.

Semedelski borci kritično o stanju v domovini

Letošnjo programsko skupščino borcev so v tej KS sklicali predvsem zato, da bi tako uspešno nadaljevali z utečeno obliko dela, s katero bi v realnih okvirih samokritičnosti pregledali in analizirali vrsto vprašanj in dvomov, ki se jim postavljajo ob spremljanju posameznih dogodkov v družbi. Sestali pa so se nenazadnje tudi zato, ker so čutili ob sedanjih najrazličnejših težavah družbe posebno potrebo, da bi si razjasnili nekatere poglede in stališča.

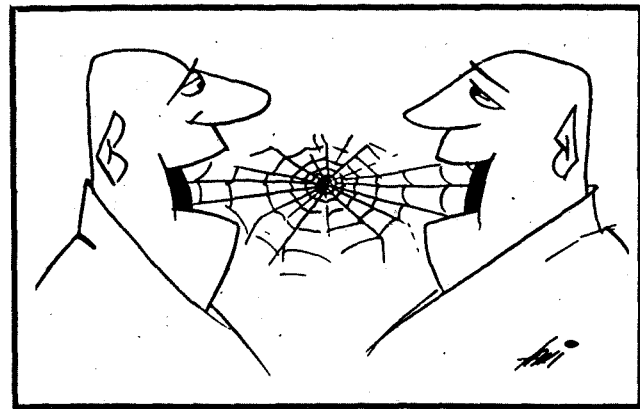
Tako so obravnavali vrsto »vročih« tem iz preteklega leta, od prispevkov v 57. številki Nove revije pa do napadov na JLA.

Za dogodke ob 57. številki NR so dejali, da so bile razprave kampanjske in v večji meri na podlagi pripovedovanj, ne pa na ugotovitvah po reviji in spornih člankih. O sedanjem dogajanju pa so zapisali:

»Dogodki zadnjih pisanj o »napadih« na JLA niso prav nič manj kampanjski in mogoče tudi žgoči, kot so bili posegi v razpravo o 57. številki Nove revije. Borci smo resnično ogorčeni in predvsem zaskrbljeni, kam vodi in komu v končni fazi koristijo takšna enostransko zasnovana početja, kot so recimo zaplemba tehnika Mladina, sodna zaslisevanja Andreja Novaka in Zavrla in gonja proti slovenskemu političnemu vodstvu, rekoč da trmasto molči in da na te dogodke ne reagira dovolj odločno. Nič kaj prijetna niso tudi poseganja zveznega javnega tožilca na področju republiškega javnega tožilca, kar je ustvarilo še večjo zmedo in ogorčenje pretežnega števila naših udeležencev NOB ter

ostalih, z lastno glavo mislečih ljudi in to ne le v naši republici, ampak tudi v drugih republikah in pokrajinah – pri demokratično usmerjenih množicah. Po vsej naši domovini so ob teh početjih tudi različna negativna reagiranja in tolmačenja. To je delno tudi logično – glede na stopnjo razvoja posameznih predelov države. Ena izmed mnogih poučnih informacij je bila tista o dokaj čudnih okoliščinah, ki se prepletajo z žgočimi problemi tudi v vrhovih, in to bodisi v Predsedstvu SFRJ, bodisi v predsedstvu Cekaja Jugoslavije. Mislimo, da nam članek, objavljen v Delu (19. 9. t.l.) tovariša Šetince z naslovom: Javnost zahteva od Cekaja miselno in prepričljivo informacijo brez frazerstva«, dovolj zgovorno govori in da je vsakršen nadaljnji komentar odveč.

S številnimi zlonamernimi pavšalnimi ter ne dovolj utemeljenimi dokazi resnice ne bomo prišli daleč. Ljudi bomo zbegali, v kolikor že niso. Za Novakov članek, ki je bil objavljen v Teleksu z naslovom »Generali in generacije«, se je že ugotovilo, da njegova vsebina ni bila sporna, ampak bi lahko tisti, ki so ga prebrali, izrekli vsebini samo pohvalo. Kar pa zadeva morebitno sporno pisanje o vsebini in načinu metod v mladinskem časopisu Mladina, mislim, da smo si enotni, da naj se stvari resnično preučijo argumentirano, v enakopravnem dialogu, »s knjigo na knjigo,« (kot bi dejal tovariš Ribičič), saj si bomo le na podlagi kompleksnih socioloških raziskav in odločitev lahko ustvarili pravo podobo stanja. Zelo je zgrešeno, da se našo mladino skuša označevati s preživeliimi etiketami, kot so: fašizem, Gobelsova propaganda, antisocializem, pa izdajalci, sovražniki JLA... Takšno etiketiranje spada v ropotarnico oziroma na smetišče zgodovine. Pri vsem tem pa velja reči to, da admiral flote Branko Mamula še ni armada, ampak armada predstavljajo vsi vojaki in celoten oficirski kader; v končni konsekvenci – armada smo mi vsi! Mamula je trenutno njen komandant s posebnimi pooblastili, ki jih mora strogo

pošteno in dosledno izvajati, skladno z Zakonom o JLA, če pa je morebiti dana pooblastila prekršil (pri gradnji stanovanjskega gradbenega objekta), naj se sproži regularni postopek, ugotovi naj se, za kaj gre, o celotni zadevi pa bi morali poročati pristojni organi.

Pri vsem tem velja povedati še to, da si posamezni mestni odbori Zveze borcev NOV po nekaterih republikah izven slovenskega prostora jemljejo pravico, da nas za hrbotom in v imenu petnajst tisoč sarajevskih borcev razglašajo za »klastične sovražnike«. Podobna kampanja se izvaja v Vojvodini, Beogradu in drugje...»

V nadaljevanju je zapisovalec mnenj iz borčevske razprave zapisal tudi, da se človeku zastavlja čisto človeško vprašanje, komu služijo takšne »paradne« točke, ki se kar pogosto, kot kakšna kužna bolezen, pojavljajo po Jugoslaviji in imajo naperjene osti proti Sloveniji, morda pa tudi proti avnojski Jugoslaviji... namesto, da bi v Beogradu nakazali smeri in pota iz jugoslovanske krize.

(iz daljšega poročila Franca Čehovina)

Na vidiku nova vojna?

Če Vietnam ne bo več izžival, če bo umaknil svoje bojne ladje iz kitajskih voda in če se bo odpovedal zasedbi otočja Nanša, potem vojne med državama ne bo. To je najnovejša kitajska uradna izjava glede otočja Nanša ali Spratleyevih otokov, ki so že 13 let na dnevnem redu obtožb med državama, minule dni pa je zaradi različnih pogledov že prišlo tudi do oboroženih spopadov med pomorskima silama Kitajske in Vietnama.

Za LR Kitajsko in Vietnam je poleg različnih poti v socializem značilno tradicionalno nezaupanje, ki se je še poglobilo z vietnamskim vdorom v Kampučijo. Nerešena dvostranska vprašanja torej lahko zaostrijo njune odnose, hkrati pa velja opozoriti, da je Vietnam ne glede na svojega velikega sosedo doslej s preiščlenimi akcijami vztrajno izžival uradne kroge v Pekingu. Kitajsko vodstvo se je pri tem praviloma držalo v mejah, ko se še preprečevale izbruh napetosti, v mislih pa je imelo pri tem venomer možnost pono-

vitve velike lekcije predrzne-mu sosedu.

Spratleyevo otočje tvori okrog sto otočkov, raztresenih na plitvinah Južnokitajskega morja v bližini Filipinov in Bornea, lastijo pa si jih, poleg Kitajske in Vietnama, še Malezija, Indonezija, zaradi nafte zelo bogat sultanat Brunei ter Filipini. V ospredju spora sta zlasti Kitajsko in Veitnam. Otočje sicer ne presega površine enega kvadratnega kilometra, je nenaseljeno, v preteklosti pa so ga obiskovali zlasti ribiči in iskalci biserov. Že pred prvo vojno je veljalo, da je otočje kitajsko, Kitajci so ga leta 1931 uradno naznanili; med vojnama in po drugi svetovni vojni so sicer občasno godrnjali Francozi v Indokini, ZDA na Filipinih in Britanci na Borneu. Do leta 1974 je tudi Vietnam priznaval suverenost kitajske strani, vsa zadeva pa se je zapletla s trenutkom, ko se je izkazalo, da je otočje izrednega strateškega pomena. Satelitski posnetki pa so poleg tega tudi pokazali, da utegnejo pod raztresenimi

otočki ležati bogate količine nafte in zemeljskega plina, oziroma dejstvo, da je v bližini Brunei.

Zanimanje Vietnama in Kitajske je sočasno z najnovejšimi spoznanji naraslo tako, da so eni in drugi na sporno ozemlje že postali tudi svoje vojaške ladje in sredi minulega meseca so se njihove enote že tudi spopadle. Vietnamski uradni viri so ob tem navedli, da so Kitajci z več kot tridesetimi plovili napadli nekaj vietnamskih ladij, od tega naj bi tri tudi potopili. Kitajsko vodstvo je v najnovejši izjavi tudi razkrilo, da ima na območju

spornega ozemlja razmeščen bojne ladje, hkrati pa zagotovilo, da so tam zgolj v obrambne namene pred Vietnamci. Oboji pa bi se ob vsej silovitosti propagandne vojne morali bržda zavedati, da bi novo krizno žarišče v tem delu sveta utegnulo navzeti tudi širše razsežnosti. V njem bi vsaj posredno, bila vpletena tudi Sovjetska zveza, ki ima v Vietnamu, točneje v zalivu Kam Ran, svoje največje pomorsko oporišče na območju Pacifika. Zdi se, da v tem trenutku spopad ne bi ustrezal niti vietnamski, niti kitajski strani. Vietnamu bi še dodatno

omajal ugled v mednarodni diplomaciji, ki ni pozabila vietnamizacije Kampučije, Kitajska pa razpoložljiva sredstva vlaga v pospešen razvoj gospodarstva, predvsem na kitajski jug. Morebiten spopad bi zavrl tudi napovedano normalizacijo odnosov med Kitajsko in Sovjetsko zvezo, saj bi predstavljal dodatno oviro na doslej ozki brvi, na kateri se državi vendarle pogajata.

Tako Vietnam kot Kitajska sta v svojih nastopih kategorični in najverjetneje

propagandne vojne še nekaj časa ne bo konec, dasiravno presenečenj ne gre vnaprej izključevati. Najnovejšo rožljanje z orožjem je nemara tudi eden izmed elementov preizkusa kitajske bojne pomorske pripravljenosti. Ni namreč skrivnost, da je kitajska mornarica v napovedanem procesu vojaške modernizacije in usposobljenosti najšibkejša točka kitajske armade. Bo vietnamski izziv zanje usoden?

Miha Lamprecht

Ta teden po svetu

Larnaca: Na letališču na Cipru se nadaljuje krvava drama ujetih talcev kuvajtskega letala. Medtem se nadaljuje pogajanja med ugrabitelji in predstavniki ciprskih oblasti ter Palestinsko osvobodilno organizacijo. Kuvajtski zunanji minister je sporočil, da njegova vlada ne bo popustila pred zahtevami ugrabiteljev letala, ki zahtevajo izpustitev sedemnajstih šitskih skrajnežev, zaprtih v Kuvajtu.

Moskva: Sovjetska tiskovna agencija TASS, ki se sklicuje na izjave uradnega predstavnika v Ženevi, je sporočila, da bodo sporazum o Afganistanu na ženevskih pogajanjih podpisali do 14. aprila. Podpisa afganistansko pakistanskega sporazuma naj bi se udeležili tudi generalni sekretar ZN De Cuellar, sovjetski zunanji minister Ševardnadze in ameriški državni sekretar Shultz.

Pariz: V Franciji se je uradno začela kampanja za predsedniške volitve. Prvi krog bo 24. aprila, v začetku tedna pa se je glasovalnemu telesu prijavilo vseh devet kandidatov.

Program, poln sodobnih rešitev

V svojih točkah italijanska komunistična partija posega v prihodnost

Italijanska komunistična partija je te dni objavila programske točke svoje dejavnosti, ki naj bi segale vse tja do leta 1992. To je namreč leto, ko bodo v Zahodni Evropi odstranili gospodarske meje in s tem dejansko, uveljavili Skupni evropski trg. Te točke pa so seveda na podlagi notranjih razmer v Italiji. Pripravili so jih zdaj, v času, ko še traja in bo še trajala italijanska vladna kriza, ki pa jo komunisti jemljejo samo kot priložnost; pomen programskih točk posega njen časovni okvir.

Dokument italijanske komunistične partije ugotavlja predvsem, da v Italiji še ni pripravljenosti za politiko prenov in inovacij, ki vse bolj glasno trka na vrata svetovnega razvoja. Bržčas dosedanja petstrankarska vladna koalicija ni storila stvarnih korakov v tej smeri. V besedah o tehnološki revoluciji in podobnem, je šlo, menijo komunisti, bolj za deklarativne ugotovitve, kot pa za dejanske namene.

V Italiji zlasti manjka celovita programska politika, ki bi izhajala iz tega, da bo reševanje javnih zadev v prihodnosti terjalo še več ljudi. Komunisti trdijo, da bo treba v prihodnjih letih uveljaviti

»načelo in politiko«, da državo sestavljajo prav državljani.

V pogojih vse večje demokracije (v programskih točkah, ki so nameštene široki javnosti) seveda nikjer ne govorijo o socialističnih ciljih, očitno pa jih vseskozi povezuje formula »več socializma, več demokracije«, ali pa »več demokracije, več socializma«. Prenova države je seveda temeljna naloga; vendar ne bo šlo več za klasično, tradicionalno državo, temveč za sodobno državno strukturo, s katero naj bi zagotovili, kot je rečeno v točkah, »enakopravnost državljanov pri pravicah in dolžnostih, učinkovito javno ad-

ministracijo ter takorekoč moralnost javnega življenja«.

Večjo vlogo državi

Prolog k tezam pravi, da je pred nami »drugačna družbena kakovost, ki naj bi jo napajali kriteriji učinkovitosti, ravnotežja in solidarnosti«. Komunisti trdijo, da bo le sodobna in napredna država odstranila nevarnost »iracionalnih oblastvenih posegov tako državnih kot mednarodnih«. Kot menijo, nikoli ni bilo takšne nevarnosti za zlorabo oblasti.

Programske točke grajajo stranke ter številne dejavnike v državi, češ, da še niso uspeli dojeti dobesedno »kulturnega« izziva, ki ga bo predstavljal Enotni evropski trg leta 1992. Na eni strani gre za izziv inovativnosti, na drugi pa za vzgon veliko večje »internacionalnosti« v snovanju in reševanju problemov. Ta dva pa sta seveda pojma in nalogi izven domače posameznega podjetja ali ustanove. Vlogo države kot spleta sodobnih družbenih silnic bo treba uveljaviti z veliko večjim pogumom.

V Italiji, navajajo programske točke, je posebne obravnave potrebno vprašanje si-

stema, ki je slab. Z obstoječimi strukturami spopad s prihodnostjo ne bo uspešen. Sistem je, družbeno vzeto, v celoti pomanjkljiv, sila majavi pa so nekateri njegovi deli, od politike skozi nekatera globalna vprašanja države, kot je na primer stanje Juga, pa vse do družbenih dejavnosti, ki nasploh zamujajo za več kot pol stoletja.

Drugačen odnos do dela

V prihodnje bo treba mnogo bolj realno vrednotiti delo, zlasti seveda tisto, ki bo oglašeno na sodobne strune. Oblikovati bo treba nov odnos med javnim, bolj rečeno, družbenim in zasebnim delom, sodijo programske točke. Z nekaterimi pogledi se bo treba očitno poslovi, spoznati in oblikovati pa bo treba čimprej nove, ki naj bi jih prežemala moderna stvarnost. Zamujanje bo lahko usodno.

Potrebne bodo, poudarja listina italijanske Komunistične partije, nove oblike »ekonomske demokracije«. Značilno za domala vse stranke je, da v svojih programih ne omenjajo tega problema. Razumljivo je, da ne gre samo za sprejem zna-

nega zakona proti trustom, ki ga že imajo nekatere zahodnoevropske dežele (pred dnevi so ga sprejeli tudi v Angliji), temveč za vsebilo neposredno upravljanje delavcev. Programske točke v drugem delu dokaj prozorno poudarjajo »samoupravne prvine«, glede delavcev pa pravijo, da bi morali ti pričeti sodelovati tudi pri naložbah posameznih podjetij.

Skratka, čas, ki se nam silovito približuje, bo pomenil globok kulturni izziv za družbeno prenavo. Razprave, ki v Italiji zdaj potekajo o ustavnih in sploh institucionalnih reformah, so brez dvoma potrebne, žal pa so večinoma v ožjih krogih; zvezi, kakor da je za to odgovorna v glavnem vlada.

Programske točke se v zvezi s tem že opredeljujejo za določene pobude: tako naj bi reforme pričeli uresničevati pri takojmenovanih krajevnih ustanovah (občinah, pokrajinah in deželah) s tem, da bi jih sprejeli najpозnejše, denimo, leta 1990, ko se bo iztekel zdajšnji parlamentarni mandat. Vzpredno naj bi se dogovorili tudi za reforme parlamenta, da bi ta pridobil na iniciativnosti, učinkovitosti, in bi v kri-

tičnih primerih lahko nastopal mnogo bolj suvereno kot danes. Točke omenjajo tudi problem odprave tajnega glasovanja, ki jo je predlagala socialistična stranka; komunisti v bistvu trdijo, da zamisel, če izhaja iz težnje proti takojmenovanemu »partitokraciji«, zasluži podporo, da pa bo moralo tajno glasovanje v določenih specifičnih primerih le ostati.

Poudarka vreden je tudi zunanje-politični del dokumenta. V njem je kar pogosto govor o »določenih konvergencah« pri nekaterih problemih (komunisti mislijo zlasti na socialiste in na evropsko zunanje-politično prizorišče). V zvezi s tem politični opazovalci v Italiji ne pozabljajo omeniti tudi nedavni obisk generalnega sekretarja Natte pri Gorbačovu v Moskvi.

Skratka, italijanski komunisti s to listino, ki presega italijanske meje in se časovno spušča vsaj tja do leta 1992, trdijo v bistvu naslednje: da ne bodo zasledovali »maksimalističnih« ciljev, da pa bodo podpirali »stvarne in sodobne rešitve, pri tem pa se opirali na velike opcije«.

Miro Kocjan

Velike oči vohunskega strahu

»Govorice in opazovanje«, pod tem geslom so v ZR Nemčiji začeli ostreje nadzirati celo tovarni cestni promet med dvema Nemčijama. Potem ko so se razširile novice o novi skupini sumljivih »tajnic« v zahodnonemških vladnih organih, je služba »za zaščito ustave« vzela pod povečevalno steklo tudi vozila vzhodnonemškega cestnega transporthnega podjetja »VEB Deutrans«, katerega tovornjaki vozijo tudi po zahodnonemških cestah.

Tovornjaki so oranžno pobarvani in s tem zelo vidni, veliko manj pa je vidna dejavnost njihovih posadk, pravijo v zahodnonemških krogih. Tudi v vseh teh zahodnonemških podružnicah tega prevoznika podjetja iz druge nemške države je le težko dobiti kakšne podatke. Bonnške oblasti so previdno tiho, kar še bolj buri domišljijo tistih, ki zares raziskujejo fenomen vzhodnonemških vohunov na svojih tleh. Primer enega izmed poslovnežev pri Deutransu Fritz Fuchs – med nekim poslovnim obiskom v ZR Nemčiji je ostal na zahodu – ni odpravil špekulacij, pa čeprav ga je varnostna služba temeljito zaslišala. Fuchsa so opisovali kot trgovca, ki verjetno ni imel stikov z obveščevalno službo svoje države. Obseg »tovornjakerskega vohunstva« so

prej v ZR Nemčiji bolj malo obravnavali, če sodimo po redkih sodnih procesih zoper vohune te vrste. Pravijo, da ima »vzhodni blok« na voljo dovolj drugih obveščevalnih metod.

Tudi če bi oblasti hotele podrobneje nadzirati vzhodnonemške tovornjake, bi bilo to zamudno in malo koristno opravilo. Svoboda v cestnem prometu je politična prednost, resnično gost cestni tranzitni promet v ZR Nemčiji pa tudi postavlja meje vsake-mu nadziranju tovornjakov. Poleg tega je razširitev mednemške trgovine znan cilj vseh zahodnonemških političnih strank, tega cilja pa ni mogoče doseči, če bi omejevali tovarni cestni promet iz DR Nemčije. Lani so vzhodnonemški tovornjaki 225.000-krat prepeljali čez mednemško mejo, leta 1980 pa ji je bilo le 176.000.

Opozorila o vohunski dejavnosti posadk prihajajo predvsem od nezaupljiv ljudi. Samo izredno pozorni vozniki ugotavljajo, da imajo njihovi vzhodnonemški kolegi verjetno res več časa, kakor oni sami. Ne odločajo se za najkrajše in s tem za najcenejše cestne zveze. Občasno so tudi zalotili vzhodnonemškega sovoznika, da je imel v rokah fotoaparata s teleobjektivom. Ali je vohunil, ali pa je slikal za spomin ali pa

morda res za časopise, da bi si zboljšal službo, je postranskega pomena. Deutrans skrbi za to, da so šoferji in sovozniki ljudje z družinami, zaradi katerih bi dvakrat premislili, če bi hoteli ostati na zahodu. Med občinskimi pogovori na parkiriščih ni težko ugotoviti, da imajo vzhodnonemški šoferji s seboj kaj malo deviz. Če se jim vozilo pokvari na zahodu, ga ne odpeljejo v servis, temveč čakajo ob cesti, včasih tudi po nekaj dni, da pride od doma vlečno vozilo in potegne pokvarjeni tovornjak čez mejo.

Okvare so vedno redkejšje, kajti v nekaj minulih letih je Deutrans dobilo številne moderne tovornjake, med njimi težka vozila tovarn Volvo in Deimler-Benz. Poslovno je zelo uspešna na zahodu in pridno služi devize, poznavalci mednarodnega tovarnega prometa pa ugotavljajo, da prevzema vedno več naročil tudi za Poljake in za SZ. Svoje pripombe na Deutrans imajo tudi njihovi zahodnonemški kolegi in sicer zaradi dumpinskih storitev – v skladu z mednemško pogodbo iz leta 1979 jim namreč ni treba plačevati gotovinskih takse za vožnjo po zahodnonemških cestah.

V prometu, trgovanju med vzhodom in zahodom, je DR Nemčija v ugodnem politično in prometno-tehničnem položaju. Po določitih mednarodnega tranzitnega prometa lahko prevoznika podjetje prevzame

prevoze v dveh drugih državah le tedaj, če je prevoznika smer speljana čez lastno ozemlje. Deutrans lahko torej prevaža tovore iz ZR Nemčije in vse zahodne Evrope čez svoje ozemlje tudi na Poljsko in v SZ. Obseg tega prometa je vedno večji, kar pa brez dvoma ni preveč všeč prevoznikom iz Poljske in drugih vzhodnoevropskih držav. Devizni zaslužek je tista sila, ki poganja ves ta vzhodni prevozniki aparat. Ker mednemška trgovina vedno bolj narašča že nakaj let, si temu ustrezno tudi Deutrans prizadeva, da bi bil njegov delež čim večji. Zahodnonemški strokovnjaki priznavajo konkurenco iz DR Nemčije, da se zelo dobro znajde na tem delu mednarodnega tržišča.

Vsa prizadevanja, da bi zvedeli kakšne podrobnosti o številu tovornjakov, ki so jih zalotili pri »stranski«, to je vohunski dejavnosti, so bila zaman, kajti Vsenemški inštitut v Bonnu raje molči, kot pa pripoveduje.

Tudi o številu zaposlenih v VEB kombinatu Deutrans ni podatkov. Zaradi tolikšenega »pomanjkanja« podatkov so poznavalci razmer prepričani, da je prebegli Fritz Fuchs za oblasti še vedno nenadomestljiv vir podatkov in informacij. Te pa v javnost ne pridejo.

S predsedstva RK ZRVS Slovenije

Zanimanje za predavanja je vedno manjše

Člani predsedstva republiške konference zveze rezervnih vojaških starešin so na ponedeljkovi seji namenili največ pozornosti osnutku poročila o delu svoje organizacije v lanskem letu.

Poročilo je dokaj obsežno, saj je skupaj s tabelami dolgo dvainštirideset strani. Sestavljavci so se zelo potrudili, da bi v njem zajeli vse dejavnosti, ki jih je opravila njihova organizacija.

Naštevane in opisovanje vsega, kar je v poročilu, ne bi imelo nobenega smisla, zato pogljemo, kaj so zapisali o idejnopoličnem in vojaškostrokovnem usposabljanju, ki je tudi najbolj značilno za ZRVS.

Prva ugotovitev je, da so lani v občinskih konferencah in krajevnih organizacijah namenili izobraževanju in usposabljanju posebno pozornost. Značilnost tega ciklusa usposabljanja je v tem, da je večina občinskih konferenc opravila jeseni in pozimi teoretični del pouka, maja in junija pa sklenila usposabljanje s preverjanjem znanja.

Dvignila se je raven splošne odgovornosti in izboljšala se je vloga organiziranosti v primerjavi s prejšnjimi leti. Kljub temu pa še niso dosegli tiste ravni, ki bi jo želeli, še posebej na področju posodabljanja učnega procesa. V poročilu tudi ugotavljajo, da se težišče vseh učnih dejavnosti nagiba bolj k praktičnim oblikam, teoretične pa so vse manj priljubljene in jih je zato tudi manj.

Izboljšali so se programi-

ranje usposabljanja, načrtno uresničevanje programov, metode usposabljanja, povečala sta se uporaba različnih učnih sredstev in izvajanje različnih oblik usposabljanja. To pa je še posebej čutili tam, kjer je dobra povezanost z vodstvi družbenopolitičnih organizacij in skupnosti.

Premik je bil narejen tudi zaradi normativnih aktov, ki so podrobneje določili odnose ZRVS z drugimi subjekti SLO in DS, posebej v medsebojnem usklajevanju in sodelovanju s poveljstvi JLA, štabi TO in sekretariati za ljudsko obrambo ter notranje zadeve.

Zaskrblyujoč pa je podatek, da je bila udeležba na vseh usposabljanjih le osemindeset odstotna in da zmanjševanja udeležbe tudi lani niso mogli zaustaviti. Podatki iz občinskih konferenc kažejo, da so predavanja, kot metoda dela, vse manj zanimiva.

Precej bolj obetavni so podatki, ki kažejo udeležbo na preverjanjih znanja, ki je bila lani devetinsedemdeset odstotna. Tudi število tistih, ki

niso uspešno opravili preverjanja, je manjše kot prejšnja leta, saj je bilo negativno ocenjenih samo 0,8 odstotka članov. Šokanten pa je podatek, da v enajstih slovenskih občinskih konferencah lani niso opravili preverjanja znanja.

V osnutku poročila je tudi zapisano, da so v večini OK ZRVS zagotovili materialno osnovo za izvedbo pouka ob vsestranski pomoči DPS. Če temu dodamo še obsežno pomoč štabov in enot JLA, TO in sekretariata za ljudsko obrambo in notranje zadeve, ne bi smelo biti težav pri uresničevanju programov izobraževanja in usposabljanja.

Lani je bilo v naši republiki precej obrambnih in sa-

Predsedstvo RK ZRVS je tudi sklenilo, da bo republiška konferenca zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije zasedala 18. maja 1988, med drugim pa bo obravnavala tudi predlog programa usposabljanja za prihodnje leto.

mozaščitnih vaj, vendar pa podatki iz OK ZRVS kažejo, da te niso bile dovolj vključene vanje. Vzrok za to je predvsem v tem, da o vajah in pripravah nanje ZRVS ni

bila pravočasno (ali pa sploh ni bila) obveščena. Tako se občinske konference nanje niso mogle pripraviti in vključiti v njihov potek. Organizacije ZRVS bi lahko v pripravah na vajo preverile svojo pripravljenost in prišpevale tudi k večji mobilizacijski pripravljenosti in odzivni starešin na vajo in druge dejavnosti.

V razpravi so člani predsedstva podprli osnutek poročila. Menili pa so, da je v njem preveč statističnih podatkov in da bi ga kazalo v prihodnje zastaviti še bolj kritično in skušati ugotoviti, kje so vzroki za vedno manjšo udeležbo na usposabljanjih.

V nadaljevanju zasedanja je predsedstvo sprejelo program sodelovanja z JLA, TO, RSLO in RSNZ. Poudarilo je, da je bilo to sodelovanje že do zdaj dobro, v prihodnje pa si bodo prizadevali za njegovo izboljšanje na ravni občin.

Člani predsedstva so se seznanili tudi s potekom priprav na letošnje srečanje ZRVS Jugoslavije, ki bo v Divčibarah, v Srbiji. Slovenska delegacija naj bi štela približno petinosemdeset članov, ki bodo v Srbijo potovali z dvema avtobusoma. Obiskala pa bo Kragujevac in Arandjelovac ter tiste kraje, v katere je bilo med vojno izseljenih največ Slovencev. B. K.

Ob obletnici prekomorca

Sedemdeset let Antona Simčiča

Anton Simčič se je rodil 24. marca 1918 v vasi Sušak pri Ilirski Bistrici v zavedni kmečki družini. Leta 1939 so ga vpoklicali na odsluženje kadrovskega roka v italijansko vojsko, v kateri je v Albaniji kmalu uspel vzpostaviti stike z naprednimi Jugoslovani (predvsem Črnogorci), ki so živeli v Tirani.

Zato so ga junija 1940 odpeljali v vojaške zapore v Nepal in nato v Gaeto, pa na prisilno delo na otok Sicilijo. Znašel se je tudi na otočju Egadi zahodno od otoka Sicilije, kjer se je kot edini Slovenec povezal s številnimi italijanskimi antifašisti, obsojenimi prostovoljci, španske republikanske vojske.

Zaradi svoje napredne politične dejavnosti so ga januarja 1941 sprejeli v članstvo KP Italije, kjer je poslej intenzivno politično deloval. V začetku leta 1942 je na omenjeno otočje prišla tudi prva skupina Slovencev, pripadnikov posebnih kazenskih enot, ki so s seboj prinesli sporočilo in program delovanja Osvobodilne fronte ter novice o razvoju partizanstva v domačih krajih na Primorskem. Na otočje so se vrnili tudi nekateri italijanski vojaki, ki so sodelovali v bojih proti partizanom v Liki in na Hrvaškem, in so prav tako pripovedovali o političnem stanju v Jugoslaviji.

Antona Simčiča so osvobodili zavezniki v začetku meseca julija 1943, vendar so ga zavezniki namesto domov poslali v severno Afriko. Tu di tu je nadaljeval delo na novačenju primorskih Slovencev in istrskih Hrvatov za odhod v NOVJ. Po opravljenem drugem plebiscitu je končno uspel priti s prvo skupino v partizanski tabor Gravino, kjer so ga določili za radiotelegrafski tečaj in predvideli za opravljanje posebnih nalog. Toda, želja po odhodu v operativno enoto in v boj, ga je pripeljala v 2. četo 4. bataljona 3. prekomorske brigade na otok Vis. Udeležil se je obrambe otoka Visa, ko se je tam nahajal vrhovni štab NOVJ in tovariš Tito, bojov za osvoboditev srednjedalmatinskih otokov, polotoka Pelješka, dalmatinske obale od Makarske do Skradina (kot politični delegat v 1. četi 4. bataljona), nato pa se je trideset dni boril za osvoboditev Knina kot komandir samostojnega voda za zvezo 4. bataljona, za osvoboditev Hercegovine in

Mostarja. V sestavi 4. armade se je tudi udeležil pohoda prek Velebita in bojev v Liki. V zahodni Bosni je bil ranjen, po okrevanju pa so ga poslali v štab 4. armade v Otočcu. Kmalu nato je bil določen za šolanje v Sovjetsko zvezo, vendar se je maja 1946 demobiliziral.

Ko se je vrnil domov, je našel svoj dom požgan in izropan, trije njegovi bratje pa so izgubili življenje. Ves čas po vojni je Anton Simčič opravljal številne odgovorne dolžnosti, predvsem v Ilirski

Bistrici. Postal je član biroja komiteja KPS za okraj Ilirska Bistrica, kasneje zadržni referent, poverjenik za trgovino in preskrbo, tajnik OLO, predsednik mestnega LO in obenem sekretar mestnega komiteja KPS v Ilirski Bistrici. Bil je tudi predsednik LO občine v Ilirski Bistrici. Po reorganizaciji ljudske oblasti je bil imenovan za direktorja hranilnice in posojilnice, kreditne banke in SDK, naposled pa je postal direktor stanovanjskega podjetja vse v Ilirski Bistrici.

Ob tem je bil imenovan tudi za predsednika občinskega sindikalnega sveta in sekretarja ZRVS, za svoje uspešno delovanje pa je bil večkrat odlikovan.

Zanj značilno pa je bilo dopolnilno in strokovno izobraževanje, zelo prizadeven pa je bil v odboru borcev 3. prekomorske udarne brigade in kot sekretar domicilnega odbora. Posebej se je posvetil postavitvam spomenikov padlih borcev 3. PUB v Ilirski Bistrici, Kninu, Mostarju in na celotni bojni poti od Visa do Tržica.

Albert Klun

Oblast, ki ne sliši

V Piranu se je konec marca sestala volilno-programska skupščina ZZB občine Piran. Na skupščini so bili zelo kritični do različnih pomanjkljivosti v naši družbi, do občine do zveznih organov, predvsem pa do neučinkovitosti državnega aparata, kar nam prinaša vsak dan hujše posledice.

»Socializem enakosti v revščini« nastaja kot posledica administrativnih posegov v gospodarstvu, so dejali tudi v razpravi in se kritično dotaknili raznih prerazporeditev v korist neučinkovitih podjetij. Še naprej se razkrivajo afero in aferice, ki vedno bolj dobivajo oblike mafijaškega vodenja gospodarstva. Povsod v svetu parlament odloča, kaj bo vlada delala, pri nas pa se dogaja, da vlada izsiljuje skupščino.

Ko so razmišljali o ustavnih amandmajih, so jih najbolj motile dolgovoznosti in nejasnosti v njihovih besedilih. Nekaterih formulacij ne razumejo niti pravniki in drugi izobraženci, kaj šele ljudje s končano osnovno šolo. Toda, tudi takim je namenjena ustava, ob tem pa se pokaže, kako malo posluha imamo do posameznika. Prav primeren je zato

star kitajski pregovor, ki pravi: Oblast, ki nima ušes za poslušanje, nima glave za vladanje...

Borčevski delegati se niso mogli izogniti splošnim lokalnim problemom, na primer težavam s cestami, za kar krivijo slovenski IS.

Nekaj kritik je bilo namenjenih tudi neučinkovitosti in nestrokovnosti upravnih služb, katerih slabo delo se kaže že v različnih načrtih, ki v glavnem ostanejo neuresničeni.

Polno težav je tudi v tamkajšnjem zdravstvu, vsaj v nekaterih vejah (zobozdravstvo), borci pa so imeli precej pripomb tudi na zdravilišča. Radenci so na primer po cenah na vrhu, v odnosu do domačih gostov v primerjavi s tujimi pa bolj pri dnu. Zato se izkaže, da je s potnimi stroški vred cenejšje zdraviliško zdravljenje na primer v Igalo, pa še na neprijaznosti ne naletiš.

Za novega predsednika so na tajnem glasovanju med tremi kandidati izvolili Milana Podgornika, inž. agronomije in udeleženca NOB od 1941. leta. Na zaprti listi sta bila za podpredsednika in sekretarja ponovno izvoljena Ricardo Giacuzzo in Ida Krajnik, dosedanjemu večletnemu predsedniku Vladimirju Logarju pa so izrekli priznanje in zahvalo. Žarko Žbogar

Z letno skupščino borcev KO Boris Ziherl v Ljubljani

O birokraciji in ideoloških napadih

Letno skupščino KO ZB NOV Boris Ziherl, ki je bila 14. marca 1988, so razpravljali začeli z mislimi o zunanjepoličnem stanju v svetu. Naša država ni z nobeno od sosednjih držav v zaostrenih odnosih, boriti pa se mora z lastnim sovražnikom - z birokratizmom.

Očitno je, so dejali, da je birokratizem nujen sopotnik socializma, da so prav zaradi tega prišle v hudo krizo vse socialistične države in da so nujni novi pristopi in spoznanja po potrebi prenovi teoretičnih in praktičnih dejanj v nadaljnji izgradnji humanejšega socializma.

Vsiljuje se vprašanje, kako smo organizirani in usposobljeni za to bitko, ki ne bo prav nič lahka niti kratkotrajna. Pokazala se je namreč neenotnost med republikami o samem pristopu k razreševanju cele vrste družbenih problemov, pri čemer pa izgublamo veliko časa in energije. Zato moramo ostati strpni v dokazovanju svojih stališč in ne dovoliti sovražni-

kom socialistične ureditve, da javno propagirajo saporatistične težnje. Postali smo že kar preveč tolerantni do vseh, ki v javnih občilih napadajo ZKS, ZB NOV, JLA in tudi najvišje funkcije osebo žalijo. Borci ne moremo biti ravnodušni do skrajno sovražnega nastopa dr. Franca Bučarja 20. januarja 1988 na konferenci Evropskega parlamenta v Strassbourgu.

Osebo pa sem ogorčen nad delovanjem skupine Leibach. Naj navedemo le nekaj skrajno žaljivih izjav, ki jih je objavilo Delo dne 9. decembra 1987: »Naj se čuva tisto ljudstvo, kjer hoče vsako pleme postati narod in vsak narod država. Če naj socializem ostane zdrav in nepokvarjen, ne sme postati sinonim demokracije. Socializem mora biti zadosti pogumen, da ostane »barbarski«. Če že moramo občudovati kakšno avantgardo, potem so to raje »avantgardisti, ki so med leti 1920 do 1940 nastopali v rimskem stadionu enkrat na

leto in izvajali izvrstno uvežbanje vaje...« Zdi se mi, da komentar ni potreben.

Na letni skupščini so za tem pregledali delo odbora in pri tem ugotovili, da so komisije vestno opravljale svoje naloge, še posebej socialno-zdravstvena komisija. Predsednico komisije tovarišico Ivanko Sever so predlagali za občinsko priznanje, ki ga je tudi sprejela za občinski praznik, za poštvalno delo v Komisiji za negovanje revolucionarnih tradicij in spomeniško varstvo ter interniranje pa so za občinsko

priznanje predlagali Riko Nepužlan.

Lansko leto so dali pobudo za organiziranje razprave o novi ustavi. Polnoštevilno smo se udeležili kar dveh razprav o predlaganih amandmajih in dali tudi nekaj konkretnih predlogov. Ob praznovanju dneva republike so s knjigami obdarili 29 jubilarov in z njimi preživeli prijeten večer. Denar za knjige jim je nakazala njihova SZDL. Veliko članov se je udeležilo izletov v bližnje kraje, ki jih uspešno organizira Društvo upokojencev: vse priznanje ob tem zasluži član naše organizacije Tone Leskovec, za delo v odboru pa so pohvalili tudi blagajnika Milana Štoka in sekretarko Angelo Ocepek. Zvone Gabrič

tv-15 naš
TOVARIŠ

Vrhopoljski tamburaši

Ali veste, kje ležijo Vrhpolje? No, to je v krajevnih skupnosti Vrhpolje-Zalog v občini Domžale. V tej KS so krajani zelo aktivni, posebno gasilsko društvo s predsednikom Pavletom Barličem. Prvo nedeljo v februarju so imeli občni zbor v novih prostorih tega društva.

Med člani gasilskega društva in ostalimi občani te KS in KS Moravče se je meseca novembra našlo nekaj entuziastov; zbrali so se in ustanovili tamburaško skupino. Nimajo glasbene izobrazbe, imajo pa veliko veselja do igranja na tamburico. Glasbila so različna - od bisernice, brača, čela, bugarije do berde. Trenutno skupina šteje 20 članov, najmlajši ima devet, najstarejši pa devetintrideset let. Skupino vodi prizadeveni domačin tovariš Stanislav Kokalj, rojen v Zgornjem Tustanju pri Vrhpoljah, a že veliko let živi v Ljubljani. Tam je tudi več let vodja orkestra Mandoline. Enkrat tedensko se zberejo v prostorih krajevnega združenja na Vrhpolju, kjer marljivo vadijo. Slavkov način poučevanja je uspešen, saj že po nekaj mesecih dobro brenkajo po strunah. Tamburaši so že tudi nastopali; ob dnevu kulture so se predstavili tudi recitatorji, predsednik konference SZDL pa je povedal nekaj spodbudnih besed.

Jože Novak

Obletnice – pomembni koroški mejniki

V okviru letošnjega občinskega praznika Slovenj Gradec (pričeli ga bodo praznovati 2. junija letos) bodo v tamkajšnjem Koroškem pokrajinskem muzeju revolucije pripravili okroglo mizo o pomembnih zgodovinskih obletnicah na Koroškem.

Gre za mejnike kot so: 70. obletnica bojev za severno mejo, tolikšna obletnica delavskih nemirov v Meziški dolini, ustanovitve prevaljske republike, 65. obletnice 2. Kongresa SKOJ v Kefrovem mlinu, 50. obletnici Anschlusa Avstrije k Nemčiji in nacistično preganjanje koroških Slovencev.

Potem pa še o 45. obletnici ustanovitve prvega koroškega bataljona. Napad na Mežico, Belopeška konferenca (prva konferenca političnih delavcev vzhodne

Koroške, Bistrica pri Crni na Koroškem), 2. Koroškega bataljona, zapadno koroškega odreda s štirimi okrožji KPS in OF na Koroškem.

Muzejski delavci in ostali sodelavci so program o tem že posredovali slovenjegraški občini, da bi ga vključili v krog praznovanja občinskega praznika. Na razgovor bodo povabili vidne in neposredne udeležence, sooblikovalce zgodovine iz predvojnega obdobja iz NOB ter povojnega časa. Ob tem bodo tudi vključili 40. obletnico informbiroja s prikazom, kako je vse to vplivalo na reševanje koroškega nacionalnega vprašanja Slovencev, seveda tudi gradiščanskih Hrvatov.

Drago Miklavc

Odlično delo dispanzerja za borce na Bledu

V borčevski dispanzer na Bledu, ki ima svoje prostore v zdravstvenem domu pa Bledu, zahaja veliko borcev in aktivistov z Bleda, Gorji, Zasipa, Ribnega in Boh. Bele. Že od vsega začetka je njihov zdravnik prijeten človek in dober strokovnjak dr. Borut Rus, Blejčan in tudi sam udeleženec NOB. Dispanzer je zelo dejaven: v tem letu so opravili 133 sistematičnih preventivnih pregledov, kurativnih pa 2359. Ker v letu 1987 ni bilo sestre za nego in na domu borcem, so to delo opravljale redne patronažne sestre v dogovoru z zdravnikom. Opravile pa so 73 pregledov – obiskov, oziroma nege na domu.

V zobno ambulanto (ki je tudi v zdravstvenem domu na Bledu), je bilo napotnih in pregledanih 96 borcev. Vsa tehnična dela so bila opravljena v najkrajšem možnem času.

Za klimatska zdravilišča je

bilo predlaganih 49 borcev, ki pa jih je tozadevna komisija pet odklonila. Pa še mimogrede, kot je bilo slišati na nedavnem občnem zboru ZB NOV v Gorjah, se tistim nekaj, kar jih je bilo določeno iz območja Gorji za klimatsko zdravljenje, tega niso izkoristili; saj je, kot se rado zgodi, primanjkovalo denarja.

Za pregledane borce so preskrbeli za vse potrebne nadaljnje specialistične preglede in hospitalno zdravljenje. Vsa leta obstoja tega borčevskega dispanzerja na Bledu opažajo visoko obolenost borcev NOB; skoraj vsak borec ima več diagnoz, najbolj pa izstopajo obolenost srca, ožilja, ledvic, gibal, mišic ter splošna in rakasta obolenja.

Sistematičnih pregledov niso posebej naročali, ker borci vedno v večjem številu spontano prihajajo na preglede.

Jože Ambrožič

V Brezjah pri Trziču široko telefonsko omrežje

Na zboru naročnikov so ob pregledu celotnega dela ob izgradnji telefonskega omrežja v krajevni skupnosti Brezje pri Trziču in krajevni skupnosti Leše to akcijo uradno zaključili. Koordinacijskemu odboru in gradbenemu odboru in pravice ter pristojnosti nad razpolaganjem nad telefonskim omrežjem, prenesli na oba sveta krajevnih skupnost, po petih letih pa ta pravica ugasne in preide v odločanje Podjetju za PTT promet Kranj.

Po vrsti zapletov so sredi maja 1986 krajski podpisali pogodbo s izvajalcem del Podjetjem za avtomatizacijo prometa iz Ljubljane za izgradnjo primarne mreže. Po zagotovitvi sredstev 17 milijonov din in pridobitvi potrdila občinskega upravnega organa za gradnjo so junija začeli s stroji izkopavati v Ročevnici, 3. julija 1986 pa je bila prva delovna akcija pri izkopu, ko se jo je udeležilo 80 naročnikov. V naslednjih dveh tednih so zatem skopali vso zemeljsko traso od Ročevnice do Visoč, izvajalec pa je sproti položil vse kable, za primarno zemeljsko telefonsko mrežo. Zatem se je začelo trasiranje in montaža zračnih vodov v smeri proti Lešam in Palovičem in v drugi smeri proti Popovem, dela pa so bila zaključena do konca leta 1986.

Že pred dokončanjem primarne mreže so vzporedno potekale priprave za začetek gradnje sekundarnega raz-

vodnega telefonskega omrežja. Skupno je Podjetje PAP iz Ljubljane položilo in montiralo 15.137 metrov različnih kablov, od tega je tri kilometre zemeljskih kablov, 10,5 kilometra zračnih kablov, 1,6 kilometra pa so montirali zračne kable do oddaljenih naročnikov, na Hušici in k Brdarju. Pri tem je bilo postavljeno 220 različnih vrst drog in položeno 600 m ozemljitev.

Obsežna investicija je veljala 67.712.032 dinarjev, interesentje so zagotovili 42 milijonov dinarjev ali 62 %, ostalo pa je prispevek družbe, kar je 38 % celotne investicije za to območje, ki je doslej imelo le v vsaki krajevni skupnosti le po en krajevni telefon. Če pa dodatno vrednost zemeljskih del, ki so jih opravili samo naročniki v višini 7.061.000 din, je skupna investicija bila ob gradnji vredna 74.773.032 dinarjev.

Kot zanimivost navedimo še ceno priključka oz. stroška akcije na naročnika ob koncu lanskega leta, ki znaša 1.252.655 dinarjev skupna investicija pa kar 210.446.015 dinarjev. Februarja lani se je k akciji priključilo še pet novih naročnikov, katerim je bila zaračunana valorizirana cena.

Tako sta krajevni skupnosti Brezje pri Trziču in Leše s 173 novimi telefonskimi priključki sedaj nadpovprečno dobro pokriti. Pri realizaciji obsežne akcije pa se je potrdilo staro pravilo, da je v slogi moč.

Dragi Papler

Ob obletnici rojstva Janeza Mencingerja

Od 24. do 27. marca so Zveza kulturnih organizacij Gorenjske, združenje lutkovnih skupin Gorenjske ter ZKO Radovljica in člani kulturnih skupin iz Bohinja počastili 150-letnico rojstva pisatelja in narodnega buditelja dr. Janeza Mencingerja v Bohinju z Linhartovim srečanjem gledaliških skupin Gorenjske in kulturnim večerom na Brodu pred in v rojstni hiši velikega bohinjskega rojaka. Gledališke predstave, na katerih se je predstavilo 14 skupin, so bile v dvorani doma Joža Ažmana v Bohinjski Bistrici in v dvorani gasilskega doma v Češnjici.

Rojstno hišo dr. Janeza Mencingerja lepo vzdržujejo njegovi potomci, vendar le malo ljudi ve zanjo. Škoda.

JR

Upokojenci – športniki iz Viča

Občina Vič Rudnik je največja kmetijska občina v Ljubljani, saj sega prav globoko na Dolenjsko, vse tja do Velikih Lašč, Turjaka in Horjula. V tej občini živi več kot polovica kmečkega življa.

Pred trinajstimi leti, ko smo pričeli organizirati v Ljubljani športno dejavnost upokojencev, se Vičani niso med prvimi odzvali. Danes pa je v tej občini drugače. V svojih vrstah imamo športniki organiziranih nad 150 upokojencev, ki so vključeni v enajstih društvih. Predsednik športne dejavnosti je star športnik in lovec Janko Mravlje. Upokojenci-

športniki tekmujejo in sodelujejo v petih panogah, in sicer v kegljanju, streljanju, šahu, balinanju in smučanju. Privlači jih predvsem balinarski šport, saj imajo organizirano celo žensko balinarsko ekipo. Načrtujejo, da bodo letos pridobili nove športnike-upokojence, sodelovali pa bodo v vseh športnih panogah pri 13. občinskem srečanju. V počastitev dneva OF – 27. aprila se bodo udeležili prijateljskih tekmovanj. Različnih tekmovanj pa se bodo udeležili tudi sko-

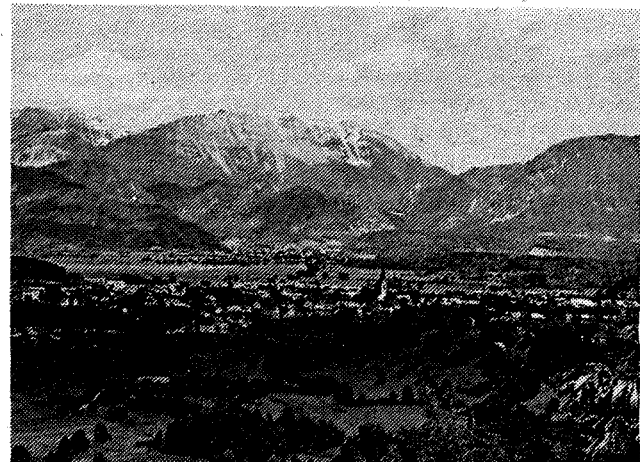
Obnova grajskega parka

Predsedstva občinskega odbora ZZB-NOV Radovljica je pred dnevi na seji uvrstilo na dnevni red predlog načrta ureditve in obnove grajskega parka z grobiščem in spomenikom NOB v Radovljici. Seje so se udeležili tudi predstavniki občinskega upravnega organa, Zavoda za spomeniško varstvo in odbora podpisnikov družbenega dogovora o varstvu, urejanju in postavljanju spomenikov, spominskih obeležij ter grobišč NOB.

Povod za obravnavo predloga je bila javna razstava predloga rekonstrukcije grajskega parka in zasnove tržnice in rastlinjaka, ki sta jo v razstavišču Šivčeve hiše 1. marca pripravila Zavod za spomeniško varstvo Kranj in Restavratorski center SR Slovenije v sodelovanju z občinskim upravnim organom v Radovljici. Načrt predloga so izvedenci obeh zavodov izdelali na podlagi občinskega odloka o proglasitvi starega mestnega jedra Radovljica za kulturno zgodovinski spomenik, ki ga je občinska skupščina Radovljica sprejela 12. junija 1987.

za drugo inačico, po kateri bi celotno grobišče z obeliskom prestavili iz središča parka na trikotno zeleno površino zunaj parka. To opravičujejo s trditvijo, da je park zavoljo tega grobišča zgubil na svoji avtentičnosti. O tem je bilo tudi nekaj strokovnih razprav in ogledov, vendar tudi brez udeležbe predstavnikov občinskega odbora ZZB-NOV in odbora podpisnikov družbenega dogovora.

Tudi tokrat, kot že vseskozi, ko je tekla beseda o premeščanju grobišča, so na predsedstvu odločno zavrnil takšen projekt, ki bi terjal ponovno premestitev posmrtnih ostankov padlih borcev. Prvič so jih izkopali na mestu bojev na Jelovici in jih zakopali na prvotnem grobišču v zelenem trikotniku poleg parka v Radovljici, drugič so jih od tam izkopali in zakopali na novem grobišču sredi parka, kjer so še danes. Predsedstvo v imenu borčevske organizacije zagradelji ni moglo dati pristanka ne enkratno prenašanja posmrtnih ostankov kamorkoli. O tem je bilo že

Načrt ureditve in obnove grajskega parka je bil sicer razstavljen osem dni, poleg tega pa je bila organizirana tudi javna obrazložitve v obliki predavanja, na katerem pa niso organizatorji povabili ne predstavnikov borčevske organizacije, ne odbora podpisnikov družbenega dogovora.

Na seji predsedstva so do dveh predlaganih inačic načrta izrekli soglasje k prvi, ki zagotavlja gradbišče z obeliskom, posvečenim padlim borcem NOB, na sedanjem mestu v središču parka. Vse pa kaže, da se izvedenci – načrtovalci bolj ogrevajo

sklenjeno še pred sprejemom občinskega odloka, v katerem so jasno zapisana ta stališča. Predsedstvo Občinskega odbora ZZB-NOV Radovljica odločno zavrača poskuse spreminjanja načrta ureditve parka, ki se nanaša na grobišče z obeliskom. Od načrtovalcev terja, da uskladijo načrt ureditve in obnove grajskega parka v obstoječem položaju grobišča. Po možnosti naj zasnujejo okoli njega zeleno zaveso iz ustreznih zimzelenih dreves in funkcionalni prostor za obiskovalce žalnih slovesnosti ob njem.

J. R.

Elkroj

PROIZVODNJA MODNE KONFEKCIJE MOZIRJE n. sol. o.

Občni zbor Gasilskega društva Cerklje

Opremljeni le malo bolje kot pred šestdesetimi leti

V soboto je bil v prostorih društva Cerklje občni zbor, drugič pod lastno streho. Društvo je ustanovljeno 1892. leta. Kot je uvodoma poudaril predsednik društva Ivan Basej, je bilo delo društva v preteklem letu zelo razgibano, rdeča nit zadnjih petih let pa je bila gradnja oziroma adaptacija gasilskega doma v središču Cerklje, ki je sedaj v ponos vsem krajanom, ne samo gasilcem. Dom so nadvse slovesno izročili svojemu namenu 12. julija lani ob 95. letnici obstoja društva. Žal pa gasilci ugotavljajo, da so sedaj le malo bolje opremljeni kot so bili pred šestdesetimi leti. Sedaj uporabljajo cerkljanski gasilci za prevoz ob požaru namesto konjske opreme že več kot dvajset let star kombi IMV. Izražena je bila tudi želja, da bi Barletov memorial postal tradicionalen in prerastel občinske meje. Letos naj bi ga organizirali v Cerkljah predvidoma 25. junija.

Lani so tudi enkrat sodelovali pri gašenju požara v Cerkljah, mladi pa so uspešno sodelovali na občinskem kviz tekmovanju v Kranju in dosegli zelo dobre rezultate. Vzorno pa je sodelovanje z gospodinjsvi na območju gasilskega društva Cerklje. Zelo pa so bili cerkljanski gasilci razočarani, ker se njihovi lanski uspehi ob gradnji doma niso upoštevali ob točkovanju.

Zato so se pritožili Občinski gasilski zvezi v Kranju, kajti le ta jim ni priznala točk niti za 6000 prostovoljnih delovnih ur pri gradnji doma. Pristojni iz občinske gasilske zveze so jim odgovorili, da pravila igre zahtevajo seznam opravljenih ur, hidranti pa morajo biti točno označeni. Tako bodo zanje priznali tudi lanske točke. Na koncu so sprejeli bogat program dela, podelili priznanja ter izvolili nov upravni in nadzorni odbor društva.

J. Kuhar

sko ekipo. Načrtujejo, da bodo letos pridobili nove športnike-upokojence, sodelovali pa bodo v vseh športnih panogah pri 13. občinskem srečanju. V počastitev dneva OF – 27. aprila se bodo udeležili prijateljskih tekmovanj. Različnih tekmovanj pa se bodo udeležili tudi sko-

zi vse leto. V društvih športnikov so včlanjeni žal le upokojenci iz mestnega strnjenege naselja. Pritožujejo se, da so njihovi uradni prostori zastareli, primanjkuje jim tudi ustreznih športnih objektov.

Vinko Bovcon

Letna konferenca ZRVS

Na letni konferenci ZRVS občine Lendava so med drugim razpravljali o lanskega letu in obnem sprejeli program dela za letošnje leto. Pri tem naj omenimo, da je večina rezervnih vojaških starešin vključena v vsa področja delovanja denimo SLO in DS v organizacijah združenega dela in tudi v krajevnih skupnostih, pa v gasilskih organizacijah, RK itd. Pri tem so še ugotovili, da tudi večina članov premalo dela v posameznih organizacijah po krajevnih skupnostih. Vsako leto se udeležujejo številnih predavanj in praktičnih usposabljanj. Rezervni vojaški starešine so bili tudi aktivni pri delu komitejev za SLO in DS.

Jože Žerdin

Ob koncu razpisa za vpis na vojaške šole in akademije

Bolje kot lani

Konec marca je potekel prijavni rok za vojaške srednje šole in akademije. Glede na to, da je bilo v preteklosti vsako leto manj Slovencev pripravljenih povezati svoj poklic z vojaško uniformo in na vse dogodke okoli JLA, bi pričakovali, da bo letos odziv še slabši. Toda, zgodilo se je nasprotno...

O letošnjih prijavah smo se pogovarjali s samostojnim svetovalcem v republiškem sekretariatu za ljudsko obrambo Branetom Kromarjem.

»Letošnje število prijav za sprejem v vojaške šole in akademije je približno enako številu namer, ki so jih lanskega oktobra izrazili mladi v anketi strokovne službe zveze skupnosti za zaposlovanje Slovenije. Tako se je letos prijavilo 182 kandidatov, kar je za šestnajst odstotkov več kot lani, ko je bilo 155 kandidatov. Število kandidatov za vojaške šole, predvsem pa vojaške akademije bo višje, saj v teh prijavah niso upoštevani maturantje splošne srednje vojaške šole Franc Rozman Stane. Pričakujemo, da jih bo vseh petindvajset nadaljevalo šolanje na vojaških akademijah.«

Kakšno je zanimanje slovenskih fantov za srednje vojaške šole?

»Letos se jih je za te šole prijavilo 165, kar je dvajset več kot pa lani. Tako kot minula leta se srečujemo z nenakopirano porazdeljenostjo prijav in številom učnih mest po posameznih šolah. Tako imamo preveč prijav za letalsko srednjo vojaško šolo maršal Tito v Mostarju, kjer bi se želelo šolati petinšestdeset fantov. Premalo kandidatov pa se je prijavilo za edino vojaško šolo v Sloveniji, za tehnično srednjo šolo kopenske vojske v Zagrebu, za splošno srednjo vojaško šolo kopenske vojske v Sarajevu in mornariško srednjo vojaško šolo v Splitu. Gotovo bo ta slika po zdravniških pregledih drugačna. Nekaj fantov ne bo, recimo, ustrezalo za letalsko šolo, lahko pa bodo šli na katero drugo. Vsakemu izmed njih bomo zato ponudili takšno mož-

nost. Tudi skupnost za zaposlovanje bo vsem tistim fantom, ki so se vpisali na civilne suficitarne šole predlagala, naj se preusmerijo na vojaške.«

Kako pa je s prijavi na vojaške akademije?

»Iz civilnih šol se je letos prijavilo za šolanje na vojaških akademijah sedemnajst fantov, lani jih je bilo samo deset. Poleg njih pa se bo na

ram, da smo letos lahko kar zadovoljni, saj je slika boljša, kot pa je bila prejšnja leta.«

V minulih letih je bilo veliko pripomb na delo zdravstvenih komisij, ki so ocenjevale kandidate za vojaške šole?

»V začetku leta 1985 je začel veljati sedanji pravilnik o zdravstveni selekciji kandidatov za vojaške šole. Predlagala ga je naša republika in je dokaj poenostavil in ublažil te zdravniške preglede. Za vse vojaške srednje šole in akademije opravijo preglede v vojaški bolnišnici v Ljubljani, samo kandidati za pilote in mornarje morajo na preglede v Zemun, oziroma Split. Tako so

ni, Hrvati, Makedonci in Madžari.«

Katere občine pa so prijavile največ kandidatov za vojaške šole?

»Devet fantov je iz Ptuja, osem iz Murske Sobote, šest iz Ormoža, pet iz Velenja in tako naprej. Z območja ljubljanskih občin se je prijavilo petinšestdeset kandidatov, ki pa nimajo najboljšega učnega uspeha. Iz območja mariborskih občin pa je triindvajset kandidatov. Glede na število prebivalstva je iz obeh naših največjih mest pre malo kandidatov.

Ali imamo tudi letos občine, ki nimajo niti enega kandidata?

»Letos je takšnih trinajst slovenskih občin. Ne bi jih našteval, saj je v marsikateri izmed njih vrsta objektivnih razlogov, da se mladi nočejo vpisati na vojaške šole. Torej ni vzrok temu nedelo, ampak so vzroki drugače.«

Ali imate podatke o učnem uspehu kandidatov?

»Skoraj dve tretjini fantov ima dober učni uspeh, enainpetdeset jih je prav dobrih, devet odličnih, ostali pa so zadostni. Z povprečnih učnim uspehom smo zadovoljni, kar je tudi razumljivo, saj že razpis predvideva, da mora imeti kandidat vsaj dobro spričevalo.

Lani se je na vojaške šole in akademije vpisalo dvaindevetdeset kandidatov. Ali se jih bo letos več in kje so vzroki za to?

»Glede na prijave sem pričnan, da bo tudi več vpisanih na te šole. Da je letos več prijavljenih, pa se je zahvaliti široki družbeni akciji na tem področju. Levji delež so pri tem prispevali koordinacijski odbori po občinah in pri predsedstvu RK SZDL. Prepričan pa sem, in to ni samo moje mnenje, da bi bilo prijav še veliko več, če bi sprotne urejali tudi statusna vprašanja vojaških starešin.«

B. K.

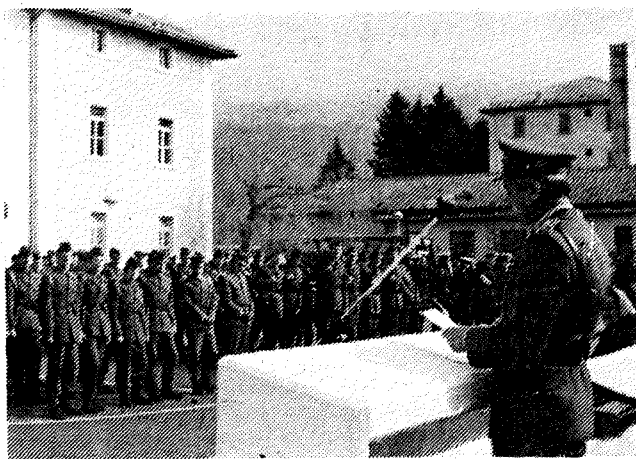
Brane Kromar

te šole vpisalo vsaj petindvajset maturantov iz splošne srednje vojaške šole Franc Rozman Stane. Kljub temu pa se ne bomo zapolnili vseh mest, ki so na akademijah namenjena Slovincem. Mogoče se bo na akademije vpisal kakšen Slovenec več, ki se šola na srednjih vojaških šolah po drugih republikah in pri nas teh podatkov nimamo. Vendar pa bo ta številka zanemarljivo majhna. Poudariti pa mo-

se ti pregledi precej pocenili, saj potekajo v republiki, kjer živi kandidat, pa še mukotrpna vožnja z vlakom mu je prihranjena.«

Čeprav gre za kandidate iz Slovenije, bi nas zanimalo, kakšna je nacionalna sestava prijavljenih?

»Sedemdeset odstotkov prijavljenih kandidatov je Slovencev. Nato pa sledijo Srbi, Muslimani, Jugoslova-

Mladim vojakom je spregovoril starešina Gojko Vujnović.

Po podpisu slovesne zaobljube so vojakom čestitali tudi njihove sovrstnice.

S slovesne zaobljube v Ilirski Bistrici

Dan, ki ostane v spominu

V vojašnici proletarskih brigad v Ilirski Bistrici je bilo ob vsaki slovesni zaobljubi mladih vojakov slovesno. Tako je bilo tudi pred dnevi, ko je v to vojašnico prišlo več sto ljudi – staršev, sorodnikov, mladine, učencev, rezervnih vojaških starešin in predstavnikov družbenopolitičnih organizacij ilirskobistriške občine. Od trenutka, ko so začeli prihajati prvi gostje, pa do začetka slovesnosti, so iz zvočnikov donele pesmi o Trinajsti proletarski brigadi Rade Končar in druge partizanske pesmi.

Natančno ob desetih se je začelo. Najprej sprejem raporta, prihod vojne zastave in intoniranje himne, nato pa so mladi vojaški izgovorili slovesno zaobljubo. Njeno besedilo ostane za vedno zapisano v srcih vojakov, ta dan pa nepozaben.

O bojni poti Trinajste proletarske brigade in povojnem razvoju enote JLA, ki nadaljuje izročila te partizanske enote, je govoril starešina Gojko Vujnović, mladim vojakom pa so čestitali tudi predsednik občinske skupščine Ilirska Bistrica Janez Kirn, mladina, učenci osnovne šole Dragotin Kette in starši.

Tekst in foto
P. Nikolić

Vojaku Ištvanu je prva čestitala sestra Marija.

Najbolj veseli pa so bili vojaški čestitki svojih deklet.

Sedež MS ZRVS za Podravje bo v Ormožu

Usklajevanje in dopolnjevanje delovnih programov

Na programsko volilni seji Medobčinskega sveta ZRVS za Podravje je njegov predsednik Jože Berce dejal, da je to prvi v preteklem obdobju usklajevalo aktivnosti občinskih konferenc ZRVS v Podravju glede različnih oblik medobčinskega sodelovanja. Bil je tudi nosilec in organizator množičnih pohodov s področja SLO in DS, na katerih so sodelovale ekipe vseh občinskih konferenc ZRVS, sestavljene iz članov ZSMS, civilne zaštite, narodne zaštite in ZRVS. Medobčinski svet je nudil pomoč občinskim konferencam v razdelavi tematskih vsebin za usposabljanje glede organizacije in nalog za ledne oskrbljenosti in ureditve ozemlja za potrebe obojenega boja, uporabe elektronskih naprav v vojni in glede obveščevalne in varnostne zagotovitve. Pri regijskem usklajevanju akcij je sodeloval tudi z medobčinskim svetom SZDL, zlasti pri pohodih s področja SLO in DS. Pomagal je tudi pri

organizaciji in izvedbi zveznega srečanja Bratstvo in enotnost 1986 in srečanj delegacij bratskih občinskih konferenc ZRVS obdravskih občin SR Slovenije in SR Hrvatske. Predstavniki medobčinskega sveta ZRVS za Podravje so sodelovali tudi na srečanju organizacij ZRVS ob severni meji, kjer so sprožili tudi dogovor o nadaljnjem sodelovanju.

Letos se pogovarjajo s predstavniki poveljstva JLA o organiziranju tehničnega zbora. Taktično-tehnični zbor bi naj bil v prvi polovici junija in bi na njem prikazali protiklopni boj s formacijskimi in priročnimi sredstvi od blizu, dekontaminacijo ljudi, opreme, orožja in prostora, prehod prek reke s priročnimi sredstvi in vod v napadu na utrjeno točko. Septembra pa bodo organizirali pohodno tekmovanje občinskih ekip ZRVS. Letos se bodo srečale tudi delegacije občinskih konferenc ZRVS obdravskih občin SR Slovenije in Hrvatske. Letos

je nosilec tega srečanja občinska konferenca ZRVS Krapina, medtem ko bo medobčinski svet ZRVS za Podravje usklajeval udeležbo predstavnikov desetih podravske občin. Na medobčinski ravni je predvideno tudi usklajevanje in dopolnjevanje programov in medsebojna pomoč pri pripravi in izdelavi nekaterih tem.

Delegati so sklenili, da bo sedež medobčinskega sveta ZRVS za Podravje za naslednji dve leti v Ormožu. Za predsednika medobčinskega sveta ZRVS za Podravje so izvolili Aleksandra Štamparja, za sekretarja pa Franca Lovrenčiča, ki sta predsednik oz. sekretar občinske konference ZRVS Ormož. Za člane republiške komisije za ohranjanje in negovanje tradicij NOB so izvolili Zlatka Klineta, sekretarja mestne konference ZRVS Maribor.

Razprava je pokazala, da bo treba pravočasno načrtovati tudi denar za razna tekmovanja, izdelavo tem za

medrepubliško srečanje, za taktično tehnični zbor in nekatere druge akcije. Za uresničitev teh aktivnosti bo MS ZRVS za Podravje letos potreboval 1,2 milijona dinarjev, ki jih bodo zagotovile občinske konference ZRVS iz Podravja. Dogovorili so se, da bodo tudi v prihodnje obdržali doslej utečene enodnevnega delovna srečanja. V občinskih konferencah ZRVS se bo treba dogovoriti o predlogu za skrčenje ekipe na regijskem tekmovanju tako, da bi bile zajete vse strukture SLO in DS, vendar samo s po enim članom. Prav tako se bodo morali v občinskih konferencah ZRVS dogovoriti o predlogu, da bi republiško tekmovanje izvajala republiška konferenca vsako leto v drugi občini kot je to bilo že pred leti. Poudarek pa bi naj bil bolj na taktiki in streljanju in ne samo na pohodu, kot je to morda vsako leto v Dražgošah. V občinskih konferencah ZRVS Podravja se bo treba dogovoriti tudi o predlogu, da bi v regiji organizirali podoben množični pohod kot v Dražgošah z imenom Pohod po poteh pohorskih partizanov.

Marjan Kos

S popotovanja po Poljski

»Vaš Jadran je predrag za nas, Poljake!«

Nedovoljena trgovina z devizami na Poljskem nikogar ne moti – in tako prihaja v državo zajeten kupček mark!

Moje bivanje na Poljskem spada med dva pomembna mejnika: iz domovine sem odšel, ko je prišel na obisk Mihail Gorbačov, vrnil pa sem se, ko se je vodja poljske države in partije, Wojciech Jaruzelski na začetku 10. kongresa Združene ljudske (kmečke) stranke krepko »znesel« nad svojimi rojaki, s katerimi, kot kaže, sploh ni zadovoljen, še najmanj pa z reformno gospodarstvom. Če bo šlo tako naprej, je ostro izrazil svoje reformno nezadovoljstvo, bodo seveda potrebni izredni ukrepi, ki naj bi se v prvi vrsti lotili nenadzorovanega zviševanja plač in cen (to se naj bi zgodilo s sredstvi administrativne prisile – nekoliko znana oblika?!, op. p.) in s tem naraščajoče inflacije. Šef poljske države je tudi potarnal, da se bo poljsko gospodarstvo le stežka rešilo, če ne bo dobilo primerne »transfuzije« (v obliki zelenih bankovcev?) Njegovo negotovanje je veljalo tudi nedisciplini, neodgovornosti in malomarnosti v družbi, mnogoterim slabostim administracije, še posebej pa je poudaril pomanjkanje »elementarnega reda in snage«. Zaradi vsega tega je napovedal izredno ostre ukrepe...

Zakaj pravzaprav takšen uvod v to potovanje? Razlogi so pravzaprav zelo razpoznavni in marsikaj ponujajo, a kot kaže, se tudi Poljaki vrtijo v začaranem krogu administrativnega reševanja stvari, kar sem v teh treh dneh bivanja na Poljskem krepko občutil.

Poljski Ponte Rosso

Že soočanje z obema mejama, češko in poljsko, se človeku vse preveč trpko zareže v zavest, da bi ostal ravnodušen, zlasti še, če si od naporene vožnje zbit in nejevoljen. Tega vtisa ne more omiliti niti dejstvo, da smo se počutili izredno varno v rokah obeh šoferjev, Vojka in Vilija, ki sta s svojo mirnostjo in gotovostjo vsekakor veliko prispevala k »ohladitvi živcev«, ki so se, prenapeti, drenjali nekje tik pod loba njo, in vodičke Fanike, neumorne razlagalke množice koristnih podatkov, s pomočjo katerih si je bilo moč zelo nazorno predstaviti splošno podobo dežel, skozi katere smo se vozili

in ljudi, ki se tamkaj tolčejo za ljubi kruhek. S takšno ekipo si je celjski IZLETNIK vsekakor zaslužil nekaj krepkih točk.

Nerazumljivo dolgo čakanje, pregledi vseh vrst, šikaniranje, pasenje dolgega časa, mrki in zlovoljni pogledi, policijski postopki, odsotnost sleherne prijaznosti, za nameček pa še kot v vojnem stanju zastražene meje, takšno je pač prvo spogledovanje z Vzhodom. Ko sem se na češko-poljski meji, naveličan nekajurnega čakanja na kdove kaj in koga, podal v »preiskovalnico«, me je nekakšna amazonska carinica dobesedno z marš nagnala nazaj. Toliko o teh železno-svinčenih nevšečnostih!

Pozornemu potniku nikakor ne bo ušla zanimiva podrobnost pri opazovanju pokrajine: Poljaki se očitno zelo trudijo, da bi obdržali enoten, na ohranitev starega zgrajen tip kmečke hiše, s strmimi strehami in številnimi nadstreški in srednje velikimi okni,

z vsemi elementi starega poljskega stavbarstva. Vendar je to, žal, tudi skoraj vse. Ohišnice so neurejene, hiše v veliki večini neometane, vrtov, kakršne poznamo pri nas, skorajda ni, naselja, zelo podobna našim (po strukturi), nikakor ne težijo k redu, skratka, v vsem se odraža nekakšna nezainteresiranost.

Četudi pretežno ravninska, vsaj tja do Krakowa, Poljska začudo ob kmečkih poslopjih ne pozna gospodarskih hlevov, kozolcev in podobnega, kar bi človek glede na kmečki značaj pokrajine pričakoval. Od Krakowa, kamor

med imenitnim krakovskimi ulicami, ni bilo težko spoznati, da je Poljska drugi Ponte Rosso. Številni rojaki (kdo bi jih ne spoznal?) so se, zgrbljeni pod potovalkami, kovčki, culami, vso mogočo šaro, mrzlično, z nekakšno zagrizeno besnostjo in obsedenostjo, drenjali skozi ulice in uličice, prepolne kulturnozgodovinskih spomenikov, ki so le redkokoga izmed naših potnikov zanimali... S takšnim ravnanjem si ne bomo ustvarili slave...

Na parkirišču ob Visli je bilo najmanj pet jugoslovanskih avtobusov!

Pozneje sem izvedel, da

in gostinske lokale šele odpirajo. Zanes me v trgovino, kakršna je pri nas Nama. Najprej: vrste. Takoj nato: nevljudnost, pravilo počasnosti obvladuje položaj. Preseneča (vsaj za nas) izredna cenenost vsega, kar vidiš. To priteguje naše ljudi. Izbor blaga je precej pester. V mestu so številne trgovine, kjer ponujajo svoje, neredko zelo kakovostno blago, privatniki. Očitno je torej, da je privatna iniciativa precej sproščena. Preseneča kar ugledna vrsta lokalov z umetniškim blagom, slikami, likovnimi izdelki, ki so hkrati ateljeji in galerije v malem. Med umetniki naletiš na vljudnost, ki je sicer dokaj redek gost v Mickiewiczovem mestu.

Na prostranem trgu, Sukiennice mu pravijo, nenadoma začne z vedrega neba snežiti. Sneži vse bolj, hkrati pa sije sonce. To sem doživel prvič v življenju. Vmes divji veter.

matiko. Kupim si monografijo Krakowa. 3000 zlotov (okoli 3000 dinarjev)! Pri nas bi odšel za nekaj podobnega okoli pet do šest starih milijonov!

Preden se podam v drug del mesta skozi velik, toda povsem neurejen in kar nekam zanemarjen park (ne edini), stopim v bližini Mickiewiczovega spomenika, na glavnem trgu torej, na pivo. Strahotna vrsta, vendar se je splačalo: razgovorim se z domačinom. Kako živite, pobaram. Dobro, odgovori nezaupljivo možkar. Pravzaprav kar dobro. Presenečen sem. Zasluži, pravi, med 22.000 do 30.000 zloti, moška obleka srednjega cenovnega razreda pa velja okoli 15.000 do 20.000 zlotov. Kupi si torej lahko slabi dve obleki. Nekako tako, kot pri nas. Ima avto? Nima. Kdo bo čakal nanj dve in več let, odgovori. Televizor, nisem jih opazil v izložbah? Nima, tu in tam jih trgovine dobe, a je treba čakati nanje in vohljati po mestu! Kaj počne? Nekakšen tehnik je v Nowi Huti, v metalurškem kombinatu. Je bil v Jugoslaviji? Bil, vendar letos ne bo šel. Zakaj? Ne bo zmogel, drago je pri vas, predrago za nas. Vse manj Poljakov se odloča za Jadran. Kaj pomeni zanj »dobro« življenje? Imeti službo, stanovanje, kakšen izlet, kolikoroliko spodobno hrano, še kakšno pivo...

Pivnica je bila okoli 13. ure nabito pona državljanov v plavih delovnih pajciah...

Red in čistoča nista vrline vrlih Krakowčanov, v ne preveč starem hotelu v Tychyju pa so me prijetno presenetili: livriran vrtar mi je z skoraj vsiljivo vljudnostjo iztrgal iz rok potovalko, mi z široko gesto odprl vrata in me tako pospremil v novo domovanje!

In kot povsod, so me tudi tukaj cukali za rokav in ne preveč potihlo spraševali za marke.

Delo kot prekletstvo...

Wawelski dvorec, kjer so pokopani številni poljski kralji in imenitniki ter cerkveni dostojanstveniki, pa tudi pesnik romantike Adam Mickiewicz (na njegovem grobu sem videl svež nageljček), je skupaj s katedralo nepozaben spomenik poljske zgodovine.

Vhod v Auschwitz, enega »najbolje organiziranih peklov na svetu«, kot je dejal poljski vodil.

smo se namenili, pa do Oswiecima (Auschwitz) in Tychyja, mesteca, velikega kot Celje, kjer smo prenočili v precej spodobnem hotelu, se razteza industrijski predel s številnimi rudniki, ki dajejo ton pokrajini: hiše so, bržkone zaradi premogovega prahu, sive in neometane, siva so naposled vsa naselja.

Krakow, starodavno mesto, ki smo ga, po celonočni vožnji, zagledali vsega blestečega ob Visli, z mogočnim grajskim kompleksom Wawel nad reko, je lepo mesto, katerega zgodovina sega v osmo stoletje. Že leta 1364 je mesto imelo univerzo, gotška katedrala je iz 14. stoletja, dvorec Wawel pa iz 16. stoletja. Danes premore Krakow močno metalurško industrijo, prav tako so pomembne kovinska, kemična in predelovalna industrija.

Ko se je Izletnikov avtobus vendarle ustavil (kakšno olajšanje) tik pod Wawelom, nad reko Vislo, smo se srečali s poljsko resničnostjo. V hipu so nas obdali prekupčevalci z denarjem, živahno žlobudraje so bliskovito menjavali poljske zlote za marke, tudi za dolarje, dinarji jih niso zanimali, še manj pa policaji, ki so se raje obrnili v stran, kot da bi z avtoriteto oblasti posegli vmes. Nedovoljena trgovina z devizami (po zakonu) torej na Poljskem nikogar ne moti! Že čez kakšne pol ure,

je Krakow dobesedno izropan. Če hočeš nakupovati dobro, potem se moraš podati v Novo Huto, Katowice ali kam drugam.

Mickiewiczovi rojaki

Številne hiše, kulturnozgodovinski spomeniki, so opasane z zidarskimi odri; torej Poljakom ni vseeno, kaj bo z njihovo dediščino, pove skušnja, pogled od blizu pa, da ni tako. Odri, kot vse kaže, tam stojijo že od pamtveka.

Mesto je okoli poldneva nekam zaspano. Trgovine

Kakšnih dvajset metrov od spomenika velikemu poljskemu poetu so nagnete trgovine, nekakšna pokrita tržnica, kjer dobiš marsikaj, predvsem izdelke, domače obrti in seveda spet – umetniške izdelke. Za razliko od naše ponudbe spominkov turist tukaj nikakor ni v zadregi. Starodavni Krakow je več svojega posla.

Pot me zanesle v knjigarne. Knjige so poceni, zelo veliko je brošuranih, bogato so zastopane domala vse zvrsti, začudi me zajetna količina del s filozofsko te-

Poet Adam Mickiewicz na krakovskem glavnem trgu

Mija Mavrič, Celje

Besedovala sva pod zloglasnim napisom Arbeit macht frei.

»Mati je umrla tukaj. Pred petindvajsetimi leti sem prvič prišla semkaj. Celo spala sem takrat v teh stavbah, ker ni bilo na voljo drugega prenočišča. Nekateri sopotniki, nekdanje taboriščnice, so doživele živčni zlom... Mati je bila iz Gornjega grada. Zaradi zvez s partizani so jo 4. julija 1942 odpeljali, 19. oktobra istega leta pa je umrla.

Čeprav je hudo živeti s podobami, sem vendarle zadovoljna, da se lahko srečam z materinim spominom, pa četudi v takšnih okoliščinah!

Na krematorij je položila šopek...

Grad Wawel

Še posebej je omembe vredna bogata zbirka gobelinov, pa tudi orožja in različnih umetniških podob, da o sami arhitekturi niti ne govorimo.

Žal pa tudi na Wawlu nališ na neustrežljivost, počasnost in nezainteresiranost za posel, kar obiskovalca razjezi. Nikjer ni restavracije (sredi divjega sneženja in vražje mrzlega vetra bi se še kako prilegla), ljudje so prezebajoč čakali na vodiče, ki so se menda vdrli v zemljo...

V Auschwitzu smo ujeli le še zasnji del triurnega filma o nacističnih grozotah. Tudi tukaj smo čakali v nedogled na vodiča, ki nas je končno popeljal skozi zloglasna vrata z napisom Arbeit macht frei med zlovešče spomenike človeškega satanstva. Brez besed smo se pomikali med bloki, v vrstah skozi sobane groze in prekletstva, mimo krematorija in vislic, kjer so zavezniki obesili komandanta taborišča, ob skladiščih neverjetnih količin las, očal, protez, čevljev...

»Tako prefinjenega uničevanja človeka si doslej še nihče ni izmislil, tisti pa, ki so si vsekakor niso bili

bebci, naivneži, nekakšna nekulturna raja... Nasprotno, za vse to je bila potrebna pamet in to kruto dejstvo si je treba zapomniti za vse večne čase, predvsem pa tisti, ki trde, da kaj takega ni več mogoče...!«

Besede poljskega vodiča (»Pozdravite mojega prijatelja v Celju!«), ki jih je vse skozi ponavljal na poti skozi pekel 20. stoletja!

Majhna knjigarna ob vhodu v taborišče je bila zaprta. Cvetličarne nikjer. Skromna brošura o taborišču le v angleščini, vodič v srbohrvaščini v povsem neugledni obliki... Kupili bi rože, radi bi pričevali... Bilo nas je kakšnih sto Jugoslovancev, največ mladih. Iz Beograda, Niša, Vranja, Celja, Idrije, kdove od kod.

Mrzel veter je segal do kosti, ko smo zapustili kraj prekletstva, kjer je delo pomnilo smrt!

In spet hotel v Tychyju z ustrežljivim vratarjem in naslednji dan slovo – in seveda pomisel na besede šefa poljske države, Jaruzelskega.

Kalvarija na meji. Bodi pozdravljena, Poljska, želim te spoznati drugačno!

Milenko Strašek

Ponte Rosso se je preselil na vzhod...

Fanika Fischer, Izletnikova vodička

»Že nekaj časa organizira celjski IZLETNIK izlete na Poljsko, ki so izredno dobro obiskani in vlada zanje precejšnje zanimanje, delno tudi zaradi nakupov. V zimskem času potujemo predvsem v Zakopane, jeseni in spomladi (vsak teden) pa v Katowice, Krakow in Oświęcim (Auschwitz), ki je za premnoge še posebej zanimiv.

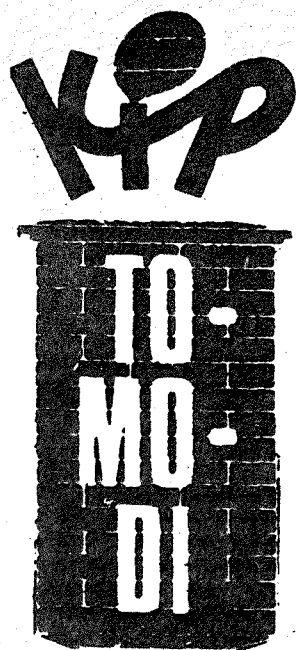
V prihodnje načrtujemo potovanja iz Celja preko Prage v Dreseden in Vzhodni Berlin v dveh variantah, vendar z letalom in kakšen dan več. Potovanja so zlasti zanimiva za sindikate, saj so sorazmerno poceni. Sicer pa, kogar potovanje na Poljsko zanima, naj pokliče IZLETNIK Celje, TOZD Turistična agencija, (063) 21-533 ali 22-355.«

Franjo Končan, Žalec

»Nisem še bil na Poljskem, sem si pa želel videti Auschwitz. Tudi hčera, ki je prišla z menoj. Kar sem o teh strahotah prebral, se seveda ne more primerjati z resničnostjo, ki jo je res bore malo videti. Zlasti ob krematoriju človek kar ne more dojeti, da se je to res kdaj zgodilo, da se lahko človeška pamet tako pogrezne v temo.

Zelo všeč mi je bil tudi Krakow, še posebej grad Wawel z vsem bogastvom, ki ga hrani, le nekoliko nerodni so ti Poljaki. Prodajati ne znajo ali pa se jim ne ljubi. Sicer pa nekaj podobnega poznamo tudi doma!«

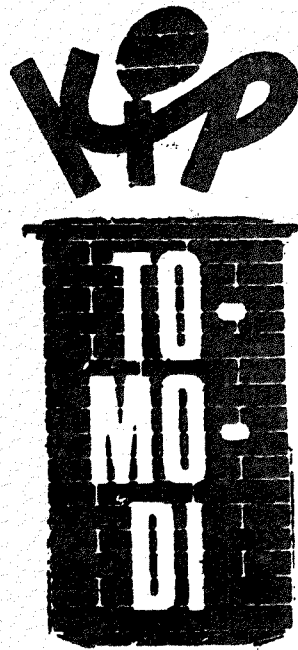
**MONTAŽNO
INDUSTRIJSKO
PODJETJE**

**Ljubljana;
Opekarska 13**

TELEFON: centrala 212-011 ● ŠEF KOMERCIALE: 218-347 ● TELEGRAM: KIP LJUBLJANA ●
Tekoči račun 50101-601-23238 ● TELEX: 31420 YU KIP

**TOPLEJE
IN CENEJE**

*topli montažni dimnik
z gibljivo kisloodporno
ognjestalno šamotno cevjo*

Njegova pesem je bila kot vihar

Matej Bor – petinsedemdesetletnik

Medtem ko je Kajuh (oba z Borom sta najvidnejša predstavnik slovenske odporne poezije) kot pesnik nastopal pod psevdonimom Drago Jeran že v predvojni Jugoslaviji v »Slovenski mladini«, ki jo je tudi sam urejal, je Matej Bor kot pesnik odpora nenadoma vzniknil in glasno zakričal svojo pesem upora proti zavojevalcem domovine.

Njegova pesem (leta 1942, Previharimo viharje, ki jo imajo nekateri za prvo balkansko poezijo odpora) je bila resnično kot silen vihar, kot tornado v stihih. Borovi verzi so osvajačili in osvojili ne samo partizane, temveč vse rodoljube, ki se niso strinjali z nasilno okupacijo slovenskega naroda.

Po tem svojem umetniškem in revolucionarnem dejanju je postal znan v vsej Jugoslaviji in še posebej v Sloveniji in po partizanski himni »Hej, brigade!«, ki jo je tudi sam uglasbil. To mu je prineslo nedvomno priljubljenost. V več kot štiri-desetletnem umetniškem ustvarjanju pa se je Bor iz vsem znanega burjevstina revolucije preoblikoval v celovito in eno izmed osrednjih slovenskih sodobnih osebnosti mnogokaterih umetniških in kulturnih področij.

Vladimir Pavšič, (taka sta njegovo pravo ime in priimek) se je rodil 14. aprila 1913 v Grgarju pri Gorici. Gimnazijo je končal v Celju, slavistiko pa na ljubljanski univerzi leta 1937. V slovenski literarni areni se je pojavil kot gledališki in slovstveni kritik pri Ljubljanskem zvonu, pesnik se je tedaj skrival v njem še v plašnih oblikah. Šele revolucija mu je bila veliki pesniški navdih, v njej se je razmahnil kot pesnik in dramatik.

Pesništvo

»Previharimo viharje«. V zgodovini slovenske poezije ima ta zbirka posebno nepopovljivo vrednost. V njej zakriči poet kot ranjena zver »brez bremena lepoumnike rahljivosti«. Njegov verz »Iz slehernega srca poženi – ne roža:

bajonet!« poziva neposredno k upor. (B. Paternu).

Ko se je za nekaj časa umaknil v okupirano Ljubljano, kjer se je zdravil, je napisal partizansko himno: »Hej, brigade!«. Med poslušanjem partizanskih mitraljezov, ki so odmevali okrog Ljubljane, se mu je stozilo po hostah in svobodi. Vse to je izrazil v himni, ki so jo nato zanosno prepevali slovenski partizani vse do osvoboditve, pa še zdaj jo pojo pevski zbori ob partizanskih praznikih.

Po prvi partizanski zbirki »Previharimo viharje«, je sledila brz po osvoboditvi druga zbirka partizanskih pesmi »Pesmi« (1946), ki prehaja od grobovnikega zvena v intimno poglavljenost. Najpopolnejšo podobo je Borova poezija dosegla po mnenju literarne kritike v baladah. Naslednja zbirka »Bršljan nad jezero« je pomenila preverjanje lastnega notranjega odziva na svet.

Otroške pesmi »Sračje sodišče« in basni so namenjene odraslim, saj Bor v njih izraža protest zoper nasilje nad poezijo, zoper dirigirano petje (B. Paternu), to so duhoviti ezo-povski obračuni z zablodami časa in ljudi.

Boprovja pesnitev »Bele vode« v obliki filmskega scenarija je plod izredne pesniške domišljije.

Ciklus »Šel je popotnik skozi atomski vek« je izšel v slovenščini in angleščini (A Wanderer went through the atom age, 1959, 1970), in je vzbudil tudi v tujih pesniških krogih mnogo pozornosti.

S svojimi ostrimi zašiljenimi in duhovito poantiranimi epigrami je Bor zasul mnoge slo-

venske časnike in revije (največ jih je objavil v Književnih listih, prilogi Dela). Nekaj med njimi je portretov, namenjenih določenim osebam in osebnostim, nekateri med njimi pa bičajo splošne človeške zablude. Izbor svojih epigramov je Bor izdal v knjigi »Sto manj en epigram« (1985).

Leta 1983 je Bor izdal pesniško zbirko »Podoknice tišini«, v kateri se pesnikova fantazijska razigranost večkrat prevesi v razsežnosti grozljive fantastike, ki pa je znenada spet prežarjena z lahkotno igrivostjo in humorom razigranostjo in tako pesnik na poseben način obvladuje iztirjeni svet. Tudi v tem je posebna vrednost te pesniške zbirke. (M. Brezovar).

V Borovem pesniškem opusu zasledimo še pesniške izbore: V poletni travi (1963) in Baladni motivi (1971). Zbirka »Sled naših senc« je izšla v slovenščini (1958) in v španščini »La Trase de nos ombres« (1966).

Pesniški opus za mlade bralce obsega poleg »Sračjega sodišča« še: Uganke (1951), Slike in pesmi o živalih (1952, 1956) in Ropotalo in ptice (1956).

Dramatika

Revolucija je v Boru prebudila tudi dramatika. Sprva je pisal za dnevne potrebe partizanske skeče: »Gospod lisjak« in »Ječa se je odprla«. Po ustanovitvi partizanskega gledališča v Črnomlju je postal hišni

dramatik tega gledališča. Partizansko gledališče je uprizorilo obe njegovi celovečerni igri: »Težka ura« (s prvotnim naslovom »Sinov strel« – snov je zajeta iz ilegalnega življenja v okupirani Ljubljani) in »Raztrgance«. Z »Raztrganci« je Bor zadostil stremljenjem za izvirnimi dramatskimi besedili s tematiko tedanjih dni, ki so postali zelo priljubljena in prava ljudska igra. Zasnoval jo je na pojavu raztrganecv, preblečenih nemških vohunov, ki so se izdajali za partizane, v resnici pa so oprezali za ljudmi, ki so sodelovali v narodno-osvobodilnem boju. Zgodba se odvija privlačno in zanimivo, morda prav zaradi tega, ker ne idealizirano slika psihološka razpoloženja, dvome ilegalcev in partizanov, kar je dovolj redka lastnost med propagandnimi igrami tistega časa« (Ferdo Fišer).

so večne« (1971), ki so jo uprizorjali v mnogih jugoslovanskih gledališčih. V ta sklop sodi tudi drama »Kolesa teme«. Bor se je preizkusil tudi v televizijski igri (Šola noči – 1971).

Novela in romana

Kot prozaist se je Bor uveljavil s krajšo prozo in z romanom. V knjigi novel »Jonko in druge novele« (1984) je Bor pokazal izreden posluh za psihološko verost, za sodobne utripe človekovih prostorskih in duhovnih razsežnosti. Posebno pretresljive so podobe oseb, ki so izgubile duševno ravnovesje in ne zmorejo več moči, da bi v sebi uravnovesile rušilne in graditeljske silnice. V vsem pisanju, četudi ob kraveči izkrivljenosti časa, ostaja Matej Bor v svetu poetičnosti. Ta Borova knjiga novel se po miselni razgibanosti, po odkritem poseganju v psiho in nravi današnjega človeka, po

Bor zbral svoje predvojne gledališke kritike in eseje, v katerih se je izkazal kot prodoren ocenjevalec gledaliških uprizoritev, poznavalec slovenske dramatike in odličen esejist.

Prevajanje

Marsikdo je podvomil v uspeh, ko je izvedel, da se je Matej Bor lotil prevajanja Shakespeareovih del po slovitom prevajalcu Otonu Župančiču. Pa se je ušel. Matej Bor je izvrsten, kongenialen prevajalec Shakespeareovih dram in komedij, z izrazitim posluhom ne samo za zvišeni jezik, ki ga govori plemstvo in gospoda, temveč tudi za pogovorno govorico, ki jo govorijo v Shakespeareovih delih predstavniki nižjih slojev. In še nekaj: Borovi prevodi so za igralce laže izgovorljivi kot Župančičevi, ki so sicer literarno bleščeči.

Znanstveno raziskovanje

Del svojega ustvarjanja je v zadnjem času posvetil Bor raziskovanju starih Venetov in venetščine. V Književnih listih je izhajala njegova daljša razprava o Venetih v nadaljevanjih. Razprava je doživela veliko pozornost v slovenski in jugoslovanski kulturni javnosti, pri strokovnjakih in laikih. Vse kaže, da bo njegovo raziskovalno delo o Venetih izšlo tudi v knjigi.

V tem zapisu ne bomo omenjali posvetnih priznanj, nagrad in odlikovanj, ki jih je naš ugledni jubilar doslej bil deležen. Če omenjamo podatek, da je Matej Bor akademik, je to samo zato, da bi opozorili na logičen zaključek tako mnogostranske in pomembne osebnosti, ki je tako živa in dejavna v tolikerih umetniških in kulturnih dejavnostih na Slovenskem in hkrati opozorili na njeno umetniško zrelost in vrednost. Dragemu jubilaru, ki je v partizanskih krogih izredno priljubljen in spoštovan, želimo še mnogo zdravja, da bi vse svoje načrte, ki niso ravno majhni in zahtevni za njegova visoka leta, uresničil v zadovoljstvo in razcvet slovenske kulture in umetnosti!

Dušan Mevlja

Matej Bor

GAZIMO GAZIMO

Gazimo gazimo v belo mečavo
kmalu snega bo do uhljev in čez
Gazimo gazimo. Kaj če na glavo
bi nataknil si kučme z dreves?
Gazimo gazimo. Tjakaj čez Savo
drevi hudič nas vabi na ples.

Gazimo gazimo. A kdo pred nami
v strmih laze in robah se smeji?
Kdo s karabinko nabito na rami
kdo v bregove tako hiti?

G zimo gazimo. Tamkaj pred nami
v metež zaviti in v somračje gor
opleta, pretika se med vejami
na dolgih, majavih nogah – Upor.

Partizansko gledališče je bilo življenjsko navezano na Bora in mirne duše lahko zapišemo, da brez Borovih iger ne bi bilo partizanskega gledališča.

Po osvoboditvi je Bor napisal še mnogo dramskih besedil: »Vrnitev Blažonovih« ni naletela na priazen odmev med kritiki, očitno je avtor prehitel čas, ki taki dramatik še ni bil naklonjen. Komedijo »Vesolje v akvariju« so uprizorili v Mestnem gledališču v Ljubljani in dramo »Zvezde

estetski dognanosti in svežini pripovednega realističnega ritma uvršča med najboljša dela sodobne slovenske literature. (F. Bohanec).

Roman »Daljave« je nastal leta 1961, ponovno izdajo je beležil tudi leta 1975. Drugi roman »Odloženi« je izšel leta 1980. Pri slovenski kritiki sprva ni naletel na ugoden odmev, šele Vojan Rus je odkril njegovo pravo vrednost.

Eseji

V knjigi »Kritika« (1961) je

Natečaj za 9. grafični bienale jugoslovanskih otrok v Kostanjevici

Vzpon na ustvarjalni vrh

Nemogoče je razumeti celovite posege umetnikov brez poznavanja začetnih otroških poskusov

Kot se odrasel ustvarjalec dotika stvari v zametku, tako se poskuša otrok v svoji rasti dokopati do prvin, ki naj bi ga vodile do njegove polne zrelosti. Svoj izpovedni svet vedno predstavlja na razumljiv način, kajti otrok se ne boji ne vsebinskih in ne oblikovnih težav, ki pogosto spravijo v zadrego odraslega. Otroci vse premaguje s pogumom. Zato odkrije nenavadne povezave med likovnimi prvinami tudi tam, kjer odraslemu življenjske okoliščine vklepejo roke.

Grafični bienale jugoslovanskih otrok v Kostanjevici na Krki, tem likovnem središču z izjemnimi arhitekturnimi, kiparskimi, slikarskimi in grafičnimi stvaritvami, ima vsekar globlji pomen, kot so lahko bežni vtisi obiskovalca razstave, ki spremlja vsak grafični bienale. Lahko bi preprosto rekli, da gre za »vzgojo duha«, vzgojo, v kateri sta učenec

in učitelj ozko povezana. Niso le ponavljajoče se razstave izbranih del tisto najpomembnejše, ampak trdno zasnovana in vodena kulturna politika, ki dviga kostanjeviške prireditve na raven, na kateri je mogoče spremljati človekovo ustvarjalnost v njeni največji razsežnosti.

V mestu, kjer hodijo otroci v učilnice mimo umetniških del vidnih slovenskih pa tudi drugih jugoslovanskih ustvarjalcev, in kjer lahko kmetje z bližnjih pobočij ob predahu opazujejo iz krakovskega hrasta oblikovane kipe, v takem okolju je kultura pognala globoke korenine. In razstava otroških grafičnih listov je del te široke zavesti, v kateri se izrazni svet otrok srečuje z umetniškimi deli odraslih. Grafični bienale omogoča otrokom, da predstavijo svoj svet v likovno razvitem okolju, v katerem kakovost daje pečat posameznim delom. Številne ure in mnogi vrezi z rezili prav zato niso obležali zaprašeni na kakem podstrežju ali končali v smetnjakih, pač pa plemenitijo razstveni prostor s svojo izpovedjo doživljanja sveta skozi otroška očala. In kar tudi ni tako nepomembno: razstava ne pozna razločkov med boljšimi in slabšimi učenci. Pozna le ustvarjalnega mladega človeka, ki mu je tema razgibala domišljijo in mu vlila v roke smisel oblikovanja, s katerim se povzpne na svoj trenutni ustvarjalni vrh. Razbolele otroške dlani, ob dletih ožuljene roke in zadovoljen pogled na ustvarjeno – vse to združuje grafični bienale. Pod otroškimi rokami se »upogi-

JASMINA KRT, 7. r. OŠ Srečko Kosovel, Sežana: Slovo (likovni pedagog Dora Pečovnik, 6. graf. bienale)

bajo« najrazličnejši materiali. Največ je linoreza v črno-beli tehniki. V nekaterih šolah zelo uspešno razvijajo barvni tisk, pogosto z uporabo črne in tople barve. Nekaj je tudi lesorezov in del na matricah iz mavčnih plošč, lotijo pa se še nekaterih drugih zahtevnejših grafičnih tehnik.

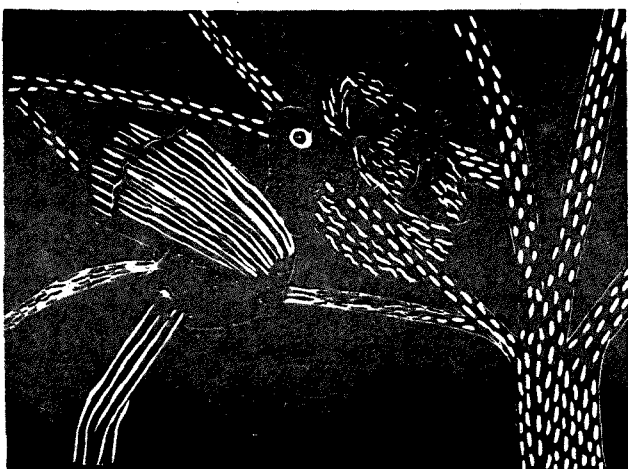
Zbirka v fondu stalnega grafičnega kabineta, ki je bil ustanovljen ob 1. grafičnem bienalu jugoslovanskih otrok, se od bienala do bienala bogati. Veliko šol sodeluje že od vsega začetka. Veliko likovnih pedagogov poučuje že desetletje in več v istem kraju. Tako je v Kostanjevici nastala zbirka, ki je gotovo lahko osnova za pedagoško raziskovalno delo, ki bi na podlagi spoznanj utegnili biti v oporo pri iskanju najboljših vzgojnih in izobraževalnih poti na tem področju.

Tudi za letos je pripravljalni odbor 9. grafičnega bienala jugoslovanskih otrok v Kostanjevici na Krki že razpisal natečaj za sodelovanje na razstavi grafičnih listov, ki morajo seveda biti prave grafične tehnike – izdelane s pomočjo dovršenih matric. Skoznje bodo učenci (posamezniki ali skupine) osnovnih šol iz vseh republik in pokrajin, kakor tudi otroci narodnostnih manjšin, ki živijo v Jugoslaviji, projicirali svoje občutenje življenja v okolju, v katerem živimo, pa tudi svoje predstave o življenju drugih narodnosti naše domovine. Do 30. junija letos morajo poslati izdelane grafične liste na naslov: Galerija Božidar Jakac, Grajska cesta 45, 68311 Kostanjevica na Krki. Žirija bo najboljšie med najboljšimi izbrala za razstavo, ki bo predvidoma septembra ali oktobra letos. Vsi razstavljalci in likovni pedagogi, ki razstavljalce vodijo, pa bodo prejeli častne diplome za njihov mentorski trud in sodelovanje.

Ziva Drole

MIHAELA KOVACIĆ, 6. r. OŠ Kostanjevica na Krki: Mlada družina (lik. pedagog Martina Koritnik-Fajt, 6. grafični bienale)

ANETA DRAGOJEVIĆ, 6. r. OŠ Nada Dragosavljević, Okučani (lik. pedagog Drago Mikec, 6. grafični bienale)

Najbolj zanimiv je bil helikopter

Kurirčkova pošta je priljubljena množična akcija, v kateri sodelujejo skoraj vsi slovenski pionirji. Njena pobudnika sta bila leta 1962 Ivan Winkler in Milko Stolf. Prirejajo jo v spomin na pionirje – kurirje med NOB. Ti fantje (pa tudi kakšno dekle je bilo vmes) so morali biti zelo pogumni in spretni, če so hoteli pošto oddati, kot je bilo treba. Ko jim je grozila nevarnost, so pošto včasih celo pojedli! Če so jih pa le ujeli, so (seveda so bile tudi izjeme) raje umrli, kot da bi kaj izdali.

Že v četrtek smo izvedeli, da se bomo odpravili na pri-

reditev ob odhodu kurirčkove pošte v vseh pet smeri (TV-Dolenjska, P-Primorska, Š-Štajerska, G-Gorenjska, K-Koroška). Občutki so bili zares mešani, saj nismo vedeli, kako bomo prišli do tja, nekateri med nami pa niso vajeni pešačenja. V petek smo celo četrto uro urejali okolico šole, ker kurirčkova torbica v torek prispe k nam.

V ponedeljek smo se ob 8.30 odpravili v Podutik, kraj v občini Šiška. Do tja smo se pripeljali z avtobusi, zadnji del poti pa smo šli peš.

Slovesnost je trajal dve uri. Dobili smo značke (priponke), ki smo si jih brž pri-

pel. Nastopale so tudi folklorne skupine, skupina 12. nasprotje ter naš pevski zbor. Tovariš France Dolenc nam je govoril o tej prireditvi ter o dejavnosti pionirjev-kurirjev med vojno.

Največja zanimivost pa je bil prav gotovo helikopter, ki je odpeljal nosilce kurirčkove torbice. Pri njem so se zbrali skoraj vsi pionirji. Nosilce je odpeljal na Trg revolucije v Ljubljani.

Ta akcija je posebno všeč tistim, ki kurirčkovo torbico nosijo.

DAVID MORVIN, 5. b
OŠ Leopolda Mačka-Boruta
Novo Polje

Tudi moji železničarji bodo kmalu praznovali

Petnajstega aprila praznujejo železničarji svoj praznik. Torej bodo tudi moji železničarji kmalu praznovali.

Za praznovanje bodo imeli dovolj časa, saj delajo samo kakšno uro na dan. Ne delajo ponoči, v dežju, mrazu ali v megli, temveč delajo na toplem in podnevi. Moram vam povedati, da so moji železničarji mali možički iz plastike. Njihovo mesto za delo je v naši dnevni sobi na tleh. So moja najljubša igrača. Skrbijo samo za eno lokomotivo in tri vagona.

Zasluzeno praznovanje pa bodo imeli pravi železničarji. To so tisti možje, ki skrbijo za varnost, točnost in udobnost v železniškem prometu. Ko mi spimo, se zabavamo in veselimo, opravljajo železničarji svoje odgovorno delo, zato jim ob njihovem prazniku zaželimo vso srečo!

Morda bo čez nekaj let 15. april tudi MOJ praznik, če se mi bo uresničila želja in se bom uvrstil v dolgo vrsto železničarjev kot dober strokovnjak.

ALJOŠA MOTORE

3. r
nov. krožek, OŠ Artiče

Pesem o vlaku

Vlak.
Hiti v daljavo.
Gneča.
Potniki zamišljeno zro.
Ritem koles.
Misli.
Hitijo k našim dragim.

Pokrajina.
Mimo beži.
Hitrost.
Cilj.
Tega vlak ne zgreši.
Srečanja.
Topli stiski rok.

MOJCA VUČAJNIK, 7. b
Novinarski krožek, OŠ Artiče

Vozi vlak v daljave

Vozi vlak v daljave, na planjave,
redkokdaj v goščave.
Vozi dolgočasene meščane,
včasih tudi utrujene vaščane.

Stara lokomotiva še komaj sopiha,
saj na njej sedi naivni Pavliha.
Na postaji zatrobi »tu-tu«,
a krava ji reče »mu-mu«.

Kdaj pa kdaj se vlak ustavi
in ne gre naprej in ne nazaj,
to se zgodi največkrat za 1. maj.

ANUŠKA MOTORE, 8. r
novinarski krožek, OŠ Artiče

Moj dedek

Moj dedek Jože Čanžek je bil mlad partizan. Bil je v 9. Dolenjski brigadi. Bojeval se je za sedaj svobodno Slovenijo. Po osvoboditvi je delal v rudniku, kjer je pustil svojo moč. Bil je pošten in dober človek. Z njim sem preživela veliko lepih trenutkov. Pripovedoval mi je o svojem življenju, jaz pa sem mu brala razne pravljice, saj jih je zelo rad poslušal. Skupaj sva tudi pela in si pripovedovala smešne dogodke in vice. Žal mi je, da je pri svojih osemdesetih letih umrl. Zelo sem ga imela rada.

LEA ANDJELKOVIČ, 4. r
OŠ Milan Mravlje
Ljubljana

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

Kje ste, pionirji – kurirji?

Čakam, čakam – pa nič! Ja, kje pa ste, pionirji-kurirji? Da niste kam zalezli s svojimi torbicami? Malo se oglašate in bralci naše mladinske strani že sprašujejo, kaj je z vami. Vam je mar odpovedala vaša obveščevalna služba? Pa veste, da nas zanima vse, kar počnete v okviru letošnje kurirčkove pošte?

Iz Stranice nam je pisal Gregor Korošec iz 3. razreda: »Kadar pričakujemo kurirčkovo torbico, vedno nastopamo in povabimo borce. Letos bomo sprejeli torbico v Gornji vasi. Že zdaj vabimo v šolo prave kurirje, da se z njimi vračamo v preteklost.« Straničani so priložili tudi fotografijo s sprejema lanske kurirčkove torbice pri njih (Res nikoli ne pozabijo olepšati našo mladinsko stran, bodisi s fotografijo bodisi z risbo!). Iz Kranja pa so nam z Zveze društev prijateljev mladine poslali natančno časovnico o premikih kurirčkove torbice (smer G-Gorejska) v njihovi občini. V torek so jo izročili tržiškim pionirjem, ti pa jo bodo jutri predali naprej svojim vrstnikom v Radovljico. Včeraj so kurirčkovo torbico sprejeli tudi Novomeščani (smer TV-Dolenjska) in Ajdovci (smer P-Primorska). Pri obojih bo ostala do 18. aprila, ko bo iz Novega mesta prišla v Trebnje, iz Ajdovščine pa v Postojno. Na smeri Š-Štajerska se te dni mudi kurirčkova torbica med ptujskimi pionirji, ki jo bodo 18. aprila zaupali vrstnikom iz Ormoža, na smeri K-Koroška pa so jo prav danes sprejeli pionirji-kurirji iz Slovenske Bistrice, nosili pa jo bodo vse do 19. aprila, ko jo bodo v varstvo sprejeli mariborski pionirji.

Skratka, kurirčkove torbice potujejo. V tem malo manj kot mesecu dni so obredle dobršen del začrtane poti. Pa nas zanima, kaj se dogaja, kako ste se znašli, še posebej zato, ker kurirčkova pošta letos prinaša novosti. Zato, pionirji-kurirji, na plan s pisanjem!

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

Med terenci in aktivisti

Bogomil Tober-Roman

Ob letošnji kurirčkovi torbici je učence osnovne šole Avgusta Barleta-Ambroža v Sori pri Medvodah skupaj z drugimi tamkajšnjimi borci obiskala aktivistka Angela Knific-Barbka. O sicer manj znanem aktivistu in partizanu Romanu jim je pripovedovala takole:

»Bogomil Tober Roman je bil rojen 8. septembra 1901 na Češkem.

Pred 2. svetovno vojno je prišel v Šentvid, kjer je odprl trgovino s steklenino.

Kmalu po izbruhu 2. svetovne vojne je začel sodelovati v odporiškem gibanju. Povezal se je z aktivisti iz Šentvida. V začetku je osvobodilnemu gibanju pomagal z denarnimi prispevki, ki jih je izročal zaupnim ljudem. Ko se je razmahnilo delo na terenu, je začel zbirati podatke o sovražniku. Njegova trgovina je bila za to delo idealen kraj. Vanjo so hodili različni ljudje, ki so prinašali različne informacije. Kljub temu, da je imel v bližini njegove trgovine gestapo svoj sedež, je ostalo Romanovo delo prikrito.

Roman se je povezal tudi z medvoškimi terenci in aktivisti. Pomagal jim je zbirati obleko. Le-to so pošiljali v partizanske enote s pomočjo transportnih čet.

Leta 1944 je začel sovra-

nik na tem območju z množičnimi aretacijami. Zato je odšel Roman 5. 5. 1944 k partizanom. Postal je član gospodarske komisije, ki je zbirala hrano, gradila skrivališča, zbirala podatke o premikih sovražnika.

Roman je bil zelo dober poznavalec terena. To mu je bilo v veliko pomoč pri postavljanju zemljank, kamor so skrivali zbrano hrano. Skrivališče je pogosto odkril sovražnik, ker so bila izdana. Roman ni izgubil volje. Vedno znova je organiziral akcije in postavil nova skladišča.

Okrožna gospodarska komisija mu je zaupala zahtevnejšo nalogo. Poklicala ga je v Škofjo Loko. Sedaj je le še občasno prihajal na medvoški teren. Tu ga je 11. 11. 1944 zajela hajka v Ločnici. Roman je bil ranjen v nogo. Da ga ne bi zajeli Nemci, se je sam ustrelil. Priča temu dogodku je bil Jože Bukovec, ki je bil tudi član gospodarske komisije. Roman si je

Bogomil Tober Roman

vzel življenje v bližini padle Anice Cviklove.

Pokopali so ju skupaj. Po vojni, 16. novembra 1945, so Romana prekopali v Šentvid pri Ljubljani.

Bil je partizan, borec in tovariš. Kadar se spomnim nanj, mi je vedno toplo pri srcu. Zapisali so učenci 3. in 4. razr.

OŠ Avgusta Barleta-Ambroža
Sora – Medvode

V mislih smo tudi mi potovali

Pri uri zgodovine smo zvedeli, da bo v šolo prišel nek študent, ki bo govoril o svojih potovanjih po deželah Azije.

Sprva vest ni vzbudila zanimanja. Ko smo zvedeli, da bo treba plačati vstopnino, so nekateri začeli godrnjati. Toda morali so biti zraven. V ponedeljek zjutraj je prišel visok, mlad mož s kratko bradico. Dejal je, da študira v Ljubljani. Med počitnicami je potoval po Iranu, Pakistanu in Kitajski. Cilj njegovega potovanja je bil Tibet, visoka planota na Kitajskem. Ko smo to slišali, smo mu marsikateri izmed nas začeli zavidati. Tedaj se je začelo predavanje. Popestreno

je bilo z diapozitivi. Kratko in jedrnatost nam je povedal o potovanju skozi Iran in Pakistan. Bolj pa se je ustavil pri Tibetu. Potoval je s prijateljem. Govoril nam je o navadah in življenju teh ljudi. Na diapozitivu je pokazal prvega prebivalca, ki ga je videl. Bil je škrbast mož, ki se je smejal na vsa usta. Vsi smo se smejali. Rekel je, da to ni čudno, saj je zobozdravnikov zelo malo. Ti pa ordinirajo kar na ulici in zobni sveder poganjajo z nogami.

Toda naenkrat je zvonilo. Prosili smo, da nadaljuje, saj smo bili s predavanjem čisto prevzeti. Prošnje so bile uslišane. Povedal nam je o šolanju otrok. Šolajo se lahko sa-

mo v samostanih in šolanje traja od šestega do osemnajstega leta. Drugi prebivalci so zelo revni in maloštevilni. Tibet je visok v poprečju okoli pet tisoč metrov. Na naše razočaranje se je predavanje kmalu moralo končati, saj nas je preganjal zvonec. Ob koncu smo študentu še zaploskali.

Predavanje je bilo zelo zanimivo in mislim, da z njega nihče ni odšel nezadovoljen in razočaran. Ob tem, kar smo zvedeli in videli, smo bili kar veseli, da živimo v Jugoslaviji, ki pa jo včasih kar malo zapostavljamo,

GORAZD BALAS,
6. b
OŠ Artiče

Pri uri samostojnega učenja v celodnevni osnovni šoli

Komaj čakam na zvonjenje.
Dolgočasim se.

Zaprno mi je vzdusje v razredu.
Matejev naveličani glas mi prodre do najbolj skritih globlin telesa.

CAS SENE PREMIKA.

Najraje bi se znašel na luni!

Rad bi bil sam!

Rad bi bil sredi življenja!
Ampak življenje je zunaj solskih zidov.
Živeti, zares živeti
in dihati pomlad!

Rad bi prodl življenju do dna!

A sedim le pri uri SU v COŠ...

ALBERT RADMAN, 7. b
COŠ dr. Bogomir Magajna
Divača

P. S.: Naj bo v premislek in razmislek vsem, ki berejo našo mladinsko stran, mi v uredništvu pa čakamo na vaš odziv.

Živa

Deveterica iz Jelenovega žleba

O bitki v Jelenovem žlebu je v resnici že veliko napisanega. Ob 45-letnici velike zmage naših borcev nad italijanskimi okupatorskimi enotami pa bi se te teme lotili malo drugače. Zapisal bom po pričevanjih preživelih boj deveterice borcev iz štirih različnih bataljonov, borcev, zaradi katerih je bila ta zmaga še posebej dragocena...

Med pomembnejšimi novimi dejstvi o bitki je prav gotovo število parizanov, ki so sodelovali v njej. Po dosedanjih evidencah naj bi jih bilo 360. Po novozbranih podatkih pa se je bitke v Jelenovem žlebu udeležilo nad 300 borcev Cankarjeve brigade in okoli 150 borcev Gubčeve brigade, v večini iz njenega 2. bataljona. Tem je treba prišteti poveljstvo Dolenske operativne zone s kurirji in obveščevalci in nekaj aktivistov ribniškega okrožja. Danes je živih še vedno le nekaj manj od polovice vseh udeležencev te bitke. Približno četrtnina jih je padla v bojih do konca vojne, četrtnina pa je umrla po vojni, največ v zadnjih desetih letih.

Zapis o deveterici borcev iz Jelenovega žleba je delček pričevanja danes živih udeležencev, ki se spominjajo tudi nekaterih borcev v tej bitki padlih.

Spopad predhodnice

Med tričlansko patroljo predhodnico in glavnino iz 1. oziroma Levove čete 1. oziroma Duletovega bataljona Cankarjeve brigade je bil drugi borec, določen za vzdrževanje zveze France Grad-Tone, doma iz Beričevega. V patrolji pred nim je bil puškomitraljez Franc Glavič-Milan, oborožen s puškomitraljezom francoske izdelave. Kmalu izza Štirne so borci predhodnične patrolje opazili v snegu, ki se je zadržal v zavetrju, na desni strani Rudeževe poti več svežih stopinj. Menili so, da so to sledi italijanskih vojaških čevljev. Našli so tudi še skoraj celo ugaslo cigareto. Töne se je vrnil nazaj proti čelu kolone k skupini starešin. Povedal jim je, kaj so našli v predhodnici in tudi o svežih stopinjah v snegu. Nato se je vrnil na svoje mesto. Kmalu nato, ko so počivali,

so izza ovinka zaslišali glas harmonike Vinka Kovača, borca Prve čete. Če so njene zvoke dobro slišali borci patrolje predhodnice, so jih najbrž slišali tudi Italijani...

Po počitku so borci predhodnične patrolje prehodili le majhen del Rudeževe poti in že se je vslo nanje nekaj rafalov in strellov. Dva ranjenca iz te patrolje sta se umaknila, četa pod poveljstvom Andreja Cetinskega-Leva pa je na vso moč hitela iz Rudeževe poti navkreber. Spotoma so se razvijali v strelce ter iz teh položajev zasedli pobočje pod grebenom Male Bele stene. Spotoma so trčili na italijanske vojake, ki so hiteli s podobnim ciljem. Oboji so se plazili prek ležerih debel in skal drug ob drugem, za medsebojni obračun pa zdaj ni bilo časa.

Slišal se je le zamolkel zvenket orožja, dvoje sovražnih si kolon pa je sopihalo proti vrhu. Skoraj vsak izmed borcev 1. čete je imel najmanj po enega laškega »spremljevalca«, oddaljenega le nekaj metrov. Tudi Töne je imel svojega, toda po-

časnejšega od njega. Na vrhu neke skale ga je zlahka dobil na muho...

Kmalu potem je Toneta in še štiri borce iz čete komandir poslal na severovzhodni del grebena Male Bele stene. Tu so vzdržali vse do prihoda borcev 2. bataljona Gubčeve brigade.

Zadnji počitek

V bližini Štirne ob Rudeževi poti so borci 3. čete 1. bataljona Cankarjeve na povelje komandirja Leopolda Gerdoviča-Jurja posedli ob obeh staneh poti. Ivan Strajnar-Pogum, puškomitraljez te čete, doma iz Hudeje pri Grosupljem, je bil kot mnogi strasten kadilec. Zelo bi se mu prilegla cigareta, kaj cigareta, le cik. Nasproti mu je ravno prihajal Dragan Jevtić, brigadni poveljnik s cigareto v ustih. Hitro sta si jo razdelila, saj je bilo to za prave tovariše samoumevno.

Kmalu zatem pa so Pogum in njegovi tovariši morali naprej. Bataljonski in brigadni poveljnik Dušan Švara-Dule in Predrag Jevtić-Dragan sta na mesto prejšnje poslala patroljo 3. čete 1. bataljona Cankarjeve. Vodil jo je deseter Alojz Božič iz Gaberja.

(dalje v naslednji številki)
Silvo Grgič-Šimen

Ponosni na opravljeno delo

Pri Občinskem odboru ZZB NOV Slovenj Gradec so z zadovoljstvom ugotovili, da so lani načrtovane naloge v glavnem izpolnili. To je odraz tvornega sodelovanja s pristojnimi občinskimi upravnimi organi, komisijami in nenazadnje rezultat prizadevnih predsednikov in tajnikov krajevnih borčevskih organizacij, ki delujejo v enajstih združenjih: Dolič, Završe, Mislinja, Šmartno, Pameče, Slovenj Gradec, Stari trg, Sele-Vrhe, Podgorje in Razborje.

Med največje probleme, s katerimi se ubadajo, je vprašanje klimatskega zdravljenja, ki je omejeno. Potrebe po njem pa rastejo, saj je njihova povprečna starost že več kot 70 let in je njihov zdravstveni položaj tudi zaradi tega slabši. V zadnjih dveh letih so se z območja slovenjgrajske občinske borčevske organizacije poslovili od 94 borcev in bork. Tako se torej njihovo število zmanjšuje. Sedaj jih je še 1.224. Med njimi je največ upokojencev, medtem ko je žensk 643.

Pohvalili so delo dispanzerja za borce, ki ga že dalj časa zelo uspešno vodi prim. dr. Vlado Weingerl. Pravzaprav je bila na področju zdravstvenega varstva in skrbi borcev veliko storjenega. Pri tem so si vsak po svoje prizadevali storiti kar največ. V zadnjih dveh letih je bilo na sistematskih pregledih 655 borcev. Bilo jih je prav gotovo še več, saj so nekatere klicali ponovno, da so jim določili pogoje zdravljenja, ali pa jih napotili v druge specializirane zdravstvene ustanove. V zdravilišča so v letu 1986-1987 poslali 126 borcev.

Poleg ostalih težav imajo tudi 77 takih primerov, v katerih so borci odvisni od tuje pomoči. Večje število jih ima urejeno tujo pomoč.

Z največjo odgovornostjo, objektivnostjo in v možnih razmerah stanovanjskega sklada so reševali tudi tovrstne probleme. Kmetom borcev in udeležencem NOB so v zadnjih dveh letih odobrili 23.300.000 dinarjev stanovanjskega posojila.

Drago Miklavc

Pod streli partizanske zasede

Prizor s kranjskega vojaškega pokopališča (po vojni so ga zravnali), na katerem so aprila 1943. leta pokopali dvanajst orožnikov z orožniške postaje Zali log v Selški dolini, ki so

31. marca 1943 padli pod streli partizanske zasede. Orožniški kapetan Berger iz orožniškega okrožja Kranj je v izrednem povelju in poročilu o tem zapisal:

»Banditi so 31. marca 1943. leta ob tri četrt na tri popoldne v Jesenovcu napadli partuljo orožniške postaje v Zalem logu, ki je bila na poti v Železnike. Patrolja je štela dvanajst mož in je bila v celoti pobita. Napadalcu so lahko zaplenili strojnico, avtomatsko pištolo, deset pušk, dvanajst pištol in dvanajst ročnih bomb. Poleg tega so skoraj vsem padlim slekli tudi dele uniform. Banditi so si hkrati prisvojili službene legitimacije in ostale dokumente naslednjih orožnikov...« (navaja čine, imena in priimke).

Padli orožniki so bili iz Mannheima, Regensburga, Oberdonau in Celovca.

Kapetan Berger je opozoril vse orožniške postaje, da utegnejo gošarji uporabiti nemške uniforme, dokumente in orožje za svojo dejavnost. Posebno taki, ki znajo nemško.

V Jesenovcu, med Zalom logom in Železniki, pelje cesta po sredini ravnice, od strani pa teče potok, obdan z leskovjem in grmičevjem. Borci, ki niso utrpeli nobene izgube, so bili skriti na obeh straneh ceste, vžgali pa so hkrati, tako da je bilo boja konec v nekaj minutah.

V tem primeru se Nemci niso maščevali s streljanjem talcev.

J. V.

Franjo Marošek

Zvesti ljudje s Pohorja

Da je zares sama in brez prave pomoči, se je Marija najbolj zavedala pri pripravljanju rezanice za živino. Da so prekrmili živino skozi dolgo zimo, so pripravljali rezanico s polovico sene in polovico slame. Oboje so na rezalnici zrezali, močno pomešali in tako pokladali živini, da je več zaleglo.

Ko je tako Marija nekega zimskega dne sama na skednju pripravljala rezanico, je zraven jokala in glasno tarnala nad takim trpljenjem, da mora vse sama storiti. Z eno roko je potiskala po stolu slamo in seno v stroj, z drugo pa vrtela vztrajnik, da je tako narezala za jutranji obrok. Otrok ni smela pustiti k stroju, bili so premajhni.

Pri stolu jim bi lahko zgrabilo roko, pri poganjanju vztrajnika pa je bilo nevarno, da jih kljuka udari po glavi ali potegne za seboj.

Ko je bilo rezanice za koš, ga je nabasala in odnesla kravam v hlev. Pomolzla jih je, odnesla mleko v kuhinjo in hitela pripravljati zajtrk. Pri tem pa se je za hip ozrla skozi okno proti hlevu. Kaj

je videla? Po stopnicah s skednja, na katerem je ravnokar bila, sta stopala v bele halje odeta gestapovca. Takoj ji je bilo jasno, da sta jo skrita na skednju opazovala.

Gestapovca sta se napotila proti hiši in krepko udarila po večnih vratih. Ko jima je odprla, sta takoj vstopila in se pozanimala, kdo vse stane v hiši. Prepričala sta se, da je sama z otroki. Marijo sta začela spraševati, kje ima moža. Spet je ponovila že na pamet znano zgodbo, da so ga banditi odgnali v hosto. Niso se zadovoljili z njenim odgovorom, pa so spraševali še otroke, če so kaj videli ata, ali je prišel kaj domov in podobno. Otroci pa so samo molčali in se stisnili k materi.

Da je po odhodu v partizane bil mož enkrat mimogrede doma, otroci niso vedeli. Zato je bila brez skrbi z stran tega. Tudi ostalim sosedom, Zlodejem ali Požegom, tega ni povedala. Zaupala je samo Mlinškovi. Njih je obveščala o vsem, kar se je bilo zgodilo. Mlinškovi so ji dajali napotke za delo, jo seznanjali z novostmi, skratka, vodili njeno delo za narodnoosvobodilno gibanje.

Kadarkoli je kateri od Mlinškovih odšel v dolino, ali se iz doline vračal domov, se je vselej oglašil pri Mariji, se pozanimal, kako ji je, in jo seznanjal z novostmi. Mlinškovi so ji bili v tej samoti in v tem težkem času velika opora in pomoč.

Pismo borca

Kako je s priznavalninami?

Borec, recimo, da mu je ime Franc, nam je pred nedavnimi napisal pismo o priznavalninah, v katerem se sprašuje, kakšna so pravzaprav pravila o tem, kdo in kdaj lahko dobiva za priznavalnine odmerjena sredstva. Ne gre mu v glavo, da ni pri tem dodeljevanju »več reda«.

Spominja se pravil, ki so veljala pred leti, da so lahko takšne občinske borčevske priznavalnine prejeli le prvoborci, oziroma tisti, ki so šli v partizane pred 9. 9., oziroma pred 13. 10. 1943. Borec Franc meni, da ponekod dobivajo priznavalnine ljudje, ki jim ni »nič hudega«, ker da imajo še druge vire (pokojnine...). Če bi tovariš, ki nam je pisal, pozorno bral poročila s sej komiteja za borce in sestavke na to temo, bi vedel, da so pravila za dodeljevanje priznavalnin že nekaj časa zapisana tako, da so dosti prož-

nejša od prvotnih besedil in pravilnikov veljavnih pred leti, kar omogoča občinskim upravnim organom in borčevskim organizacijam, da se bolj kot datumov o vstopu posameznika v NOB, posvečajo njegovemu življenjskemu problemu, socialni varnosti in iskanju najustreznejše možne pomoči. Če torej tovariš Franc meni, da živi zelo težko, da nima sredstev za preživljanje in je bil nesporno udeleženec NOB, naj se obrne na občinski odbor Zveze borcev v svojem kraju in jim pojasni svojo stisko. Gotovo ga bodo najprej napotili v prave pisarne, kjer bodo potem ugotovili, kako mu lahko pomagajo. Seveda mimo vseh pravil ni mogoče iti; da so pa morda kje kakšni borci, ki prejemajo kakšno priznavalnino, četudi niso skrajno socialno ogroženi, druge pa borci, ki kljub težkim okoliščinam ne prejemajo nič, je seveda možno. Po pismu sodeč in težko zapisanih besedah lahko sklepamo, da pisec še ni nikamor stopil s svojo stisko, zato mu lahko le svetujemo, naj se odpravi na pot in si na občini vsaj razjasni, ali in do kakšnih prejemkov je upravičen.

B. Ž.

Z volilne skupščine borcev v Mariboru Tabor

Marsikdaj smo preveč strpni

Na programski volilni skupščine občinske organizacije ZZB NOV Maribor-Tabor je predsednik občinskega odbora Franc Žerjav med drugim poudaril, da so se borci vključevali v delegatske skupščine in zlasti v organe, ki se ukvarjajo SLO in DS. Dejal je, da so zaradi stabilizacije gospodarskih razmer in izhoda iz krize državni organi sprejeli omejevalne ukrepe na področju splošne, skupne in osebne porabe. Vprašal se je, zakaj so to začeli najprej na področju socialne in ne na primer pri omejevanju službenih vozil, ki jih je v državi 175.000, saj so njihovi stroški enaki znesku, ki se daje za osebne dohodke za vso aktivno sestavo JLA. Po njegovih besedah bi morali ukrepati tudi glede zmanjševanja potovanja v tujino, saj gre v ta namen ena četrtnina našega deviznega izvoza. Tudi število zaposlenih v mariborskih občinah in mestu bi morali racionalizirati.

V razpravi so delegati ostro razpravljali o privilegijih, ki jih imamo še vedno v naši družbi. Menili so, da smo glede uresničevanja predpisov in zakonov še vedno preveč strpni, saj jih na nekaterih področjih sploh ne uresničujemo. Tako na primer mirno dopuščamo, da

na sejmu rabljenih avtomobilov 80 odstotkov prodajalcev ponuja osebne avtomobile za devize, čeprav je dinar še vedno naša uradna narodna valuta. Vprašali so se, kje so inšpekcijske službe, javni tožilec in organi UNZ. Spregovorili so tudi o kritikah na JLA in menili, da se ne morejo strinjati z neresničnimi obtožbami in trditvami posameznih avtorjev. Takšna razmišljanja o JLA so ostro obsodili in zavrnili. Hkrati pa so dodali, da se bo morala JLA bolj odpreti ljudem in iti v argumentiran dialog z odgovori na nekatere vprašanja.

Opozorili so še na težaven položaj, v katerem se je zaradi inflacije in stabilizacijskih ukrepov znašlo dosti Mariborčanov. Med njimi je tudi večje število borcev, ki živijo na robu življenjskega minimuma. S to problematiko se bodo morale ukvarjati posamezne krajevne organizacije, ki najbolje poznajo socialno in zdravstveno stanje posameznih borcev. Pri razvijanju tradicij NOB so borci v občini Maribor Tabor pripravili vrsto skupnih akcij z mladino, vendar so ugotovili, da bo treba na tem področju poiskati nove sodobne in bolj privlačne oblike dela.

M. K.

Naši devetdesetletniki

Le čakam čas, da gremo skupaj med naše brate Zilo pit!

Pokojni Jože Rupnik, predsednik borcev za Severno mejo Slovenije, mi je nekaj mesecev pred smrtjo v klubu upokojencev v Knafljevem prehodu v Ljubljani predlagal, da bi jaz pisal o še živelih borcih za severno mejo. Vsi ti nekdanji Maistrovi borci so sedaj stari devetdeset in še več let. Predsednik Rupnik mi je rekel, da ga bolezen vedno bolj napada in ne more več prelivati svojih misli na papir. Obljubil sem mu, kot svojemu prijatelju, da mu bom to nedokončano delo opravil po svojih sposobnostih in močeh.

Pogovoril sem se z dvema izmed njih.

Vinko Bovcon

O jaz ne spim, le čakam čas, da gremo skupaj med naše brate Zilo pit.

Če v onem času ne bilo bi nas, še večji kos slovenske zemlje bi odtrgal tuji plaz.
(Rudolf Maister-Vojanov)

Julijus Lupšina

Leta 1913, ko mi je bilo 16 let, so me sprejeli za gojenca v mornariško šolo – strojne smeri – bivše avstroogrške vojne mornarice. To šolo sem po treh letih uspešno končal. Služboval sem na več vojnih ladjah, med drugim tudi na oklepni ladji »Sanct Georg«. Ravno na tem objektu je 1. II. 1918 izbruhnil v Boki Kotorski znani upor revolucionarnih mornarjev. Pri tem upor sem bil udeležen tudi jaz.

V naslednjih tednih sem bil poslan v Pulj, kjer sem ostal vse do prihoda Italijanov. Od tam sem se napotil v Ljubljano, nato pa v svoj rojstni kraj Župelevec pri Brezicah. Zvedel sem za generala Maistra in njegove svetle cilje. Prijavil sem se kot prostovoljec za obrambo severnih slovenskih meja. Zbirališče je bilo v Celju. Kot artilerijec so me dodelili drugi gorski bateriji petega dravskega pešpolka. Namestili so nas v kraju Petrovce pri Žalcu. Sredi novembra smo preko Dravograda prišli v vas Galicija na Dravi, kjer smo zasedli začasne položaje in se vkopali.

Kot Maistrov borec sem se boril tudi na Madžarskem pri vasi Petrovci v Prekmurju. Tam sem ostal vse do plebiscita leta 1919. Na sektor, ki smo ga varovali je prišel nekajkrat tudi sam general Maister. Lepo se je z nami pogovarjal in dejal, naj vzdržimo, ker so naši cilji višje. Tako smo tudi storili in zmagali. Štajerska in del Koroške sta pripadla nam.

Po vojni sem poskusil dobiti zaposlitev pri Direkciji uprave za pomorstvo v Zagrebu. Tam so me zavrnil čez »kjer si bil doslej, ostani tudi zdaj«. Tako je moj poizkus, da bi nadaljeval kariero pomorščaka, klavirno propadel. Ker nisem imel nobene premoženja in tudi ne sredstev za preživljanje, sem se leta 1921 zaposlil pri Rečni plovbi v Beogradu kot uslužbenec kapetanije.

Imam status borca NOB. Upokojil sem se leta 1956. Živim v Skopski ulici št. 11. Lani jeseni sem se udeležil odkritja spomenika generalu Maistru. To je bilo zame veliko doživetje. Ko sem zagledal njegov kip, sem postal ganjen. Spomnil sem se svoje mladosti. Spomnil sem se, kako globoko sem zaupal njegovim besedam in njegovim poveljem. Lepo mi je bilo na otvoritvi tega spomenika. Stari borci smo prepevali in se še enkrat zahvaljevali velikemu vojskovodji, ki nas je vodil od zmage k zmagi.

Jože Žitnik

Rodil sem se 22. januarja 1899 v Zagajšcih na Ptujskem. Osnovno šolo sem obiskoval v sedanji Goričnici, takrat, pred davnimi desetletji, smo rekli temu kraju Sv. Marjeta niže Ptuj. Ko sem končal osnovno šolo, sem ostal doma in delal na posestvu, vse do tistega dne, ko sem bil leta 1918 mobiliziran v avstrijsko vojsko. Služil sem v raznih krajih. Spominjam se zlasti Trsta, tam nas je vodil komandir, ki je govoril slovensko. To nam je bilo v veselje in radi smo ga imeli. Nazadnje sem bil v kraju Caoile ob reki Piavi. Zbolel sem in dobil mesec dni dopusta. Meni nič tebi nič sem se odpeljal z vlakom domov in ostal v rodnom kraju vse tja do konca vojne. Čim sem zvedel za Maistrove borce, sem se takoj javil in v življenju mi ni bilo nikoli žal, da sem sodeloval z njimi.

Najbolj sem še danes ponosen na tisti dan, ko smo razoroževali nemške garde. Prav ta akcija je rešila Maribor, da ni postal žrtev Germanov. Bil sem tudi na Koroškem.

Prve dni aprila 1919 sem zvedel, da se pripravlja napad na slovensko Koroško. Takoj sem zaprosil za premeštev v operativno enoto. Dodeljen sem bil v prvo nadomestno stotnjo mariborskega pešpolka. Na koroško fronto sem prišel ravno na dan 27. aprila 1919. Poveljeval nam je nadporočnik Kaučič. Udeležil sem se bojev za Sinčo vas, dalje za Kamen, Grabštajn, Tinje in Velikovec. Pri Velikovcu je bil naš vod obkoljen. Zajeli so nas Avstrijci. Poslali so nas v vojno ujetništvo. Zbolel sem in po raznih težavah se vrnil sedmega julija 1919 v domovino.

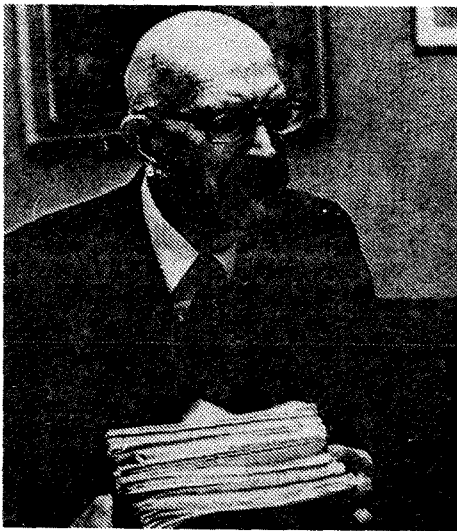
Lik generala Maistra kot človeka in vojskovodje mi bo ostal vedno v spominu. Spoštujem ga. Ko sem se udeležil lani jeseni odkritja njegovega spomenika v Mariboru, mi je bilo pri srcu lepo. Ponosen sem, da sem mu pripadal. Kot spomin na te slavne dni svojega življenja hranim na častnem mestu spomenico OO ZB NOV v Mariboru št. 624-60 kot priznanje za patriotsko zavest in borbenost, ki sem jo izkazal kot prostovoljec v bojih za osvoboditev Maribora in obrambo severne slovenske meje. Razen tega mi je bila dodeljena tudi plaketa RO Zveze prostovoljcev – borcev za severno mejo 1918 do 1918.

Po zaslugi generala in spenika Maistra in njegovih soborcev je bil ankrat za vselej razčiščen položaj v Mariboru in vzpostavljena meja takomenovane Spodnje Štajerske. Njegova največja zasluga je, da je s pešico domoljubnih vojakov in častnikov prevzel v Mariboru vojaško poveljstvo, razorožil Schutzwehr, mobiliziral slovenske obveznike in iz njih oblikoval enote, ki so zavarovale severno mejo od Radgone do Dravograda.

Maistrovi borci so v vseh osvobojenih krajih očistili občinske in okrajne organe, nemško šolstvo, sodstvo in državno upravo. Nemški tujek se je zajedel med slovensko avtohtono prebivalstvo z nasiljem. Maistrovim borcem ni uspelo, da bi osvobodili celotno Koroško. Tem borcem gre torej zahvala, da so za trajno osvobodilo območje od Meziške doline čez Kozjak, vzdolž in onstran Drave in Mure s središči – Maribor, Ptuj, Gornja Radgona in Ljutomer.

Nekaj veselih dogodkov na moj devetdeseti rojstni dan

Brzjavno čestitko predsednika SR Slovenije tovariša Franceta Popita in predsednika RO Zveze borcev NOV Slovenije tovariša Božidarja Gorjana mi je poštar prinesel hkrati in v najbolj primernem času, ko so moji gosti bili že veselo razpoloženi. Sam zase sem jo prebral in bil sem presenečen,

Fotografiran sem 27. januarja 1988. leta jutraj na moj 90. rojstni dan z mojim rokopisom za novo knjigo, prvo te vrste na svetu, o strelski disciplini UIT. Da bi bil spomin na moj jubilej trajnejši, sem ta rokopis podaril Strelski zvezi Slovenije in Jugoslavije.

da sta se tako ugledni osebnosti spomnili, da mi čestitata in voščita vse najboljše za moj 90. rojstni dan.

Vesel sem jih dal gostji, da jih glasno prebere. Zelo ugleden gost primarij profesor dr. Nikolić je takoj vstal, začel ploskati in skandirati – Popit, Gorjan – Popit, Gor-

jan... in vsi gostje veselo za njim. Dvignil sem kozareček in se toplo zahvalil za čestitke. Vsi smo izpraznili kozarčke.

Drugo presenečenje je bilo dva dni pozneje, ko mi je prišel osebno čestitat novi nadškof in metropolit g. Perko. Jaz sem ga prej samo enkrat bežno videl. Povedal mi je, kako je zvedel od sestre Daniele (instrumentarke, ki me neguje že več let, kadar je nuja), da zelo pridno delam, da se popoldan ne uležem in da pišem do polnoči in še čez. Je zelo priazen sogovornik, pa sva se v dveinpolurnem pogovoru veliko pomenila. Zanimal se je za moja tri končana rokopisa: dva strokovna, ki sem ju podaril Strelski zvezi Slovenije in za tretjega iz zgodovine NOB »Kočevje, glavno mesto na osvobojenem ozemlju Slovenije«. Prelistal je tudi moje najpomembnejše delo »Sportsko strelštevstvo« (izšlo v 12000 primerkih) in zadnje »Osnovna obuka u gađanju nepokretnih meta« (prva te vrste pri nas, ki jo je nato za potrebe splošne narodne obrambe delno objavila v 50.000 primerkih).

Pri odhodu mi je rekel: »27. januarja 1989 bom zopet prišel in vam čestital 91. rojstni dan«. Zahvalil sem se za njegovo dobro namero, čeprav ni verjetno, da bom to dočkal, ker nisem več trdnega zdravja.

Tretje presenečenje je prišlo od pesnice Danice Blejc iz Mengša. Napisala je sonet »Devetdeset let« in mi poslala kaseto s pol mojimi in pol njenimi pesmimi. Zanimivo je, da se pesnica in jaz še nikoli nisva videle. Osamljena je, tako kot jaz, pa so sorodne tudi najine pesmi, po katerih sva se spoznala.

Pa še eno veselo presenečenje. Čestitat mi je prišel moj zvesti prijatelj naravnost iz Monte Carla, partizan, pomorski kapitan dr. Franc Turnšek-Lipič. Žal se je moral takoj vrniti.

Še enkrat hvala vsem, ki so se me spomnili!

Vlado Vodopivec-Vito

*Dragi prijatelj, tu kdaj vsi je jubilej,
Edino, kar ob tem lahko storim,
Vetko, res veliko spreje, zdravja vam želim.
Em glas pa tih v meni šepeta:
Tako sprej kaseto, da življenje dolgo se ima,
Da vse bogastvo, ki ga v sebi nosi,
Enako se med druge lahko proti,
S tem martibornu neizmerno to bogastvo dal.
Eni razumejo, a drugi nepet ne,
Toda, če ti le eden razumel – izplača se.
Lepoto svojega sreča naprej se okpanite,
Enako tudi vse 'krog seke naučite,
Toda nikdar ne porabite, se sreča so, ki v njih šitite
Vas prijateljica Danica,*

Teta Reza – čez devetdeset

Terezija, Reza ji pravijo domačini, se je rodila na Poljščici pri Gorjah 8. oktobra 1895 pri Klinarju, po domače; pisali pa so se njeni starši Ambrožič. V delavski-kajžarski družini se je rodilo vseh skupaj šest otrok, dva fanta in štiri hčerkre, med katerimi je bila Terezija najmlajša.

Da ji ni bilo v tistih časih z rožicami posuto, ni treba niti poudarjati. Osnovnošolsko obveznost je dokončala v Gorjah, že kot mlado dekle pa se je morala spoprijemati z različnimi deli; najprej kot pastirica in kasneje kot dničarica pri vaških kmetih. No, vendarle, skozi življenje se je nekako pretolkla, preživela pa je tudi prvo svetovno vojno; brat Janez je v tej svetovni moriji tudi za vedno ostal.

Leta 1927 se je poročila z Jožetom Lipovcem, po domače Kosmovim Jožom – sovaščanom. On je bil zaposlen pri železnici kot prodajni delavec in je v tistem času zaslužil od 450 do 600

takratnih dinarjev, kar je pomenilo vrednost ene slabe kravice. Kupila sta si tudi hišico, ki se je reklo po domače pri Kureju. V tem zakonu sta se ji rodili dve hčerki.

Med zadnjo vojno, od aprila 1943, se je cela Rezina družina preselila v hišo, v kateri je bila rojena, kajti njenega brata Jakoba z ženo Marjeto so 9. aprila tega leta pregnali iz hiše in izselili v Nemčijo. Že od leta 1942 je imel dva sinova v partizanih – Janeza in Jakoba, najmlajšega sina Jožeta, pa je gestapo aretiral 8. aprila 1943 in bil odpeljan v begunjske zapore. Da pa je sin Jože ostal pri življenju v begunjskih zaporih, je za sluga prav teta Terezija, ki je z pomočjo pokojne Rpečni-

kove Johance (Jan), izprosila zanj na blejskem gestapu pomilostitev. Tik pred koncem vojne se je Rezin brat Jakob z ženo vrnil na svoj rodni dom, njena družina pa se je zopet preselila nedaleč v lasten dom, ki so ga kasneje nadzidali.

In čeprav Lipovčeva-Kurejeva družina ni imela prav nič svoje posesti, so vendarle redili vsako leto prašička, imeli so kozo ali dve in nekaj časa celo konjiča-ponija, s katerim je Terezija nekaj časa vozila pošto iz Bleka v Gorje in nazaj. Nosil pa je tudi krmo za živinčce in drva.

Terezija je uvdovela leta 1970 in danes ne živi več na rodni Poljščici, pač pa na Bohinjski Beli pri mlajši hčerki Katici. Pravi, da še ni nikdar živel tako dobro kot danes. Je še dokaj čila, sicer ne preveč zdrava, saj je prestala tudi nekaj operacij, pa vendar. Rada prebira časnik, posluša radio in gleda televizijo, zanima jo celo nogomet in hokej.

Teta Terezija, kar tako naprej, vsaj do stotega leta!
Jože Ambrožič

Jožef Oicelj je stopil v devetdeseto

Tudi Jožef Oicelj, najstarejši upokojenec TOZD gozdarstvo Slovenj Gradec, je 3. februarja letos doživel častljiv jubilej. Povedal nam je nekaj utrinkov iz svojega bogatega življenja.

Svojo življenjsko pot je začel v Kranjski gori, kjer je bil rojen. Meščansko in trgovsko šolo je končal na Dunaju v letih 1915 in 1916. Med prvo svetovno vojno je bil na tirolski fronti, kjer so ga ujeli Italijani. Iz ujetništva je šel domov, v Kranjsko goro. Po vojni je služboval kot trgovec v Kranju, Ljubljani, Zagrebu, leta 1934 pa je začel delati v gozdarstvu, na Go-

renjskem. Leta 1941 je prišel v Slovenj Gradec in se zaposlil pri Skubicu na Plešivcu. Med drugo svetovno vojno je bil nekaj časa v partizanih, pa zopet v ujetništvu, od koder je pobegnil in se vključil v Šerčerjev odred.

Po vojni je ostal v Plešivcu. 1947. leta je opravil pri Ministrstvu za kmetijstvo in gozdarstvo v Ljubljani izpit za logarja in se zaposlil pri gozdarstvu Slovenj Gradec. Tu je delal do upokojitve leta 1961.

Čeprav je kot revirni gozdar veliko svojega časa prebil v gozdu, je vanj zahajal še po delovnem času. Bil je

strasten lovec in rad je zahajal v planine. Še pred nekaj leti je bil na Triglavu in končal slovensko transverzalo. Svoje lovske pripadnosti ni kazal samo kot lovec, ampak tudi kot čuvar podgorških muflonov, 13 let jih je krmil in negoval.

Njegov izreden čut za fino, vzgojno delo v gozdu se kaže danes v blatniških kulturah, kjer rastejo sedaj čudoviti macesni. Povsod, kjer je delal, je sadil.

Sedaj živi sam v Podgorju. Večkrat ga obiščeta sinova, pa tudi on ju obiskuje. Želimo mu še veliko zdravih let.
Adolf Ankon

Ob 15. aprilu, dnevu železničarjev

Narednik Sremac je miniral več mostov in predor

Šestega junija leta 1901 je avstrijski državni zbor sprejel zakon o gradnji novih alpskih železnic, med njimi tudi o gradnji karavanško-bohinjske proge. Železniški predor med Bohinjsko Bistrico in Podbrdom v dolžini 6339 metrov je bil prebit po dveletnem delu 31. maja 1904. Prva lokomotiva je skozenj peljala prvega maja leta 1905, slavnostni otvoritveni vlak pa je skozenj peljal 19. julija 1906.

V minuli vojni je bil ta predor dvakrat miniran. Prvič so ga vojaki jugoslovanske vojske aprila 1941, drugič pa nemški vojaki maja 1945. leta ob umiku. Po vojni je skozi predor potniški vlak prvič peljal 22. julija 1945. leta.

Železniški predor so minirali pod vodstvom aktivnega narednika jugoslovanske vojske Aleksandra Sremca, ki živi v Bohinjski Bistrici, zdaj star 77 let.

Rodil se je v siromašni družini v naselju Pivnice v Bački. Štirinajst let je bil star, ko je z nekim lesnim trgovcem šel na Češko, kjer je ostal šest let. Tam se je izučil mizarstva obrti, potem pa se je potepal po Evropi in iskal službo. Ščasoma se je naveličal tujine, se vrnil domov, odslužil vojaščino in se vpisal v podoficijsko šolo. Od leta 1933 živi v Sloveniji.

»Bil sem komandir voda granične čete v Bohinjski Bistrici. Ob splošni mobilizaciji v dneh pred nemško-italijanskim napadom aprila 1941 sem dobil še 75 rezervistov. Četa je zasedla položaje v hribih proti italijanski meji. Bilo je ponoči, ko sta v moj šotor vstopila vojaka na smučkah in mi sporočila komandirjevo povelje:

Če se niste v stiku s sovražnikom, se takoj umaknite in pripeljite vojake v Bohinjsko Bistrico.

Vojake sem poklical s položajev. Po raportu v Bohinjski Bistrici me komandir kapetan Živković pokliče stran in reče: Poslušajte, narednik Sremac, četa se bo umaknila v Radovljico, kjer je bataljonski štab. Vaš vod bo v zaščitnici. V veži komande so trije zaboji zažigalnih bomb. Uničite vse večje stavbe v vasi, v katere bi se sovražnik lahko nastanil. Minirajte železniški predor in mostove, kot je to določeno v načrtu.

Še na misel mi ni prišlo, da bi požgal po Bohinjski Bistrici. Mostovi in predori so

v vojni vojaški objekti, zato glede teh nisem omahoval. Vsa miniranja aprila 1941 med Bohinjsko Bistrico in Bledom so bila izvedena pod mojim vodstvom. V ekipi za ta dela sem določil aktivnega podoficirja in dva rezervista; vsi trije so bili izurjeni za minerska dela.

V železniškem predoru Bohinjska Bistrica – Podbrdo v Baški grapi so bile pred vojno v stene na obeh straneh vdolbene komore, ena od druge v razdalji 40 metrov. Največ eksploziva smo postavili od 100 do 150 metrov v notranjosti predora. Mislim, da okoli tri mesece vlak ni vozil skozenj.

Po okupaciji sem bil med delavci, ki smo popravljali ta predor. Vse dneve in noči sem bil v strahu, da me bo kdo izdal Nemcem, da sem bil jaz tisti, ki je miniral ta predor. Nato smo minirali železniški most med Bitnjami in Bohinjsko Bistrico. Zaščitnica je bila petnajst minut hoje oddaljena od eksplozije. Ta je bila tako silovita, da je v temni noči od eksplozije zažarela Jelovica.

Aleksander Sremac, nekoč narednik jugoslovanske vojske, med vojno nemški orožnik, ob koncu pa zvest sodelavec NOG.

Na Bitnjah smo minirali cestni most, na Soteski pa cestni in železniški. Ob vsakem miniranju so bili vojaki iz zaščitnega voda najmanj 500 metrov proč. Ob pol šestih zjutraj smo prišli do Batistove gostilne na Bohinjski Beli. Gospodinja nas je postregla z jedačo in pijačo. Po počitku smo nadaljevali pot do cerkve. Tu sem dojel, da nas je poveljstvo pustilo na cedilu. Vojakom sem ukazal, naj se spočijejo in me počakajo, jaz pa sem si v bližnji hiši sposodil dve kolesi in se s še enim vojakom odpeljal proti Bledu. Hotela sva ugotoviti, če je cesta prosta. Kmalu nama naproti pripele motorist, ki se ustavi in nama reče: Nemci so že v Lescah. Jugoslovanska vojska se ne more več umakati skozi Bled.

Čim se je motorist obrnil in odpeljal proti Bledu, sem zaslutlil, da sem govoril s petokoloncem. Vest namreč ni bila resnična. Z vojakom sva se vrnila nazaj. Iz Bohinjske Bele nikakor nisem mogel dobiti telefonske zveze s štabom v Radovljici. Umaknili smo se nazaj do gostilne. Med pogovorom in godrnjanjem nam je gostilničarka povedala, da so mnogi rezervisti, ki so bili vpoklicani v vojašnico na Bohinjsko Belo, pri njej pustili civilne obleke. Iz te vojašnice so se vsi umaknili nekam proti Dolenjski, če so sploh prišli tja, civilne obleke pa niso

smeli in mogli odnesti s seboj. Svetovala nam je, naj si vsak eno izbere. Tu smo pustili uniforme in odšli vsak proti svojemu domu.

Odšel sem v Bohinjsko Bistrico, ker je bila tam pri trgovcu Butkoviču zaposlena moja zaročenka, doma iz Kostanjevice na Dolenjskem. Čez mesec dni sva se poročila...

Pričevanje zdravnice Franje

Mnogim ni znano, da je partizanska zdravnica dr. Franja Bojc–Bidovec začela svojo pot kot zdravnica v prvih dneh vojne v Bohinjski Bistrici. Ob mobilizaciji so namreč vpoklicali tamkajšnje zdravnike dr. Vladimira Wolfa, zato so njo poslali tja.

Dr. Franja Bojc–Bidovec (umrla je 26. novembra 1985. leta v Ljubljani na svoj 72. rojstni dan) je v svoji avtobiografski knjigi Ni neskončnih poti, svoja doživetja v prvih dneh vojne v Bohinjski Bistrici opisala takole (objavljam v skrajšani obliki):

»Začela se je vojna. Zgodaj zjutraj so porušili železniški predor med Bohinjsko Bistrico in Podbrdom. Dva vojaka, ki sta stala preblizu, je vrgel izpuh in dobila sta pretres možganov. Zavzela sem se zanju, kolikor sem mogla. Eden si je kmalu opomogel, drugi šele zvečer.

Da bi zavrl prodiranje zmagovite sovražne vojske in si pridobili nekaj časa za umik, so vojaki porušili za seboj tudi vse mostove. Bohinj z okolice je postal nikogaršnja zemlja. Tri večere sem z znanci vsa zaskrbljena ugibala, kaj bo z nami.

Najprej so prišli Italijani, a se nisem dosti menila zanje, ker sem imela preveč opravka z bolniki.

Najbolj me je skrbel v tistih dneh Pogačnikov Franci, bolniček s pljučnico, ki mu ga je zapustil še dr. Wolf. Devet let je bil star, otrok že priletih staršev, ki so bili zelo navezani nanj...

V nadaljevanju zdravnica opisuje, kako se je temu otroku zdravje slabšalo, pomoči z Bleda ali Jesenic pa ni mogla dobiti, niti ni mogla bolnika prepeljati v Ljubljano. Pogačnikov Franci je moral nujno na operacijo. Prisiljena je bila zaprositi italijansko komando za po-

Vhod v predor v Bohinjski Bistrici; maja 1945 so ga Nemci v umiku minirali.

moč. Pa so se res izkazali: določili so skupino vojakov, ki so prenesli bolnika čez gore v Baško grapo, tam pa je ponju prišel rešilec iz Gorice. Ob navzočnosti dr. Franje so ga operirali v goriški bolnišnici. Franc Pogačnik zdaj živi v Kranju.

Narednik Sremac kot nemški orožnik

Nekaj mesecev po okupaciji je Aleksander Sremac na ponudbo nemških oblasti sprejel službo orožnika. Do aprila 1945. leta je bil na orožniški postaji v Zgornjih Gorjah pri Bledu. In tu je Sremac svojim gospodarjem obrnil hrbet. Pozno, zelo pozno, a vendarle še dovolj zgodaj in s tako hudimi posledicami za okupatorja, da si je rešil čast in verjetno tudi življenje.

Komandant Komande mesta Bled Ivan Fabjan-Niko je v zborniku Boj pod Triglavom (uredil ga je pisatelj Ivan Jan) opisal, kako so osmega aprila 1945. leta napadli nemško orožniško postajo v Gorjah, ki je bila v hiši blizu župnišča. Fabjan je med drugim zapisal:

»Iz Gorij je prišla presenetljiva novica, da je možno dobiti zvezo s postojanko neposredno... Takoj smo ukrenili vse potrebno in s posredovanjem tovarišice, ki je prinesla to novico našim smo se ponoči sestali z njim (orožnikom) v neki gorjanski hiši. Nismo mu povedali našega

namena, temveč smo po njegovem pripovedovanju najprej dopolnjevali naš načrt hiše, razpored orožja, beležili notranji red, razpored in način menjanja straž...

Pogovor s tem žandarjem je tekel h kraju, ura se je blizala že drugi zjutraj. Zvedeli smo vse, kar smo potrebovali. Nisem se še mogel odločiti, ali naj mu odkrijemo naš namen in ga pritegnemo v akcijo ali ne. Za trenutek smo stopili v drug prostor na posvet. Odločili smo se, čeprav nismo imeli jamstva, da ga vključimo v akcijo z določenimi nalogami. To smo mu takoj povedali in hkrati zahtevali njegovo sodelovanje. Obljubili smo mu rehabilitacijo, če nima krvavih rok...

Zmenili so se, da bo na dan napada na orožniško postajo on, Sremac, na straži, preko vaštanke obveščevalke pa jim bo sporočil geslo. Tako je tudi bilo. Borci so vdrli mimo njega v postojanko tako tiho, da jih orožniki v sobah sploh niso slišali. Rešili so se samo trije ranjeni orožniki, ki so se skrili v bližini, od napadalcev pa je za posledicami ranitve umrl eden.

Vaščani so pripeljali vozove, nanje so nabasali zaplenjeno orožje in blago in skupaj s partizani odpeljali na Pokljuko. Z njimi je šel tudi orožnik Sremac, tokrat že kot partizan. Bil je rehabilitiran in je član ZB NOV Bohinjska Bistrica.

Jože Vidic

Odmev in pojasnilo

Prav neprijetno mi je, da moram zdaj prav jaz (zaradi narave dela) opozoriti na napako, ki je zapisana v sestavku »Atentat na jeseniškega župana« (TV-15, 31. marca letos). Gre za občutljivo zadevo tam imenovanemu Dragu Kovaču. Naj to najprej citiram:

»... Iz tistega obdobja se (Tone Matoh-Štepsel) najbolj spominja dogodka, ki je povezan z gestapovskimi načrti. Drago Kovač s Posavca pri Otočah (podčrtal jaz) je bil gestapovski agent, njegov brat pa gestapovec v Radovljici...«

Zapis prej in v nadaljevanju v redu, pri imenih Kovačev iz Posavca in kdo je bil gestapovec, pa se zatakne. To mi je znano zato, ker sem pred davnimi leti urejal gorjanski zbornik »Boj pod Triglavom«, zdaj dokončan rokopis o gorenjskih okupatorjih sodelavcih in o domobranstvu, pred leti pa sem se z imenom Draga Kovača ukvarjal tudi, ko sem pisal kroniko Kokrškega odreda. Oglušam pa se predvsem zaradi tega, ker Drago Kovač sploh ni imel nič z gestapovstvom, temveč je bil le nesrečni sin gestapovca. Poleg tega pa to sodi tudi k Gorenjskemu odredu, katerega kroniko pripravljam. Če bi ostalo tako, kot je sedaj, bi bila mlademu Dragu Kovaču pripisana huda, a povsem krivična krivda. Naj pojas-

nim. O tem so tudi dokumenti. (del spiska 2. čete 3. bataljona KO, katerega je pisal njegov – žal že umrli politkomisar Ciril Ankerst. Žal pravim zato, ker so nekatere opombe take, da bi jih lahko pojasnil samo on. Vem pa, ker sem tudi sam moral pisati podobno, da M pomeni mobiliziran, P pa prostovoljec. Pri Dragu Kovaču je P – in to jasen.)

S Kovači s Posavca je bilo takole.

Oče Jože Kovač, tesar s Posavca, je z okupatorjem začel sodelovati takoj. Če je že pred okupacijo, mi ni znano. Prav tako je bil nemčur njegov sin Anton, ki je živel na Bledu in je bil poročen s pošteno žensko iz ene izmed gorjanskih vasi. Anton Kovač je pred vojno ni skrival, da je hitlerjanec in da po okupaciji – tak, kakršen je bil – prikaže bogatejše in lahkotno življenje. On in Maks Ferjan sta se na primer ob okupaciji z avtom vozila po Bledu in okolici z veliko Hitlerjansko zastavo, vzklikala »novemu redu«, Hitlerju ter grozila mimoidočim, če niso kazali vedrih obrazov. ie niso kazali vedrih obrazov.

Anton se je v zakonu 21. februarja 1928 rodil sin Drago. Drago je rasel – bil je dijak – v poštenega slovenskega mladeniča. Tu je šlo za družinsko tragedijo, kajti sin je

obsojal nacizmu vdanega očeta in sram ga je bilo zaradi njega. A nič se ni dalo storiti.

Zaradi tega izdajalskega nemčurstva sta bila torej justifikirana s strani partizanov (kar mi je znano tudi osebno, ker sem bil tedaj v 2. – Poključskem bataljonu itd) oče, to je stari Dragov oče Jože in njegov oče Anton. Najprej stari oče Jože, in sicer 8. septembra 1941, oče Anton pa tedaj in tako, kot je zapisano v omenjenem sestavku. Datum justifikacije še ni ugotovljen, a to bo s pomočjo akterjev: Ludvika Bema-Slavca, Jožeta Robiča-Egona in še nekaterih drugih prav gotovo storjeno. Sicer pa je o odkritju Antona Kovača pisal za to verjetno najzaslužnejši človek Stanko Kocjančič-Marjan v zborniku »Boj pod Triglavom« 1966. leta.

V zvezi z justifikacijo starega očeta Jožeta nemška poročila (nemški arhiv v Gorenjskem muzeju v Kranju) pravijo:

»- 8. 9. 1943 je bil na Posavcu pod Radovljico umorjen tesar Jožef Kovač, Nemcem prijateljski Slovenec.«

Tako so lahko poročali zato, ker je bil justifikiran na domu.

O podobnem sinu Antonu pa ni najti kakih nemških poročil, kajti po razkritju, zaslišanju in dokazih o njegovem sodelovanju z gestapom se nikoli ni vrnil s Poključke.

In kako je bilo z vnukom in sinom Dragom?

Ceprav je bil 1943. leta star šele 15 let, je že dobil zvezo z mladino, ki je bila povezana z OF. To pa zanj ni bilo lahko, saj ga je bremenila teža nemčurskega očeta in starega očeta. A fant je bil pošten in zanesljiv. Da bi to še bolj dokazal, se je kljub mladosti – tedaj je bil star dobrih 16 let – avgusta 1944 prostovoljno priključil partizanom in bil potem tudi borec 3. bataljona Kokrškega odreda. Še vedno mi je pred očmi zapis o njegovem imenu, da je prišel med partizane celo sin slovenskega gestapovca, ki hoče v boju proti sovražniku storiti čim več. In tako je tudi bilo.

Žal je bil 4. januarja 1945 ujet, vendar ni ničesar izdal. Nihče ni šel zaradi njega v zapor ali bil ubit. Ostal je živ, toda nekateri so tudi po vojni na njem videli »madeže«, ki jih ni imel – ter je zaradi tega moral požreti marsikaj neprijetnega. In to ga je končno poglalo, dobrega turistično-gostinskega delavca, prek meja naše svobodne domovine.

Prav gotovo omenjen zapis ni hotel ali nameraval škodovati povsem nedolžnemu človeku, ampak je tako boleča, da je s temi podatki treba oprati čast tedaj zelo mladega, a po svojih očetih tako nesrečno zaznamovanega Draga Kovača.

Taka družinsko-človeška tragedija, ki pa med vojno žal ni bila osamljena, nas pouči o marsičem.

Ivan Jan

Prispevki za graditev spomenika Sremski fronti

Maja slavnostna otvoritev

Dvanajstega aprila 1945 so izvedli uspešen preboj na Sremski fronti, kjer je med več kot 30.000 borci sodelovalo tudi 5000 Slovencev

Preboj Sremske fronte pomeni eno največjih vojnih epopej v drugi svetovni vojni na jugoslovanskih tleh, kjer so sodelovali poleg drugih tudi brigade jugoslovanskih borcev, ustanovljene v SSR in Prekomorske brigade, letalske in tehnične enote in Slovenski bataljon Krajiške brigade. Na tamkajšnjih bojiščih je padlo veliko številno jugoslovanskih in med njimi slovenskih borcev zato, so poudarili tudi na republiškem odboru ZZB NOV Slovenije, je to tudi slovenski spomenik

in spomenik celotni jugoslovanski NOB. Za dograditev spomenika je bilo doslej iz prostovoljnih prispevkov delovnih organizacij in posameznikov ter na osnovi družbenega dogovora med republikami in pokrajinama zbranih 574.658.512 din.

Od tega pa je slovenski delež, resnici na ljubo, prav skromen, zato se je tudi zvezni borčevski odbor zavzel za okrepljeno akcijo in tako se je tudi odločil za prispevek v višini 10.000 dinarjev.

Moščani še vedno med prvimi

V občini Moste-Polje lepe uspehe pri športni dejavnosti dosegajo že več desetletij. Pred štiridesetimi leti, ko smo organizirali športni klub Invalid, so bili Moščani med prvimi, skoraj vsak tretji športnik iz Ljubljane je bil doma iz Most, tudi pred trinajstimi leti, ko je Zveza DU Slovenije organizirala športno dejavnost med upokojenci, so bili najbolj dejavni ravno športniki iz te občine našega glavnega mesta...

Duša športne dejavnosti v tej občini je danes znan športnik in dober organizator Franjo Varmuš. Ponosen je nad svojimi športniki, saj balinanje, kegljanje, šah, streljanje trenirajo zelo prizadevno. Radi tudi kolesarijo, pozimi smučajo, poleti pa prireajo izlete. V svojih vrstah zajemajo 250 upokojencev-športnikov. Dotoke mladih upokojencev, ki so začeli delovno dobo po vojni, je kar precejšen. Ti se na šport

dobro spoznajo, saj so mnogi delovali v raznih društvih.

Predsednik Varmuš je tudi povedal, da so bili njegovi športniki v zadnjih letih regijski in republiški prvaki v raznih panogah. Njihov kegljalec Mitar Luka je bil večkrat republiški in zvezni prvak, prav tako tudi njihov strelec Vršaj. Ponosni so na vitrino, ki so jo lani nabavili. V njej imajo shranjena odličja, ki so jih zaslužili na tekmovanjih lani in v preteklih letih.

Vinko Bovcen

Vse za turizem

Rab sodi med sila redke jadranske otoke, kjer število prebivalcev ne pada, saj ima danes malo manj kot 9000 prebivalcev. Zaslugo za to ima turizem, ki je na otoku korenito spremenil način življenja in od katerega živi neposredno ali posredno velika večina otočanov.

Na Rabu imajo skoraj 25.000 ležišč, od tega je zasebnih dobrih 14.000. Lani so imeli 217.340 gostov, od tega tujih skoraj 174.000, pri čemer so iztržili nad 21 milijonov dolarjev.

Turistični delavci Raba so si upravičeno prisluzili vrsto najvišjih jugoslovanskih in tujih turističnih priznanj.

Za letošnjo milo in toplo zimo pravijo domačini, da je bila rekordna tudi po obilnem pridelku olivnega olja ter po polnih hotelih Inter-

national in Padova. K slednjemu so po mojem mnenju pripomogle odločilne cene: polni penzion v dvoposteljni sobi je stal samo 7500 dinarjev, pri čemer imajo upokojenci še 10 do-stotkov popusta!

Zato bi me po vrnitvi z Raba skoraj zadela kap, ko sem v našem glasilu prebral, da od 14. 3. do 27. 4. letos velja v »našem« hotelu Svoboda v Strunjanu polni penzion v dvoposteljni sobi kar 19.200 dinarjev, pri čemer je »borčevski« popust že vračunan!

Če se bodo cene v Strunjanu še vnaprej tako hitro dvigale, se mi zna primeriti, da bom čez nekaj let prišel v nekdanj naš hotel Svoboda le še na obisk. In še to le ob ponedeljkih, ko čistijo bazen, da ne bom motil visokocenjenih tujih gostov...

Sime

KRIŽANKA ZA RAZVEDRILO

IRIDIJ	▽	▽	LASTNOST ZULJAVIH DLANI	PODOBA GOLEGA TELES	MESTO V SEVERO-ZAHODNI ITALIJI	KRAPINA	▽	▽	SPERMA	FRANC. PESNIK (TRISTAN)	GL. MESTO SVICAR. KANTONA AARGAU
REKA NA KOROŠKEM					PAS. VISECA VRV						
POTOMEČ					BOŽJE. POTNIK						
	NIZEK Z GLAS PROCELJE				JOKAVEC FR. PIŠEC (JEAN-PAUL)						
MEDMET GNUSA, ZO-PRNOSTI					OZNAKA MAZAL OLJ. MESTO V ZRN				ZLATO RASTLIN. REZERVNA SNOV		
ENA IZMED BASKOV. PROVINC V ŠPANJI						SEIDI ŠABAN				RUMENO RJAVA BARVA	HRAM, TEMPELJ
REČ. PREDMET						KRAJ NA PAŠMANU					
DELEŽ DRUŽAB-NIKA						ROPARSKI DELFIN TELUR					
POSLEDEK									MAKED. LJUDSKI PLES		
BRITAN. POLITIK (CLEMENT RICHARD)									NIZEK MOŠKI GLAS		

Predavanja bodo predvsem pozimi

Povsod je potrebno, da vsaj enkrat na leto pregledamo delo, uspehe in neuspehe minulega dela in določimo smeri prihodnjega delovanja.

Novomeški rezervni vojaški starešine so tako pred dnevi potegnili črto pod lanskim delom in kritično ocenili potek usposabljanja. Od petintridesetih delegatov se je konference udeležilo enaintrideset delegatov, kar priča o njihovi resnosti. Konferenco so seznanili s stališči in željami svojih organizacij in največ njihovih pobud bodo skušali vtakati v načrt dela za leto 1989. Bistveno je, da krajevne organizacije aktivno sodelujejo pri sestavljanju načrta dela, ker ga nato tudi uresničujemo.

Na konferenci so se dogovorili, da bodo obvezne učne teme obdelali v zimskih mesecih in sicer v dveh sklicih. Še naprej bodo vzpodbujali individualno usposabljanje predvsem s preučevanjem gradiv v reviji Naša obramba. Preverjanje znanja bodo pripravili po krajevnih organizacijah. Pripravili jih bodo kot pohode, strelska tekmovanja, kondicijske in rekreativne pohode z nazornim prikazom uporabe pravilnih zelišč in podobno. Za krajevne organizacije, ki nimajo strelišč, bodo pripravili okrogle mize o aktualnih temah.

Poleg teh dejavnosti pa bodo novomeški rezervni vojaški starešine pomagali pripraviti in se udeležili kurirčkov pošte, mladinske delovne akcije Suha krajina, obrambnih dni na šolah, vodili obrambne krožke in pomagali v KS pri obrambnih pripravah. Branko Djukić

Monografija Kozjanskega odreda

V pripravi je monografija Kozjanski odred, ki bo v poljudnoznanski obliki predstavila vojaško zgodovino Kozjanskega skozi naslednja poglavja: nastanek in delovanje prvih partizanskih enot v letu 1941 (Krška borbena skupina, Celjska četa, Brežiška četa, pohod Štajerskega bataljona), nastanek in delovanje Kozjanskega bataljona, XIV. divizija na Kozjanskem, ustanovitev in delovanje Kozjanskega odreda ter boji za dokončno osvoboditev.

Kozjanski odred je bil oborožena sila osvobodilnega gibanja. Z njegovo dejavnostjo so se poleg vojaških ciljev uresničevali tudi politični, zato bo v knjigi orisan tudi vojaško-politični položaj Kozjanskega v času NOB. Poleg bojnih dejavnosti odreda in sovražnika bo v knjigi veliko prostora posvečeno tudi delu in razvoju organizacija KPS in SKOJ, obveščevalni službi ter saniteti, intendanturi in propagandi.

Za začetek: posnetek Kozjanskega odreda v Murski Soboti 5. maja 1945.

Pobudnik projekta je Skupnost borcev Kozjanskega odreda, ki prenaša izkušnje in tradicije te enote na mlajše generacije, izvajalec pa je Tomaž Teropšič, kustos zgodovinar v Posavskem muzeju v Brežicah, ki bo svoje delo zaključil spomladi leta 1991. Projekt Kozjanski odred je vključen v program Raziskovalne skupnosti Slovenije, sama tema pa je prijavljena na Filozofski fakulteti Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani kot magistrska naloga. Mentor je dr. Tone Ferenc, redni prof. na Filozofski fakulteti ter znanstveni svetnik Inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani.

Znanstvena obdelava vojaške zgodovine Kozjanskega je v začetni fazi. Na razpolago je precej arhivskega gradiva, ki ga bo potrebno dopolnjevati s kritično preverjenimi pričevanji oz. spomini.

Zato pozivamo vse borce in aktiviste s Kozjanskega, da nam odstopite svoje napisane spomine, razne dokumente, morebitne predmete ter fotografije iz časov NOB. Vse to bomo koristno uporabili pri pisanju knjige. Zavedamo se, da se boste temu gradivu le s težavo odrekli, zato smo ga pripravljene tudi prefotokopirati in vam ga vrniti.

Prosimo, da zgoraj omenjene stvari pošljete na Skupnost borcev Kozjanskega odreda, Uredniški odbor 68250 Brežice. Skupnost borcev Kozjanskega odreda Uredniški odbor

Vabila

Odbor aktiva borcev Jeseniško-bohinjskega odreda za Ljubljano, ljubljansko regijo, Štajersko, Dolenjsko in Primorsko vabi vse borce, člane aktiva, na sestanek 14. aprila 1988 ob 16.30 v Domu JLA v Ljubljani.

Predsednik aktiva

Vabimo borce in aktiviste NOV, mladino in ostale krajanke, da se udeležijo tradicionalnega pohoda »Ob spomenikih NOV v okolici Škofje Loke«.

Start udeležencev bo v nedeljo, dne 17. aprila 1988 med 8. in 10. uro iz vojašnice »Jožeta Gregorčiča« Škofja Loka, cilj pa tudi tam, najkasneje do 13. ure. Proga je dolga približno 15 km, to je 3-4 ure hoje.

Vabi organizacijski odbor

Interniranke taborišča Schönefeld-Berlin! Naše vsakoletno srečanje bo letos v soboto, 23. aprila od 17. ure dalje v restavraciji Ilirija, Trg prekomorskih brigad 4 (vhod je skozi hotel, ki je poleg kina Šiška, pritičje). Vozijo avtobusi številka 1, 5, 15 in 18.

Po programu dela (za leto 1988) Odbora skupnosti borcev letalcev prekomorcev in v dogovoru z drugimi odbori enot JA, ki so se udeležile bojev na sremski fronti – organiziramo 3-dnevni avtobusni izlet v Beograd in udeležbo na proslavi ob odkritju spomenika sremski fronti pri Sidu. V Beogradu si bodo izletniki ogledali znamenitosti mesta (avtobusni ogled mesta), Hišo cvetja-grobnico maršala Tita in se poklonili njegovemu spomenu, Muzej letalstva na letališču v Surčinu in Muzej 25. maj.

Izlet organizira avtobusno podjetje SLAVNIK iz Kopr. Avtobus bo predvidoma peljal (če bo dovolj prijav) na relaciji: Goriška Brda – Nova Gorica – Sežana – Beograd; Piran – Izola – Koper (eventualno Ilirska Bistrica) – Beograd. Če bo dovolj prijav, bo avtobus odpeljal tudi iz Tolmina – Idrije – Cerkna.

6. maja 1988 (petek) ob 6. uri zjutraj bo odhod avtobusov iz Pirana, Goriških Brd (in morda iz Tolmina ali Idrije). Kosilo med potjo. Namestitve v hotelu v Beogradu, večerja in prenočišče.

7. maja (sobota) 1988 bo v Beogradu polni penzion (zajtrk, kosilo, večerja in prenočišče). Obisk Hiše cvetje in Muzeja 25. maj. Avtobusni ogled znamenitosti Beograda in Muzeja letalstva na letališču v Surčinu.

8. maja 1988 (nedelja). Zajtrk, vožnja v Sid (udeležba na proslavi ob odkritju spomenika sremski fronti v Sidu), kosilo na poti in povratek v Piran, Goriška Brda (Tolmin ali Idrijo).

Za prevoz z avtobusom, hrano in prenočišče bomo posameznik prispevali 127.000 dinarjev (v to ceno so vračunane tudi vstopnice za muzeje). Nosilci partizanske spomenice 1941 imajo popust 21.600 dinarjev (imajo brezplačno vožnjo) in vojaški invalidi 16.200 dinarjev (imajo 75% popust pri prevozu) v kolikor dostavijo knjižice za znižano vožnjo.

Prijave za izlet bodo sprejemali na sedežih občinskih odborov ZZB NOV vseh primorskih občin do 25. aprila 1988.

Znesek vplačujete na naslov Slavnik, Koper, Kidričeva 44, žiro račun 51400-601-10308 (za izlet Beograd – Sid) od 1. maja 1988. Prijave in vplačila za tiste izletnike, ki živijo izven primorskih občin, pa bo sprejemal neposredno Slavnik, Koper (isti naslov in žiro račun).

Potrebne informacije lahko dobite na sedežih občinskih odborov (pododbor letalcev prekomorcev) in pri vodji prostih prevozov Slavnika tov. Ivici Zupanc, telefon (066) 22-181.

Izlet v Beograd in Sid toplo priporočamo! Odbor skupnosti borcev letalcev prekomorcev Piran

tv-15 naš TOVARIS

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je delovala v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem.

TV-15 je glasilo Zveze združenj borcev NOV Slovenije in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije, ki sta njegova ustanoviteljici. Izdajatelj je Založba Borec s sedežem v Ljubljani. Telefon: 327-780. Naslov uredništva: Ljubljana, Mikošičeva 28/I. Telefon: 327-780. V uredništvu smo: glavni urednik – ZVONE KRŽIŠNIK, odgovorni urednik – VIKTOR KONJAR, novinarji-uredniki – ŽIVA DROLE, BOJAN KUNTARIČ, MILENKO STRAŠEK, BOJANA ŽOKALJ-JESI, redaktorica-ilekterica – MIRANDA MRČELA, tehnični urednik – DRAGO SETNIČAR, tajnica uredništva – MARA OKORN. Uprava in naročniški oddelek: Ljubljana, Ul. Moše Pijadeja 24. Telefon: 317-049. P. P. 598. Člani časopisnega sveta TV-15: predsednica – MIRA SVETINA, DUŠAN BENKO, RASTKO BRADAŠKA, MILAN FILIPIČIĆ, TONE GOŠNIK, FRANC KONOBELJ, MARIJAN LAH, FRANJO MAROŠEK, IVO OREŠNIK, JOŽE OBLAK, ZORKA PERŠIČ, IVAN REPINC, JOŠT ROLC, VANDA ŠKODNIK, BLAŽ LAVRIČ, VLADIMIR DEJAN, MARINKA LEVČIČ. TV-15 izhaja kot tednik. Cena izdava: 300 din. Letna naročnina za 1988 (52 števil): 13.000 din. Naročnina za 1. polletje: 7.000 din. Tisk in korektura: CGP Delo, Ljubljana. TV-15 je oproščen temeljnega prometnega davka po mnenju Sekretariata za informacije IS SRS (42/1-72 z dne 12. 4. 1974).